Autorul cărții *Toți sunt normali până ajungi să-i cunoști*

JOHN ORTBERG

CREDINȚĂ & ÎNDOIALĂ

De același autor
la Editura Scriptum au mai apărut:

Când se încheie jocul, totul se întoarce în cutie
Dumnezeu e mai aproape decât crezi
O dragoste mai presus de rațiune
Toți sunt normali până ajungi să-i cunoști

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ORTBERG, JOHN
Credință și îndoială / John Ortberg. - Oradea: Scriptum, 2011
ISBN 978-973-1813-39-4

28

CREDINȚĂ

JOHN ORTBERG

Editura Scriptum®
Oradea

Originally published in U.S.A. under the title
Faith and Doubt

Translated by Scriptum Publishing House
Published by permission of Zondervan, Grand Rapids, Michigan

Ediția în limba română, publicată cu permisiune, sub titlul
Credință și îndoială
de John Ortberg

str. Lăpușului nr. 28, 410264 Oradea - Bihor
Tel./Fax/Robot: 0359-412.765, Tel./Robot: 0259-457.428
E-mail: scriptum@scriptum.ro
Pagina web: WWW.SCRIPTUM.RO

Prima ediție în limba română.

Cu excepția situațiilor când se specifică altfel, toate citatele biblice folosite sunt traducerea D. Cornilescu. Citatele biblice notate NIV provin din traducerea New International Version. Citatele biblice notate NTR provin din Noua traducere în limba română.

ISBN 978-973-1813-39-4

Tiparul executat în U.E.

În urmă cu peste treizeci de ani,
studiam împreună cu prietenii mei cei mai buni
la picioarele unui om extraordinar.
Era profesor de limba greacă, avea părul roșcat
și o inimă mare, era modest, extrem de sensibil,
deschis la orice idee nouă, nu se pricepea să spună glume,
dar avea darul de a schimba vieți.
Numele lui era Gerald Hawthorne.

Plin de bunăvoință, el ne-a deschis ochii
spre o lume mai mare și mai plină de înțelesuri.
Am învățat de la el mai mult decât aș putea
să exprim vreodată. Lui îi este dedicată cartea de față,
cu cea mai profundă recunoștință.

CUPRINS

INTRODUCERE

Îţi voi spune secretul meu: eu am îndoieli.

Mi-am petrecut viaţa studiind despre Dumnezeu, gândindu-mă la El, citind despre El şi predicând despre El. Am crescut în biserică. Am urmat cursurile unei universităţi creştine şi după aceea ale unui institut teologic. Am umblat pe calea cea dreaptă şi îngustă. Niciodată nu am dus o viaţă imorală.

Şi am îndoieli.

Să-ţi mai spun ceva. O parte din mine, dacă după ce voi muri totul se va dovedi a fi adevărat – îngerii vor cânta, moartea va fi înfrântă, se vor citi numele şi voi fi şi eu acolo – o parte din mine va fi surprinsă. Ia te uită! Totul e adevărat la urma urmei. Aveam îndoielile mele.

Este în regulă dacă ne punem întrebări, cântărim opinii şi ne întrebăm cu voce tare?

Este în regulă dacă nu pretindem că toată lumea se împarte în două tabere: cei care se îndoiesc şi cei care nu se îndoiesc?

Este oare posibil – poate chiar raţional – să ai credinţă când ai şi îndoieli?

Pentru că am şi credinţă. Şi am riscat totul pentru ea.

Iar credinţa – la fel ca îndoiala – creşte în cele mai neaşteptate

conjuncturi. În urmă cu câteva luni am primit un e-mail în care mi se cereau o mie de exemplare dintr-o carte scrisă de mine. Era o solicitare fără precedent – din partea unei alte persoane în afară de mama – așa că povestea m-a făcut curios.

E-mailul era de la un tânăr pe nume Kirk, un om foarte capabil și cu o funcție importantă, tată a trei fetițe, cu un viitor strălucit înainte, care în urmă cu un an aflase că suferă de scleroză laterală amiotrofică – boala lui Lou Gehrig.

Însă Kirk era convins că în miezul tragediei, credința este singura lui speranță. Și a decis să-și folosească ultimele luni de viață pentru a invita persoanele pe care le iubea cel mai mult să se gândească la ce contează cu adevărat în viață.

Medicii îi spuseseră că mai are de trăit între doi și cinci ani, însă a murit după nouă luni. Scriu aceste cuvinte în avion, întorcându-mă acasă de la o masă organizată de familia lui, la care au participat sute de persoane și unde am vizionat o casetă video cu Kirk, într-un scaun cu rotile, abia putând să respire, vorbind despre credința lui în Dumnezeu ca unica forță care putea să îl susțină.

Tatăl lui Kirk m-a dus la aeroport. El mi-a spus despre dificultăți din viața lui – cum îi murise mama când el avea patru ani, iar acum, la șaptezeci și ceva de ani, își pierduse fiul. Mi-a spus că fusese cândva agnostic, iar acum devenise credincios.

Nu știu de ce tragedia, care distruge credința în viața unor oameni, dă naștere credinței în viața altora. Suferința ridică întrebări fără răspuns și totodată ne spune că singura noastră speranță trebuie să fie o speranță mai presus de noi.

Există un mister în ceea ce privește credința, la fel cum există și în ceea ce privește viața, un mister pe care nu îl înțeleg pe deplin.

Aceasta este o carte cu titlul nu foarte atrăgător, *Credință și îndoială*, iar cuvântul cel mai important din titlu este cel de la mijloc.

Pentru că cei mai mulți oameni pe care îi cunosc sunt un amestec între cele două.

Și mi se pare o aroganță din partea oamenilor care adoptă oricare dintre pozițiile referitoare la existența lui Dumnezeu și scriu ca și cum orice persoană rațională ar fi de acord cu ei deoarece, bineînțeles, ei nu ar susține o opinie dacă nu ar fi rațională.

Pot eu să fiu credincios și totodată să urmez adevărul oriunde mă conduce el?

Este oare posibil ca îndoiala să fie unul dintre acei oaspeți nedoriți ai vieții care sunt uneori, în circumstanțele potrivite, buni pentru tine?

Aş vrea să ştiu...

MULȚUMIRI

Scrierea unei cărți, la fel ca nașterea unui copil, cumpărarea unei mașini la mâna a doua sau ridicarea din pat dimineața, este întotdeauna un act de credință. Scrierea cărții de față nu ar fi fost posibilă fără încurajările și generozitatea Bisericii Prezbiteriene din Menlo Park, care mi-a oferit timpul necesar scrierii, precum și imboldul necesar gândirii.

Le sunt de asemenea recunoscător mai multor persoane care au citit manuscrisul cărții acesteia: lui Chuck Bergstrom, care a stilizat textul; lui Christine Anderson, care m-a încurajat atât de mult; fiicei mele, Laura, care a contribuit cu idei, lectură și bucurie; lui Mark Nelson, care mi-a oferit un punct de vedere documentat, inteligent și însoțit de mici ilustrații caricaturale care mi-aș fi dorit să poată fi incluse în text.

John Sloan este un editor care aduce fiecărui proiect o profundă dragoste pentru arta scrisului și îi sunt recunoscător pentru creșterea pe care o facilitează. Laura Weller a lucrat cu minuțiozitate pentru ca fiecare cuvânt să fie cel potrivit. Și cu fiecare an ce trece sunt din ce în ce mai recunoscător pentru ocazia de a face parte din echipa și comunitatea Zondervan.

Iar Nancy – ea nu numai că a ascultat ideile care stau la baza acestei cărți în timp ce scria la rândul ei alte două, ci totodată îmi este profesor de credință, încredere și bucuriile „incertitudinii strategice".

1

CREDINȚĂ, ÎNDOIALĂ ȘI NAȘTERE

Cea mai profundă și unica temă a istoriei umane,
în comparație cu care toate celelalte sunt de o importanță secundară,
este conflictul dintre scepticism și credință.[1]
WOLFGANG VON GOETHE

Într-un an, pe aleea înfundată unde locuiam cu familia, în Illinois, trei din cei patru capi ai familiilor vecine au făcut infarct la patruzeci și ceva de ani.

Vă spuneam că e vorba de Illinois, unde emblema statului este cârnatul.

Am observat două consecințe imediate. Una a fost că soția mea a vrut să afle detaliile poliței asigurării noastre de viață. Cealaltă a fost că toată lumea voia să știe ce se află de cealaltă parte, atunci când inima încetează să mai bată. Întrebările referitoare la Dumnezeu, cer, semnificație și moarte dintr-odată n-au mai fost doar niște chestiuni academice.

În acel an mi-am dat seama cât de adânc sunt înrădăcinate atât credința, cât și îndoiala în viața mea. Noi le percepem de multe ori ca noțiuni opuse. Multe cărți aduc argumente în favoarea uneia sau

a celeilalte. Dar, deşi în anumite privinţe cele două sunt potrivnice, în alte aspecte sunt surprinzător de asemănătoare: ambele au de-a face cu probleme de importanţă supremă; ambele apar nepoftite în momente neaşteptate; ambele sunt necesare.

Am nevoie de adevăr. Prin urmare, mă îndoiesc. Dacă nu m-aş îndoi, aş fi încă unul din acei fraieri pentru care P. T. Barnum era atât de recunoscător că se nasc la fiecare minut;* aş fi păcălit de orice înşelăciune care mi-ar ieşi în cale. Şi detest înşelăciunile.

Am nevoie de speranţă. Prin urmare, cred. Dacă nu aş crede, aş cădea pradă disperării. Şi mă îngrozeşte disperarea.

Pe lângă credinţă şi îndoială, mai există alegerea. Trebuie să decid ce drum voi urma. Trebuie să „fac pariul".

De ce cred

Dacă ar fi să mă întrebi de ce cred în Dumnezeu, ţi-aş spune probabil o poveste despre un bebeluş. El nu marchează începutul credinţei mele în Dumnezeu, ci un nou capitol din ea. Nu ştiam că atunci când va veni un bebeluş în lumea mea, Îl va aduce pe Dumnezeu împreună cu el.

Când am aflat că primul nostru copil e pe drum, eu şi Nancy am mers împreună la cursurile Lamaze.** Pentru a le scuti pe viitoarele mame de anxietate, instructorii nu foloseau cuvântul *durere*, ci vorbeau despre *disconfort*, ca de exemplu: „Când se va naşte copilul, e posibil să experimentaţi un oarecare disconfort."

În ziua aniversării a doi ani de la căsătoria noastră, Nancy a început ceea ce avea să fie un travaliu lung de douăsprezece ore. (Toţi copiii noştri s-au născut la ocazii notabile, dar niciunul ca Johnny. El a venit

* „În fiecare minut se naşte un fraier" este o afirmaţie atribuită (în mod eronat) lui P. T. Barnum, un om de teatru american. Semnificaţia este că există (şi întotdeauna vor exista) o mulţime de oameni naivi în lume. (n.trad.)

** Lamaze este o tehnică de pregătire prenatală, elaborată de obstetricianul francez Fernand Lamaze ca alternativă la utilizarea intervenţiilor medicale în timpul travaliului. (n.trad.)

pe lume pe 2 februarie, ceea ce l-a făcut pe medic să spună că dacă pruncul își va vedea umbra se va întoarce înăuntru, iar Nancy va mai trebui să ducă încă șase săptămâni de sarcină.)*

Trupul Laurei era într-o poziție neobișnuită în uterul lui Nancy (expresia pe care o foloseau asistentele era „cu fața în sus"), așa că partea cea mai grea a capului ei apăsa pe coloana vertebrală a lui Nancy. Fiecare contracție îi producea o durere cumplită. Momentul cel mai groaznic a venit după unsprezece ore și mai multe doze de Ocitocină pentru intensificarea contracțiilor. Medicul, cu o singură mână, a răsucit copilul 180 de grade în corpul soției mele. Nancy a scos un țipăt pe care nu-l voi uita niciodată. Știam că trebuie să spun ceva.

— Iubito – ai un pic de disconfort?

În cele din urmă a fost nevoie de un aspirator cu un dispozitiv special pentru a scoate copilul. (Cei de la cursurile Lamaze ne avertizaseră că procedura aceasta ar putea face craniul să arate ascuțit, dar că acest lucru va fi temporar.)

Dintr-o dată durerea a dispărut, iar noi țineam în brațe micuța cu capul țuguiat și eram complet nepregătiți pentru lumea în care intraserăm. Nancy, care nu manifestase niciodată o atracție deosebită față de copiii altora, ținea bebelușul în brațe și se uita în jur ca o tigroaică.

— Aș fi în stare *să omor* pentru copilul ăsta.

Eu i-am atras atenția că cele mai multe mame ar spune că ar fi în stare *să moară* pentru copiii lor.

— *Să mor*? De ce să vreau să mor? Dacă aș muri pentru ea, atunci nu aș putea să fiu cu ea. Eu aș fi în stare *să omor* pentru ea.

Și s-a uitat în jur, sperând ca cineva să-i ofere șansa de a dovedi că vorbește serios.

Nu era vorba doar de mecanismul corpului ei – deși acesta era uimitor. Nu era vorba doar de dragostea pe care o simțeam dintr-odată pentru această ființă – deși venise ca un torent. Ceea ce mă copleșea era faptul că mă aflam în prezența unui suflet nou.

* În S.U.A. și Canada pe data de 2 februarie se sărbătorește Ziua marmotei, zi în care potrivit folclorului, marmota iese din vizuina ei și dacă își vede umbra se întoarce în vizuină, iar iarna va mai dura încă șase săptămâni. (n.trad.)

Am luat copilul din brațele ei și am fost copleșit de minunăția și misterul prezenței unei ființe umane. Nu era vorba doar de mecanismul corpului ei – deși acesta era uimitor. Nu era vorba doar de dragostea pe care o simțeam dintr-odată pentru această ființă – deși venise ca un torent. Ceea ce mă copleșea era faptul că mă aflam în prezența unui *suflet* nou.

— Nu-mi vine să cred că în această încăpere se află o ființă vie, în carne și oase, nemuritoare, care mai înainte nu exista. Ea va crește – și noi o vom vedea crescând. Va deveni femeie. Și apoi, într-o zi, va îmbătrâni. Părul acesta roșcat va deveni grizonant, iar apoi cărunt; această piele care acum este atât de roz și de fină va fi pătată și zbârcită, iar ea va fi o bătrânică într-un balansoar – și va fi *aceeași persoană pe care o vedem acum*, i-am spus lui Nancy.

— Da, a spus ea. Și aș fi în stare să omor și pentru bătrânica aceea.

Când am dus-o acasă, am proptit trupușorul acela cu prosoape și pături pe scaunul de mașină din vechiul meu Volkswagen Super Beetle. Conduceam de parcă aș fi transportat nitroglicerină. Mă târam cu mașina pe autostradă, pe banda pentru viteză mică, cu avariile pornite, mergând cu 40 de kilometri pe oră și enervând șoferii din Northridge până în Pasadena.* Cum poți să călătorești suficient de atent pentru a proteja un suflet nou?

Când o țineam în brațe pe Laura, îmi era imposibil să cred că apăruse la întâmplare. Îmi era imposibil să cred că Universul este un mecanism haotic apărut aleatoriu, căruia nu-i păsa dacă o iubesc sau o urăsc pe Laura. Nu vreau să spun că am un set de argumente în favoarea faptului că ea are un suflet și că eu cred acele argumente. Nu vreau să spun că această convingere este mereu prezentă în mintea mea cu aceeași forță. Nu.

Vreau să spun că această convingere a izvorât în inima mea și nu puteam să scap de ea. Nu puteam să o privesc pe Laura și să cred altceva. Nu puteam să o țin în brațe fără să-I mulțumesc Cuiva pentru ea. Nu puteam să mă gândesc la viitorul ei fără să mă rog ca Cineva mai puternic și mai înțelept decât mine să vegheze asupra ei. Când a

* O distanță de aproximativ 45 de kilometri. (n.trad.)

sosit, a adus cu ea o lume menită să fie o casă pentru oameni. O lume creată din suflarea lui Dumnezeu.

Fiecare copil este o mărturie a dorinței lui Dumnezeu ca lumea să își continue existența. Elie Wiesel, supraviețuitor al Holocaustului, care uneori se îndoiește, a scris că motivul pentru care continuă să se nască atâția copii este că Dumnezeu iubește poveștile.

De ce mă îndoiesc

Pe de altă parte, dacă ar fi să mă întrebi de ce mă îndoiesc, cred că ți-aș spune tot o poveste despre un bebeluș. Un cuplu pe care îl cunosc de multă vreme avea o fetiță frumoasă. Era genul de copil atât de frumos, încât oamenii îi opreau pe stradă ca să facă remarci cu privire la frumusețea fetiței. Ei erau genul de părinți pe care ai vrea să-i poată avea orice copil.

Familia aceasta avea o piscină în spatele casei.

Într-o zi de vară era atât de frumos afară, încât mama a instalat țarcul în spatele casei pentru ca fetița ei să se poată bucura de acea zi frumoasă. A sunat telefonul, iar fetița era în țarc, timp în care mama s-a dus înăuntru ca să răspundă la telefon. Fetița a tras de peretele țarcului, iar balamaua care ținea peretele lateral a cedat. Nu trebuia să fie așa. Dumnezeu ar fi putut să intervină din cer, să îndrepte lucrurile și să țină în picioare acel țarc. Dar n-a fost așa. Balamaua a cedat, peretele lateral a căzut, fetița s-a târât afară, iar cerul a tăcut.

Când mama a ieșit din casă, a văzut trupușorul frumos al fetiței ei iubite pe fundul piscinei. A fost începutul unei dureri care nu poate fi descrisă în cuvinte. Ar fi fost gata să moară dacă astfel ar fi putut schimba acel moment. Însă nu putea schimba nimic. Ea avea să rămână în viață. Amintirea vârstei pe care ar fi avut-o fiica ei avea să o urmărească la fiecare zi de naștere a acesteia, la fiecare Crăciun și în ziua în care ar fi absolvit liceul. Acea mamă avea să trăiască îndurând golul din suflet, remușcarea, vinovăția și singurătatea.

Când fetița a părăsit această lume, ea a lăsat în urmă un loc în care Dumnezeu tăcea.

Dostoievski, care era credincios, a scris că „moartea unui singur copilaș pune sub semnul întrebării existența lui Dumnezeu"[2]. Însă, bineînțeles, moartea nu s-a limitat la un singur copilaș. Elie Wiesel vorbește despre prima sa noapte într-un lagăr de concentrare, când a văzut cum au fost aduși, descărcați și aruncați într-un șanț cu foc o căruță de copii. „N-am să uit niciodată noaptea aceea, prima noapte de lagăr, care mi-a preschimbat viața mea într-o singură noapte lungă, de șapte ori blestemată, de șapte ori zăvorâtă... N-am să uit niciodată clipele acelea care mi-au ucis sufletul, mi L-au ucis pe Dumnezeul în care credeam și mi-au preschimbat visele în țărână. N-am să uit niciodată toate acestea, chiar dacă aș fi condamnat să trăiesc pe pământ la fel de mult ca Dumnezeu Însuși. Niciodată."[3]

Aceasta este lumea noastră. Nu cunosc toate răspunsurile corecte pentru a rezolva aceste probleme, însă știu câteva dintre cele greșite.

Vreau să cred

Când oamenii credinței țin cu tot dinadinsul să găsească o explicație, strecurând îndoială în inima ascultătorilor, se pot întâmpla lucruri rele.

Din exces de zel, oamenii credinței pot da uneori răspunsuri greșite.

Uneori predicatorii nu fac altceva decât să provoace și mai multă durere, spunându-le oamenilor că au adus suferința asupra propriei persoane prin păcat. Uneori ei le spun oamenilor că nu au fost izbăviți pentru că nu au suficientă credință.

> Când oamenii credinței țin cu tot dinadinsul să găsească o explicație, strecurând îndoială în inima ascultătorilor, se pot întâmpla lucruri rele.

Uneori oamenii vor să creadă, însă descoperă că nu pot.

Mă gândesc la un bărbat care s-a rugat pentru tatăl lui alcoolic timp ce douăzeci de ani – dar tatăl lui nu s-a schimbat niciodată.

Mă gândesc la o femeie care s-a rugat pentru o soră a ei suferindă de o boală psihică și care s-a sinucis.

Mă gândesc la o tânără sclipitoare care a fost neglijată de mama ei, abandonată de tatăl ei și molestată de unchiul ei. La vârsta de 11 ani nici nu voia să audă de existența lui Dumnezeu, dar apoi, printr-un grup de prieteni, a devenit creștină. Însă a fost chinuită de dependențe de natură sexuală pe toată perioada adolescenței. A început să fie tulburată de gândul că unii oameni sunt condamnați la iad doar pentru că aparțin unei alte religii. L-a rugat fără încetare pe Dumnezeu să o ajute; a cerut fără încetare răspunsuri, însă nimic nu părea să se schimbe.

Mă gândesc la o scrisoare pe care am primit-o recent:

> *Cum pot să cred că un prieten de-al meu evreu care Îi este devotat lui Dumnezeu și Îi aude vocea mai bine decât mine va merge în iad, iar eu voi merge în cer, cu toate că nu sunt la fel de bun ca el, doar pentru că eu sunt creștin, iar el nu este? Să Se arate Dumnezeul cel Adevărat și Creatorul Universului!*
>
> *Dumnezeul în care credeam cândva era foarte ușor de auzit și de urmat. Acum mă aflu în întuneric, iar El îmi pare un străin. Mă rog, dar mă tem că nu îmi va răspunde, pentru că acum am atât de puțină credință... nici măcar cât un grăunte de muștar.*

Filozoful André Comte-Sponville scrie în mod impresionant despre frumusețea smereniei: „Smerenia este probabil cea mai religioasă dintre virtuți. Cât tânjim să ne plecăm genunchii în biserici!" Însă el spunea că nu poate să facă acest lucru pentru că ar trebui să creadă că Dumnezeu l-a creat, iar ființele umane i se par prea mizerabile pentru a admite această posibilitate. „A crede în Dumnezeu ar fi un păcat al mândriei."[4]

Vreau să mă îndoiesc

Uneori oamenii vor să *nu* creadă. O serie de bestselleruri scrise recent de sceptici profesioniști fac parte dintr-o mișcare numită „noul

ateism",* un fel de evanghelism invers. Ele sunt scrise de oameni care sunt siguri că Dumnezeu nu există, și uneori sunt supărați pe El pentru că nu există. Filozoful Daniel C. Dennett a scris cartea *Breaking the Spell* [Ruperea vrăjii] pentru a susține că credința religioasă a fost protejată de-a lungul istoriei de ideea că este sfântă sau sacră. El spune că o fărâmă de gândire critică ce ar dovedi că este lipsită de sens ar „rupe vraja".[5]

Renumitul autor Sam Harris scrie că singura diferență dintre a crede *în* Isus și a *te* crede Isus constă în numărul persoanelor care fac parte din fiecare categorie. „Avem denumiri pentru oamenii care au multe convingeri lipsite de justificare rațională. Atunci când convingerile sunt extrem de comune, îi numim «religioși». Altminteri, ei ar fi probabil numiți «nebuni, psihotici sau dementi». Deși oamenii religioși nu sunt în general nebuni, convingerile lor de bază în mod categoric sunt."[6]

Jurnalistul britanic Christopher Hitchens a scris o carte intitulată *God Is Not Great: How Religion Poisons Everything* [Dumnezeu nu este măreț: cum religia otrăvește totul]. Titlul trădează în ce direcție se îndreaptă cartea.[7]

Richard Dawkins, un renumit biolog de la Oxford, spune în cartea *Himera credinței în Dumnezeu*: „Dumnezeul Vechiului Testament este negreșit cel mai neplăcut personaj din toată ficțiunea. Gelos și mândru de asta, obsedat de control, meschin, nedrept și neiertător, purificator etnic setos de sânge, misogin, homofob, rasist, adept al infanticidului, genocidului, filicidului, pestilențial, megaloman..."[8] De aici înainte limbajul devine ostil.

Încă din vremea curentului numit cu atâta modestie Iluminism, oamenii au prezis stingerea credinței în Dumnezeu. Eu vreau să ascult ce au de spus cei care se îndoiesc, nu doar să-i contrazic.

S-ar putea ca popularitatea contemporană a unor astfel de cărți să se datoreze, cel puțin din punct de vedere cronologic, cărții lui Dan Brown, *Codul lui Da Vinci*. Cu această carte Brown a căutat să

* Neologism folosit – uneori în mod peiorativ – pentru a desemna o serie de șase cărți scrise de cinci autori critici declarați ai teismului. (n.trad.)

submineze aproape întreaga bază istorică a creştinismului tradiţional cu toate că ceea ce este prezentat ca istorie în *Codul lui Da Vinci* este aprig contestat de erudiţi de toate felurile. (Un prieten de-al meu istoric, spunea – poate puţin răutăcios – că romanul *Codul lui Da Vinci* este singura carte în urma lecturii căreia eşti mai prost decât înainte de a o începe.)

Încă din vremea curentului numit cu atâta modestie Iluminism oamenii au prezis stingerea credinţei în Dumnezeu. Eu vreau să ascult ce au de spus cei care se îndoiesc, şi nu doar să-i contrazic; în parte pentru că în adâncul sufletului meu am şi eu destule îndoieli şi în parte pentru că atunci când încerc doar să câştig o dispută, mă transform în Dan Aykroyd când se certa cu Jane Curtin într-un vechi episod din spectacolul de televiziune *Saturday Night Live*: „Jane, tu... ignorantă". Nimeni nu vrea să fie în preajma mea în acele momente. Nici măcar eu.

Nu-mi plac cărţile scrise de credinciosi sau sceptici care fac să pară că problema existenţei lui Dumnezeu este una simplă, că orice persoană cu jumătate de creier va fi de acord cu ei, că cei din tabăra opusă sunt nebuni şi răi. Am citit şi am cunoscut prea mulţi oameni care nu cred în Dumnezeu şi care sunt mai buni şi mai înţelepţi decât mine. Însă nu cred că scepticii de profesie vor face credinţa să dispară. Prezicătorii continuă să moară, iar credinţa continuă să se răspândească.

Îndoială şi credinţă în fiecare suflet

Pentru că Mama Natură este un părinte disfuncţional care mereu ne trimite mesaje amestecate, avem nevoie atât de credinţă, cât şi de îndoială. Nasterea fiecărui copil ne şopteşte despre un Dumnezeu care iubeşte poveştile; moartea fiecărui copil pune sub semnul întrebării existenţa Lui. Scriitorul Michael Novak spunea că îndoiala nu este atât de mult o linie de demarcaţie care împarte oamenii în tabere diferite, cât un tăiş de lamă care trece prin fiecare suflet. Mulţi credincioşi tind să creadă că scepticii sunt victime ale lipsei de sens, confuziei morale şi disperării. Mulţi sceptici presupun că

cei credincioși sunt niște moralizatori lipsiți de rațiune, dogmatici și gata să-i judece pe alții. Însă realitatea este că fiecare purtăm în suflet credința și îndoiala. Căci „cu toții dispunem de aceleași informații contradictorii".[9]

Probabil că marii credincioși și marii sceptici se aseamănă mai mult unii cu alții decât fiecare din aceste două grupuri cu marea masă a persoanelor relativ dezinteresate, care adoptă o poziție de mijloc. Ambele grupuri sunt preocupate de înțelegerea naturii universului. Ambele acceptă că aceasta este în fond marea întrebare. Majoritatea scepticilor cunosc disconfortul incertitudinii.[10] Un scriitor agnostic care scrie articole pentru revista *Wired* a studiat lucrările „noilor atei" și a scris despre cât invidiază certitudinea lor, despre cât de tentat este să se declare mai degrabă ateu decât pur și simplu agnostic. Totuși, în cele din urmă nu a putut să treacă în tabăra lor pentru că, spunea el, „s-ar putea să mă înșel".[11] Un alt renumit om de știință scrie: „Toată viața am oscilat între certitudinea confortabilă a ateismului și îndoielile chinuitoare ale agnosticismului."[12]

Dar majoritatea credincioșilor cunosc și ei incertitudinea. Billy Graham, ajuns la venerabila vârstă de nouăzeci de ani, când a fost întrebat dacă crede că după ce va muri Îl va auzi pe Dumnezeu spunându-i: „Bine, rob bun și credincios", s-a oprit și după o surprinzătoare luptă lăuntrică a spus: „Sper că da."[13] Martin Luther, promotorul justificării prin credință, a fost abordat de o femeie în vârstă, tulburată de îndoială, care i-a cerut ajutorul.

> Unul dintre paradoxurile legate de credință și îndoială este faptul că această problemă constituie provocarea intelectuală supremă, și totuși oamenii simpli și fără educație pot trăi cu multă înțelepciune, iar cei cu doctorat pot alege nebunia.

— Spuneți-mi – a întrebat-o el – când recitați crezul, îl credeți?

— Da, categoric.

— Atunci mergeți în pace, a spus reformatorul. Dumneavoastră credeți mai mult și mai bine decât mine.[14]

Elie Wiesel, când este rugat să își descrie credința, folosește adjectivul *rănită*. „Tradiția mea spune că nicio inimă nu este atât de sănătoasă precum o inimă zdrobită, iar eu aș spune că nicio credință nu este atât de solidă

precum o credință rănită."[15] Eu cred. Și totodată mă îndoiesc. Tăișul lamei trece și prin sufletul meu.

Uneori mă simt frustrat și am impresia că dacă aș fi mai deștept aș putea rezolva problema existenței lui Dumnezeu dincolo de orice urmă de îndoială. Mă simt ca și cum aș fi din nou la școală, aș avea test la matematică și ar trebui să rezolv problema extrem de dificilă cu un tren care pleacă din Cleveland cu o viteză de 40 de kilometri pe oră și unul care pleacă din Pittsburgh cu 48 de kilometri pe oră – întrebarea fiind când se vor intersecta; am impresia că dovada existenței lui Dumnezeu e acolo undeva, și aș putea să o găsesc, numai de aș avea mai mult timp la dispoziție sau de aș putea găsi cartea potrivită. Sunt tentat să cred că îndoiala este strict o problemă de intelect. Însă luarea deciziilor corecte cu privire la credință – la fel ca luarea unor decizii bune pentru viață în general – nu pare să depindă în primul rând de IQ. Oamenii deștepți greșesc cu la fel de mare ușurință ca toți ceilalți.

Într-un avion sunt trei bărbați: pilotul, un puști cercetaș și cel mai deștept om din lume. Se strică motorul, avionul e în picaj și nu sunt decât două parașute. Inteligentul apucă în grabă un rucsac.

— Îmi pare rău – spune el – dar eu sunt cel mai deștept om din lume; am o responsabilitate față de această planetă.

Și sare din avion. Pilotul se întoarce spre puști și îi spune că el a trăit o viață lungă și împlinită, iar micul cercetaș are toată viața înainte. Îi spune acestuia să ia ultima parașută și să-și salveze viața.

— Stați liniștit, domnule pilot, spune băiatul. Cel mai deștept om din lume tocmai a sărit din avion cu rucsacul meu.

Lumea noastră e plină de oameni deștepți care sar din avion cu rucsacul. Unul dintre paradoxurile legate de credință și îndoială este că această problemă constituie provocarea intelectuală supremă, și totuși oamenii simpli și fără educație pot trăi cu multă înțelepciune, iar cei cu doctorat pot alege nebunia

Un lucru e cert: mai devreme sau mai târziu, avionul se va prăbuși. Cu toții ne aflăm în același avion. Oameni deștepți și mici cercetași deopotrivă: toată lumea trebuie să sară. Toată lumea trebuie să aleagă o parașută. Nimeni nu va ști cine a făcut alegerea înțeleaptă decât după ce a sărit.

Nicholas Wolterstorff, un strălucit filozof de la Universitatea Yale, a avut un fiu care a murit la vârsta de 25 de ani, în timp ce escalada un munte. Wolterstorff este și el un credincios care își pune întrebări. El scrie cum unii oameni încearcă să explice problema morții spunând că Dumnezeu este agentul ei, făcând o referire nu foarte subtilă la fiul lui: „Ai trăit anii pe care i-am pregătit pentru tine, așa că o să scutur puțin muntele. Voi, cei de-acolo, o să trimit niște grauri în motorul avionului vostru. Iar pentru voi, cei de dincolo, un atac cerebral în timp ce alergați e tot ce trebuie."[16]

Alții, ca de pildă rabinul Harold Kushner, încearcă să explice suferința spunând că și pe Dumnezeu Îl îndurerează moartea, însă nu poate face nimic în privința ei. (Elie Wiesel i-a răspuns odată lui Kushner: „Dacă acesta este Dumnezeu, ar trebui să demisioneze și să lase locul cuiva competent.")

Wolterstorff scrie din perspectiva unui credincios care încă mai are întrebări fără răspuns.

> Nu pot să explic totul spunând: „El a făcut asta", dar nu pot să explic totul nici spunând: „Nu a putut să facă nimic în această privință". Nu pot deloc să explic lucrurile... Am citit teodiceele formulate pentru a-i justifica omului căile lui Dumnezeu. Le găsesc neconvingătoare. La întrebarea cea mai chinuitoare pe care mi-am pus-o vreodată nu cunosc răspunsul. Nu știu de ce Dumnezeu l-a privit cum cade. Nu știu de ce Dumnezeu mă privește cum sufăr. Nu pot nici măcar să-mi dau cu părerea. Rana mea este o întrebare fără răspuns. Rănile întregii omeniri sunt o întrebare fără răspuns.[17]

Așa stau lucrurile pentru toți cei care locuim pe alei înfundate, într-o lume în care bebelușii sunt aduși acasă de la spital și îngrijiți, în care inimile se opresc și picioarele alunecă, în care ne întrebăm dacă există vreun drum ascuns care duce undeva.

Credem și ne îndoim. Credința și îndoiala au același caracter inevitabil, însă nu sunt egale. Nu pot revendica aceeași loialitate din partea noastră. Nu au aceeași putere.

Dacă există ceva dincolo de aleea înfundată, îndoiala nu ne poate duce acolo.

2

DE CE SĂ MĂ DERANJEZ?

Credința este o capitulare benevolă şi un pariu plin de bucurie pe bunătatea nevăzută, necunoscută şi netestată a lui Dumnezeu.[1]
MARTIN LUTHER

Când oamenii deştepți au păreri împărțite

-ai gândit vreodată cât de multe idei diferite despre credință, religie şi Dumnezeu există în sânul rasei umane?

Există creştini. Există hinduşi. Există musulmani – şiiți şi sunniți. Există confucianişti, şintoişti, budişti, credincioşi Bahai, rastafarieni, atei, agnostici, nihilişti, umanişti, deişti, panteişti, adepți New Age, vrăjitoare, vrăjitori şi satanişti. Există o grupare pe internet care pretinde a crede într-un Monstru Săritor din Spaghete. Există anumiți adepți ai jainismului care cred că există peste trei sute de mii de zei. Există unitarieni care, spunea Bertrand Russell, cred că există *cel mult* un Dumnezeu.

Chiar şi în rândul creştinilor există mii de variații şi mişcări religioase, şi adepții fiecăreia cred că ei au dreptate. Eu am crescut într-o biserică baptistă şi aşteptam cu nerăbdare ziua în care vom fi în cer şi nu vor mai exista diviziuni. Vor fi acolo câțiva luterani,

reprezentați de Martin Luther. Vor fi și metodiști, reprezentați de John Wesley. Vor fi acolo și câțiva catolici (deși ideea aceasta era puțin mai controversată), reprezentați de papă. Iar noi, baptiștii, vom fi acolo, reprezentați de... Isus.

Fiecare crede că el sau ea are dreptate – ceea ce înseamnă că mulți oameni vor afla, atunci când vor muri, că s-au înșelat. Una dintre ironiile ateismului este că dacă nu există viață după moarte, ateii nu vor putea ști niciodată sigur că au avut dreptate, iar credincioșii nu vor putea ști niciodată sigur că s-au înșelat.

Aș vrea să știu. Nu doar să mă încred. Nu doar să sper. Aș vrea să am parte de propriul meu miracol autentic – ca de exemplu propriul meu rug aprins, sau propria mea lână magică, sau ca echipa Cubs să câștige World Series în timpul vieții mele.

Aceste diferențe de opinie ridică o problemă. Mulți oameni mai deștepți decât mine, mai învățați decât mine și cu o inimă mai mare decât a mea nici măcar nu pot să se pună de acord unii cu alții. Eu nu pot citi toate cărțile. Și chiar dacă aș putea, nu sunt suficient de deștept ca să înțeleg lucruri care sunt un mister pentru minți mult mai luminate decât a mea. Așadar, cum pot eu să aleg cu o oarecare măsură de încredere?

Pe la sfârșitul secolului a XIX-lea, filozoful și matematicianul William Clifford a scris un eseu de o influență imensă, intitulat „Etica credinței". El susținea că „întotdeauna și pretutindeni este greșit ca cineva să creadă ceva pe baza unor dovezi insuficiente".[2] Cu toate că nu o spunea în mod direct, el scria despre credința în Dumnezeu. El spunea de fapt: „O mulțime de oameni deștepți se contrazic cu privire la existența lui Dumnezeu. Nu avem cum să știm cine are dreptate și cine nu, așa că singurul răspuns adecvat este: «Nu decide. Nu te angaja. Abține-te. Optează pentru îndoială.»"

Cam în perioada în care a trăit Clifford, Thomas Huxley a inventat termenul *agnostic*, care nu existase înainte de secolul al XIX-lea. Agnosticii, spunea Huxley, „refuză totalmente să se angajeze" fie să nege, fie să afirme existența supranaturalului. Huxley însuși îl aplaudă pe René Descartes, considerându-l primul care s-a antrenat să se îndoiască. Metoda aleasă de Descartes pentru a ajunge la cunoaștere a

fost să înceapă prin a se îndoi de toate lucrurile până când a descoperit o convingere de nezdruncinat: „*Cogito, ergo sum*" – „Gândesc, deci exist". Huxley spunea că „îndoiala a fost acum îndepărtată de pe scaunul penitenței... la care fusese condamnată de multă vreme, și a fost pusă la loc de cinste, printre principalele îndatoriri."[3]

Înțeleg ce vrea să spună. Și eu aș vrea să pot ști sigur. Aș vrea să știu dacă totul e adevărat – că Dumnezeu există cu adevărat, că Isus într-adevăr a scos demoni, a umblat pe apă și a înviat din morți a treia zi. Aș vrea o asigurare că atunci când trâmbița va da onorul la înmormântarea mea aici, Cineva va suna pentru mine deșteptarea pe lumea cealaltă.

Aș vrea să *știu*. Nu doar să mă încred. Nu doar să sper. Aș vrea ca cerurile să se deschidă. Aș vrea să am parte de propriul meu miracol autentic – ca de exemplu propriul meu rug aprins, sau propria mea lână magică, sau ca echipa Cubs* să câștige World Series** în timpul vieții mele.

Și din moment ce nu pot să *știu*, spunea Clifford, ar trebui să mă stabilesc pe tărâmul lui „nu știu" și să mă mulțumesc cu agnosticismul.

Când neutralitatea nu este o alegere bună

Însă replica unui filozof pe nume William James a fost că uneori sfatul lui Clifford nu este o strategie bună. El spunea că îndoiala este alternativa greșită atunci când sunt îndeplinite trei condiții: când avem opțiuni reale, când miza este foarte mare și când trebuie să facem o alegere.[4]

Uneori trebuie să aleg între două opțiuni chiar și atunci când nu pot să o dovedesc pe niciuna dintre ele. Neutralitatea cosmică ignoră următoarea problemă: Eu trebuie să trăiesc. Trebuie să fac alegeri. Trebuie să-mi petrec viața rugându-mă sau nerugându-mă,

* O echipă profesionistă de baseball din Chicago, Illinois. (n.trad.)
** Campionat anual de baseball profesionist din S.U.A. și Canada. (n.trad.)

închinându-mă sau neînchinându-mă. Trebuie să fiu călăuzit de anumite valori și dorințe. Și apoi trebuie să mor. Trebuie să-mi dăruiesc viața totalmente, în întregime, fără luxul de a reține ceva pentru cea de-a doua sută de ani. Viața mea este votul pe care-l dau – pentru Dumnezeu sau împotriva Lui.

Creierul meu nu îmi poate oferi certitudinea că îmi mizez viața pe adevăr. Mortalitatea mea nu îmi oferă luxul de a aștepta până voi ști sigur. Există un singur drum spre certitudine – printr-o ușă numită „moarte". Atunci voi ști, sau nu va mai exista un „eu" care să știe. Însă trebuie să decid cum voi trăi de partea aceasta a ușii. Odată ce ne-am născut, a încerca să amânăm decizia cu privire la ce vom face în privința lui Dumnezeu este ca și cum am sări de pe o trambulină și am încerca să amânăm momentul intrării în apă.

> Convingerile noastre nu sunt doar niște estimări ale unor probabilități. Ele sunt totodată instrumentele care ne călăuzesc acțiunile.

Când mă gândesc la caracterul imperios al acestei alegeri, îmi amintesc de vorbele prietenului meu Kent, care e baterist. Contextul acestor cuvinte este faptul că toți muzicienii sunt sfâșiați între dorința de perfecțiune și solicitările realității. Ei ar vrea să știe înainte de a cânta o notă că ea va avea tonalitatea perfectă. Ar vrea să știe înainte de a lovi bateria că bătaia va cădea perfect pe ritm. Însă aspirațiile muzicienilor sunt zădărnicite de realitate. Nu există nicio garanție pentru perfecțiunea alegerilor lor. De fapt, din contră, există garanția imperfecțiunii. Kent mi-a spus că nimeni nu a cântat vreodată cu vocea perfect pe notă; nicio baterie nu a fost lovită vreodată perfect pe ritm. De aceea Kent are o vorbă care îi amintește că trebuie să cânte fiecare notă în ciuda unei potențiale imperfecțiuni. „*Trebuie să o plasezi undeva.* Dacă refuz să cânt un cuvânt cu vocea sau o notă cu instrumentul până nu am siguranța perfecțiunii, niciodată nu voi face muzică."

Dacă nu vrei să duci în mormânt toată muzica din tine, va trebui să îți încerci norocul. Va trebui să arunci zarurile. Trebuie să accepți limite, nesiguranță, riscuri și greșeli. Trebuie să plasezi nota undeva.

Unii oameni aleg îndoiala. Însă îndoiala nu este întotdeauna cea mai bună strategie. Dacă am urma sfatul lui Clifford, nimeni nu s-ar

alătura unui partid politic, nu ar adopta o poziție în problema pedepsei capitale sau nu ar vota pentru un candidat în consiliul școlii, deoarece oameni mai deștepți decât noi se contrazic în privința tuturor acestor lucruri.

Teologul Lesslie Newbigin scrie că trăim într-o epocă ce preferă îndoiala în locul credinței. Vorbim adesea despre o „credință oarbă" și despre o „îndoială sinceră". Atât credința, cât și îndoiala pot să fie sincere sau oarbe, însă rareori vorbim despre o „credință sinceră" sau despre o „îndoială oarbă". Atât credința, cât și îndoiala sunt necesare, și totuși credința are un caracter mai fundamental. Chiar dacă mă îndoiesc de ceva, trebuie să cred că există criterii după care acel lucru poate fi evaluat. Trebuie să cred ceva înainte de a putea să mă îndoiesc de ceva. Îndoiala este pentru credință ceea ce este întunericul pentru lumină, ceea ce este boala pentru sănătate. Este o absență. Poate că boala este absența sănătății, dar sănătatea este mai mult decât absența bolii. La fel este cu îndoiala și credința. Îndoiala este un slujitor bun, însă un stăpân rău.

„Îndoiala este folositoare pentru o vreme... Dacă Cristos a petrecut o noapte de agonie în rugăciune, dacă a strigat de pe cruce: «Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?» atunci cu siguranță ne este îngăduită îndoiala. Însă trebuie să mergem mai departe. A alege îndoiala ca filozofie de viață este ca și cum am alege imobilitatea ca mijloc de transport."[5]

Este mai rațională credința sau îndoiala?

Scepticii îi acuză adesea pe credincioși că sunt iraționali. Însă raționalitatea credinței este o problemă spinoasă. Convingerile noastre nu sunt doar niște estimări ale unor probabilități. Ele sunt totodată instrumentele care ne călăuzesc acțiunile.

Să presupunem că ești managerul echipei Los Angeles Dodgers.* E finala World Series și jucați împotriva echipei Oakland Athletics.**

* Echipă de baseball profesionist din Los Angeles, California. (n.trad.)

** Echipă de baseball profesionist din Oakland, California. (n.trad.)

Este cea de-a noua repriză și echipa ta este condusă cu un punct. Ai un om la bază și doi afară. Pe movilă e cel mai bun aruncător din lume. Ai de ales între doi bătaci; amândoi sunt la fel de buni din perspectiva punctelor obținute în sezonul respectiv. Unul dintre ei spune: „Probabil că voi greși. Am doar 25% șanse să nu pierd lupta. Dar cel puțin nu-mi voi lăsa emoțiile să-mi întunece judecata. Voi accepta calm și cu mintea limpede probabilitatea eșecului." Celălalt spune: „Cred că voi reuși să lovesc bine mingea. Sunt ferm convins că asta e ziua mea norocoasă."

Pe cine trimiți la bătaie? Ar fi mai *rațional* să-l trimiți pe cel care despică firul în patru și crede că va pierde? Nu ar fi oare mai *logic* să apelezi la Kirk Gibson, cu obrazul neras, genunchiul greu încercat și convingerea sa arogantă că destinul lui e nemurirea? Ai trimite bătaciul care a adunat toată încrederea în sine de care e capabil. Credința are la bază *motive* care trec dincolo de dovezi. (Dacă nu ești pasionat de baseball, trebuie să-ți spun că Kirk Gibson a fost un apărător grav accidentat din Los Angeles, care în anul 1988 a produs cel mai măreț moment al World Series din toate timpurile și i-a convins pe fanii echipei Dodgers nu numai de faptul că Dumnezeu există, dar și că El este de fapt fan Dodgers.)

Să încercăm o altă analogie. Sunt blocat la etajul nouă al unei clădiri în flăcări. Liftul s-a topit, scările s-au prăbușit și singura mea scăpare este să sar pe fereastră pe o pătură ținută de un grup de pompieri voluntari. Pătura pare subțire. Câțiva dintre pompieri vin direct de la Oktoberfest.* Ar fi *rațional* oare să spun: „Eu nu sar; le dau o șansă de cel mult zece la sută că mă vor prinde; poate că voi muri aici, dar nu voi sări pe fereastră și să risc să par naiv"?

Stând în clădirea cuprinsă de flăcări, sunt extrem de conștient că nu mă joc de-a calculul probabilităților; mă joc de-a supraviețuirea. Saltul pe fereastră este *rațional* pentru că e cea mai bună șansă de a-mi realiza *scopul* – acela de a supraviețui.

Problema credinței nu este niciodată doar o problemă de calculare

* Un festival de 16 zile care are loc în fiecare an în München la sfârșitul lunii septembrie și începutul lunii octombrie; la acest eveniment participă șase milioane de oameni în fiecare an și a inspirat numeroase evenimente similare (cu aceeași denumire) în întreaga lume. (n.trad.)

a probabilității existenței lui Dumnezeu. Noi nu ne jucăm de-a calculul probabilităților. Noi locuim într-o clădire cuprinsă de flăcări. Ea se numește trup. Și ceasul ticăie.

Să presupunem că ne alăturăm scepticilor. Ce speranțe am eu să realizez un scop grandios într-o fundătură? Iată cum vedea lucrurile Bertrand Russell, un ateu dintr-un secol anterior: „În lumea vizibilă, Calea Lactee reprezintă un fragment infim. În acest fragment, sistemul solar este o particulă minusculă, iar în această particulă, planeta noastră este un punct microscopic. Pe acest punct, niște bulgări micuți de carbon și apă se târăsc timp de câțiva ani, până când se dizolvă din nou în elementele din care sunt compuși."

Oare numai mie mi se pare, sau această imagine e puțin deprimantă? Ai vrea să se citească următorul fragment la înmormântarea ta? „A fost odată un mic bulgăr de carbon și apă care s-a târât pentru o vreme pe o particulă minusculă. Acum nu mai este. Elvis a părăsit clădirea.* Adio."

Poate că bătrânul Bertie avea dreptate. Poate că universul este o mașinărie asamblată în mod întâmplător, fără nicio menire. Poate că într-o zi totul se va sfârși. Poate că atunci când Big Bang-ul va face implozie, când soarele va crește și pământul va fi distrus – poate că atunci viața așa cum o cunoaștem noi se va încheia și nu va conta în ziua aceea dacă mi-am iubit copiii sau i-am bătut. Nu suntem decât niște atomi. Poate că așa este. Însă nu cunosc pe nimeni care să trăiască în mod consecvent în conformitate cu această idee.

Nu văd cum ar fi posibil să găsim o viață plină de semnificație într-un univers lipsit de semnificație. Singurul țel care merită urmărit în viață trebuie să fie mai măreț decât viața însăși.

Un teolog pe nume Woody Allen a surprins absurditatea situației în care ne aflăm: „Mai mult ca oricând în istorie, omenirea se află la o răscruce. Un drum duce la disperare și deznădejde absolută. Celălalt

* Expresie clișeizată ce își are rădăcinile în anunțurile făcute la finalul concertelor lui Elvis Presley pentru a împrăștia mulțimea rămasă în sală în speranța unui bis din partea acestuia; acum expresia este folosită pentru a indica încheierea unui eveniment sau părăsirea unui loc de către cineva. (n.trad.)

duce la extincție totală. Să ne rugăm să avem înțelepciunea de a alege corect."[6]

Nu văd cum ar fi posibil să găsim o viață plină de semnificație într-un univers lipsit de semnificație. Singurul țel care merită urmărit în viață trebuie să fie mai măreț decât viața însăși. Acest scop este mai mult decât maximizarea plăcerii și minimalizarea durerii pentru câțiva ani petrecuți pe pământ. Singurul scop vrednic în viață este să faci parte dintr-o viziune mai măreață – răscumpărarea creației, urmărirea dreptății, sfințirea.

Ești lansat

Tocmai această conștientizare a condiției umane stă la baza binecunoscutei prezentări a problemei credinței sub formă de pariu de către Blaise Pascal. A lua o decizie în privința credinței se aseamănă mai mult cu a face un pariu decât cu a adopta o poziție într-o dezbatere, deoarece în viață – la fel ca la masa de ruletă – e o miză în joc.

Unii cred că Pascal a promovat fără nicio rușine interesul propriu. În facultate am avut doi colegi de palier care au elaborat ceea ce ei numeau teoria „celui mai rău iad" cu scopul de a alege o religie. Teoria lor suna cam așa: studiază toate religiile, identifică credința care amenință să-i trimită pe oameni în cel mai teribil iad și apoi adopt-o. Astfel vei elimina cel puțin cel mai cumplit scenariu cosmic.

Însă eu nu cred că asta încerca să spună Pascal. Pascal a fost un matematician excepțional. El a inventat prima mașină de calcul și primul sistem de transport public, a dezvoltat teoria probabilității și o mare parte din matematica managementului riscului și a dovedit existența vidului – toate acestea pregătind terenul pentru fizica cuantică, industria asigurărilor, loteriile Powerball și cursele de cai, pompele de vid, bomba atomică și explorarea spațiului cosmic. El a fost, după cum remarca un biograf, „omul care a inventat lumea modernă".[8]

Pascal a fost de asemenea un aristocrat francez înstărit. Era fascinat de jocurile de noroc, care constituiau o obsesie a aristocrației franceze

a secolului al XVII-lea. Folosirea analogiei cu pariul era un mod de a arăta că credința nu este doar o chestiune de estimare a probabilității existenței lui Dumnezeu. Există anumite voturi de la care este imposibil să te abții – ceea ce William James numea decizii *forțate*. De exemplu, dacă decizi să amâni luarea unei decizii cu privire la dobândirea unei condiții fizice bune, trupul tău va decide în locul tău.

La fel stau lucrurile, spunea Pascal, și în privința lui Dumnezeu. Dovezile singure nu pot arăta clar că Dumnezeu există sau nu. Însă noi trebuie să alegem dacă Îl vom căuta sau nu. A nu alege este o alegere în sine. Pariul tău a început în clipa în care te-ai născut. Ai fost „lansat". Îți vei miza viața într-un fel sau altul. Dumnezeu fie există, fie nu există. Cap sau pajură – nu există o a treia opțiune.

Dacă Dumnezeu nu există, noi pierdem o viață dedicată țelului de a iubi, de a trăi cu generozitate, de a spune adevărul și de a face dreptate. Dar dacă Dumnezeu există, iar noi alegem să nu-L urmăm, pierdem totul.

„Toată lumea crede, căci nu există niciun alt mod de a trăi. Chiar și cei care spun că *știu*, că nu au nevoie de *credință*, aruncă zarurile. Doar că ei le aruncă mai tare decât cei mai mulți."[9] În sensul cel mai literal, pielea noastră e în joc.

Există o versiune seculară recentă a pariului lui Pascal. Filozoful de la Harvard, Robert Nozick, a speculat – pe baza unui aspect al fizicii moderne – că s-ar putea să fie imposibil ca oamenii să înceteze să mai existe. El a sugerat următoarea abordare a vieții: *mai întâi, imaginează-ți care formă de imortalitate ar fi cea mai bună; apoi trăiește-ți viața ca și cum ea ar fi adevărată.* Nozick a murit la câțiva ani după intrarea în noul mileniu. Acum știe răspunsul la întrebarea dacă este imposibil ca oamenii să înceteze să mai existe.

„Viața este o mare surpriză", scria Vladimir Nabokov. „Nu văd de ce moartea nu ar fi una și mai mare."[10]

Scepticii radicali cred că nu putem ști nimic. Circula într-o vreme povestea despre examenul la filozofie pe tema scepticismului, examen care consta într-un scaun așezat în mijlocul unei săli de clasă. Studenții aveau sarcina de a rezolva o singură problemă: „Dovediți că scaunul acesta există." Un student a răspuns în două cuvinte: „Care scaun?" A luat nota zece.

Poate că scepticii cred că este imposibil de dovedit că scaunele există. Dar totuşi se aşază pe ele.

Nihiliştii radicali cred că *putem* şti ceva – şi anume că nu *există* semnificaţie. Putem să ştim, după cum spunea Jennifer Hecht, că „universul nu este decât un morman aleatoriu format din lucruri care se ciocnesc unele de altele fără nicio noimă, şi toată viaţa de pe pământ nu este decât o mică şi complet neînsemnată fărâmă de nimic, într-un colţ de spaţiu, a cărei existenţă durează cât ai clipi din ochi – niciodată judecată, observată sau păstrată în memorie."[11] Însă chiar şi nihiliştii, scrie Michael Novak, stau în faţa calculatorului în zile frumoase de octombrie, trimiţând mesaje, cu credinţa că cineva le va citi, că cineva va avea parte de lumină şi că ceea ce spun ei are *semnificaţie* într-un univers despre care ei afirmă că nu are nicio semnificaţie. „Sunt bărbaţi şi femei ai credinţei, nihiliştii noştri."[12]

Poate că, oricât de greu ar fi să pariezi pe credinţă, este şi mai greu să pariezi pe îndoială.

A zbura şi a prinde

Eu cred că Clifford se înşela în eseul lui despre etica credinţei; când e vorba de Dumnezeu, este o nebunie să te abţii chiar şi când nu ai certitudini. Eu aş paria pe Pascal. Însă nu sunt sigur că ideea unui pariu ilustrează foarte bine nevoia disperată a condiţiei umane. Aşa că voi mai încerca încă o ilustraţie.

Aceasta provine de la Henri Nouwen, al cărui dar pentru lume a fost lupta lui cu durerea şi credinţa în rolul tămăduitorului rănit. În ultimul an din viaţa lui a luat o pauză de la muncă şi scris. Tânjea după Dumnezeu şi totuşi îi era greu să se roage. Simţea o atracţie – ca să vezi – faţă de un număr de circ. Un preot olandez care predase la Harvard şi Yale s-a împrietenit cu cea mai tare trupă de pe pământ. Era o trupă de trapezişti, „The Flying Rodleighs". I-a văzut evoluând la trapez şi după aceea a ajuns să-i cunoască. Trapeziştii folosesc în general plasă de siguranţă în zilele noastre, dar chiar şi căderea într-o astfel de plasă se poate dovedi periculoasă şi uneori fatală.

Erau cinci membri în acea trupă – trei „săritori" şi doi „prinzători".

Săritorul urcă scările, urcă pe platformă și apucă trapezul. Sare de pe platformă, balansându-se în aer. Își folosește corpul pentru avânt, balansându-se cu o viteză și la o înălțime din ce în ce mai mari. Prinzătorul este suspendat cu genunchii de un alt trapez, cu mâinile libere ca să le întindă în aer.

Momentul crucial este acela în care săritorul dă drumul trapezului. El zboară prin aer fără nicio legătură de siguranță, fără nicio conexiune cu pământul. Face una sau două tumbe. Imaginează-ți-l în mijlocul unei tumbe și oprește imaginea acolo. În acel moment absolut nimic nu stă între săritor și moartea sa. Cum crezi că se simte el? Crezi că se simte câte se poate de viu – cu fiecare celulă din trupul lui în alertă? Crezi că simte vreo teamă în acel moment?

În următorul moment, apare în cadru prinzătorul. El și-a sincronizat perfect balansul și își face apariția exact când săritorul pierde din avânt și începe să coboare. Mâinile lui apucă brațele săritorului. Săritorul nu poate să-l vadă; pentru el totul este incert. Însă simte că este smuls din aer. Prinzătorul îl duce pe săritor în siguranță. Și săritorul este foarte, foarte bucuros.

> Momentul crucial este acela în care zburătorul dă drumul trapezului. El zboară prin aer fără nicio legătură de siguranță, fără nicio conexiune cu pământul. Crezi că se simte cât se poate de viu? Crezi că simte vreo teamă în acel moment?

Nouwen a petrecut un timp încercând să-i cunoască pe săritori. Săritorii sunt oameni mărunți, cu o greutate sub 70 de kilograme, pentru că dacă ești prinzător, nu îți dorești un săritor care să fie mare iubitor de dulciuri. Henri a învățat despre echipamentul pe care îl foloseau. Aveau șosete pline cu praf de magneziu pentru mâini, în special pentru Joe – unul dintre prinzători. „Joe transpiră mult" i-au spus ceilalți lui Henri. Dacă ești săritor, nu îți dorești un prinzător cu mâinile transpirate.

Iată unde intră în scenă încrederea. Clipa în care lași din mână trapezul este întotdeauna un act de încredere. Rodleigh, căci așa se numea liderului grupului, i-a spus lui Nouwen:

— Ca săritor, eu trebuie să am încredere deplină în prinzătorul meu. Publicul ar putea crede că eu sunt vedeta numărului, însă adevărata vedetă e Joe, prinzătorul meu. El trebuie să mă aștepte cu

o precizie de fracțiune de secundă și să mă prindă din aer în timp ce fac săritura spre el.

Nouwen l-a întrebat:

— Cum funcționează?

El a răspuns:

— Secretul este că săritorul nu face nimic. Prinzătorul face totul. Când zbor spre Joe, nu trebuie decât să-mi întind brațele și mâinile și să aștept.

Henri l-a întrebat:

— Tu nu faci nimic?

— Un săritor trebuie să sară, iar un prinzător trebuie să prindă. Săritorul trebuie să-și întindă mâinile și să aibă încredere că prinzătorul lui îl va aștepta.[13]

Cu toții va trebui să dăm drumul trapezului. Însă noi alegem spre cine vom sări. Noi alegem – nu nivelul de certitudine – ci convingerile față de care ne angajăm. Credința contează. Însă mai există un aspect al credinței despre care ar trebui să vorbim. Să descoperi ce crezi cu adevărat se dovedește a fi un lucru surprinzător de dificil. Mulți oameni au impresia că ei cred în Dumnezeu, însă de fapt nu este așa.

3

CE FEL DE CREDINȚĂ CONTEAZĂ CU ADEVĂRAT?

Cei care cred că ei cred în Dumnezeu, dar nu au pasiune în inimă, gândirea nu le este provocată, nu se confruntă cu incertitudini sau îndoială și, de ce nu, cu disperare uneori, cred doar în ideea de Dumnezeu, nu în Dumnezeu Însuși.[1]
MADELEINE L'ENGLE

Îți propun un mic experiment: începe o propoziție cu „Eu cred..." și închei-o cu niște cuvinte spuse din toată inima. Este imposibil să faci acest lucru fără să te simți însuflețit și emoționat.

Nevoia de a ne declara convingerile este un aspect irepresibil al umanității noastre. În actul definirii a ceea ce credem, ne definim pe noi înșine. Sunt o ființă care poate discerne ce este adevărat, real și nobil și se poate dedica acestor lucruri. Cred. Unul dintre cele mai măgulitoare lucruri pe care le putem face este să cerem părerea altora, pentru că ceea ce cred ei contează.

Uneori până și ideea că ființele umane pot să-și formeze convingeri este disputată. Daniel Dennett (filozoful menționat în capitolul 1 ca fiind unul dintre „noii atei") susține că „convingerea"

nu este un concept valid din punct de vedere științific. Analogia pe care o folosește implică un computer care joacă șah. Computerele nu pot „avea convingeri". A trata un computer ca și cum ar avea convingeri (ca și cum el ar crede că trebuie să își protejeze regele) te poate ajuta să te *raportezi* la el. Însă știi că *în realitate* computerul nu este altceva decât circuite și cipuri, iar circuitele și cipurile nu pot *crede* nimic. La fel este și cu ființele umane: noi suntem circuite și cipuri. Ființele umane nu au cu adevărat convingeri; doar că este util să le tratăm ca și cum ar avea.[2] Asta susține Daniel Dennett.

Totuși, el nu *crede* cu adevărat acest lucru.

A fi înseamnă a crede. O întrebare importantă pe care trebuie să mi-o pun este: Ce cred eu *cu adevărat* și ce anume doar am impresia că *trebuie* să cred?

În trilogia *Stăpânul inelelor*, Sam încearcă să-l încurajeze pe Frodo să nu renunțe. El îi amintește lui Frodo că toate poveștile însemnate sunt despre personaje care merg mai departe atunci când pare prea greu. Toate găsesc ceva în care să creadă.

Uneori crezurile noastre sunt simple. Uneori crezurile noastre sunt stupide. Uneori căutăm convingeri „de marcă" pentru că acestea arată cât de grozavi suntem.

— Dar noi? întreabă Frodo. Noi în ce credem?

Sam îi răspunde:

— Credem că există bine în lume. Și că merită să luptăm pentru acel bine.[3]

Această replică m-a dat gata. Am amuțit fără ca măcar să știu de ce. Mi-am dat seama mai târziu ce anume m-a impresionat atât de mult la cuvintele acestea: le-am crezut fără niciun efort. De multe ori – în parte datorită slujbei mele – am de-a face cu afirmații pe care cred că *ar trebui* să le cred sau pe care *vreau* să le cred. Uneori, deoarece sunt plătit sau aplaudat pentru că susțin aceste convingeri, mă întreb dacă într-adevăr cred ceva sau doar îmi impun să cred pentru că sunt răsplătit. Însă inima mea a spus „da" cu o pasiune neforțată la această convingere: că există bine în lume și că merită să luptăm pentru el.

Cred.

Uneori crezurile noastre sunt simple. Robert Fulghum* își scria crezul în fiecare an. Într-un an a început cu: „Tot ce trebuie să știu cu adevărat am învățat la grădiniță" și a vândut o sumedenie de cărți.[4]

Uneori crezurile noastre sunt stupide. S-au vândut nenumărate abțibilduri pentru mașini pe care era scris sloganul: „Toată lumea trebuie să creadă în ceva. Eu cred că voi mai bea o bere."

Uneori căutăm convingeri „de marcă" pentru că acestea, la fel ca hainele de marcă, arată cât de grozavi suntem. Scenariul filmului *Bull Durham* a fost scris de un bărbat crescut în credința creștină și care a fost deziluzionat de biserică. Filmul începe cu următoarele cuvinte spuse de personajul principal feminin: „Eu cred în biserica baseballului. Am încercat toate religiile majore și majoritatea celor minore... și singura biserică ce hrănește cu adevărat sufletul este baseballul." Mai târziu în film, personajul interpretat de Kevin Costner își recită crezul: „Eu cred în suflet... în mingile aruncate cu efect, în mâncărurile bogate în fibre, în scotch-ul bun... Cred că ar trebui să existe în Constituție un amendament care să interzică gazonul artificial și bătacii desemnați**. Cred în săruturile lungi, lente, apăsate, delicate și umede, care durează trei zile."[5] Soției mele i-a plăcut această ultimă frază. Puțin prea mult. Soția mea este o fundamentalistă Kevin Costner. Kevin a spus-o; ea o crede; și cu asta, basta.

Ce credem noi *cu adevărat*?

Apoi mai sunt marile convingeri, acele convingeri pentru studiul cărora unii și-au dedicat viața, convingeri pentru care au purtat dispute, în care și-au găsit bucuria, pentru care s-au jertfit și pentru care au murit:

* Autor american de scurte eseuri și ficțiune; a devenit celebru datorită primei sale colecții de eseuri, *All I Really Need to Know I Learned in Kindergarten* [Tot ce trebuie să știu cu adevărat am învățat la grădiniță] (1986), care s-a aflat pe lista de bestselleruri a ziarului New York Times timp de aproape doi ani. (n.trad.)

** Bătaciul desemnat este un jucător specializat în lovirea mingii cu bâta căruia i se permite să ia locul jucătorului aflat la aruncare atunci când ar fi rândul acestuia la bătaie (regulă aplicată în Liga Americană, dar nu și în Liga Națională a MLB).

Cred în Dumnezeu; Tatăl Atotputernic,
Creatorul cerului și al pământului.
Și în Isus Cristos, singurul Său Fiu, Domnul nostru,
care S-a zămislit de la Duhul Sfânt,
S-a născut din fecioara Maria,
a pătimit sub Ponțiu Pilat,
a fost răstignit, a murit și a fost îngropat...

Uneori oamenii pot să recite cuvinte de felul acesta fără să se întrebe vreodată dacă într-adevăr le cred. În urmă cu câțiva ani, o biserică a început să își scrie liturghiile la calculator și să le listeze. A murit o femeie pe nume Edna, iar biserica a economisit timp tipărind același program pe care îl folosise la înmormântarea precedentă, a unei femei pe nume Maria; nu au făcut decât să dea o comandă prin care calculatorul să schimbe automat numele Maria cu Edna de fiecare dată când apărea în text. Totul a decurs bine până când biserica s-a trezit că recită din Crezul apostolic că ei cred în Isus Cristos, care S-a zămislit de la Duhul Sfânt și S-a născut din fecioara Edna. („*Mie nu-mi sună bine, dar dacă asta trebuie să cred...*")

Acum imaginează-ți doi oameni care recită Crezul apostolic. Unul este smerit, iubitor, sincer, surprinzător de curajos și plin de viață, iar oamenii cumsecade își doresc să fie în preajma lui. Celălalt afirmă aceleași convingeri, însă este egoist, mânios, îi judecă pe alții, are un suflet rece, este mândru și îi bârfește pe alții; nimeni nu vrea să fie în preajma lui. Întrebarea care se impune este: Împărtășesc acești doi oameni aceeași credință? Chiar cred ei aceleași lucruri, și dacă da, atunci de ce sunt atât de diferiți?

Însă adevărata întrebare este următoarea: Dacă credința este atât de importantă, dacă ea contează atât de mult pentru Dumnezeu, încât spunem că suntem mântuiți prin har, prin credință (Ef. 2:8) – numai prin credință – de ce uneori credința nu pare să aibă o influență mai mare în viața oamenilor? Cum pot două persoane să aibă aceeași credință, dar să fie atât de diferite? De ce nu are credința un impact mai mare asupra vieții omului?

Pentru a răspunde la această întrebare, să analizăm ceea ce filozoful Michael Novak numește trei tipuri diferite de convingeri. Cu toții

avem convingeri cu privire la ceea ce credem, iar Novak spune că le putem clasifica în trei categorii.[6]

Convingeri publice

Convingerile publice sunt acele convingeri pe care vreau să creadă alții că le am, chiar dacă poate eu nu le cred cu adevărat. De exemplu, dacă o anumită persoană mă întreabă: „Rochia aceasta îmi face șoldurile să arate prea mari?" răspunsul corect este: „Nu. Nici măcar n-am știut că *ai* șolduri până nu le-ai menționat." Eu fac asemenea afirmații din motive de „imagine", indiferent dacă le cred sau nu.

Persoanele publice sunt faimoase pentru afirmarea unor convingeri cu scopul de a crea o impresie, și nu de a comunica adevărul („Aceasta este cea mai măreață națiune de pe fața pământului"; „Acestea sunt cele mai importante alegeri prezidențiale din timpul vieții noastre"). În opinia actorului de comedie Stephen Colbert, calitatea la care aspiră aceste afirmații este *adevărul aparent*.* Poate că nu *sunt* adevărate, însă *par* adevărate; ele îi permit vorbitorului să impresioneze oamenii prin sinceritatea lui.[7]

Este o practică foarte veche. După ce S-a născut Isus, împăratul Irod le-a spus magilor: „Duceți-vă de cercetați cu de-amănuntul despre Prunc; și când Îl veți găsi, dați-mi și mie de știre, ca să vin și eu să mă închin Lui" (Matei 2:8).

> Uneori faptul că facem parte dintr-o comunitate de credință amplifică tentația de a pretinde că credem ceea ce de fapt nu credem.

Nu aceasta era de fapt adevărata intenție a lui Irod. Era o tactică de manipulare. Noi îi condamnăm pe politicieni pentru că înlocuiesc adevărul cu adevărul aparent, dar înăuntrul meu se află un politician care lucrează peste program, iar

* În engleză *truthiness* – un cuvânt inventat de Stephen Colbert pentru a desemna un „adevăr" pe care pe care o persoană susține că îl știe prin intuiție, fără a ține seama de dovezi, logică, examinare intelectuală sau fapte; este vorba despre un adevăr aparent, „adevărul care ne dorim noi să existe". (n.trad.)

principala lui sarcină este să plăsmuiască și să transmită convingeri publice pentru a mă ajuta să obțin ceea ce vreau.

Uneori faptul că facem parte dintr-o comunitate de credință amplifică tentația de a pretinde că credem ceea ce de fapt nu credem. Facultatea la care am studiat eu le cerea cadrelor didactice să semneze un document prin care afirmau că cred în premilenism – o doctrină care susține că Isus Se va întoarce pentru a-i lua din această lume pe cei care sunt ai Lui înainte de a inaugura o domnie de o mie de ani pe pământ. Slujba lor depindea de afirmarea acestui lucru. L-am întrebat pe unul dintre profesorii noștri de ce a subscris la această doctrină, din moment ce a reprezentat o poziție minoritară de-a lungul istoriei Bisericii. „Credința mea în premilenism atârnă de un fir economic subțire", a spus el.

Aceasta ar fi o convingere publică. Unul dintre pericolele predicării este că ea îi ispitește pe predicatori să pretindă că nu au îndoieli și să se mulțumească cu adevărul aparent.

Convingeri personale

Convingerile personale sunt acele convingeri pe care *cred* în mod sincer că le am, însă care se pot dovedi instabile. Pot fi iluzorii. Cu toate că pare ciudat, e posibil să *am impresia* că cred ceva, dar să descopăr că adevăratele mele convingeri se îndreaptă într-o altă direcție.

De exemplu, am un prieten pe care îl voi numi Maurice Chevalier, care avea un adevărat tipar de convingeri personale instabile. Maurice deseori se simțea profund atras de o anumită femeie când femeia respectivă nu era disponibilă, când ieșea cu altcineva. El credea sincer că acea femeie este minunată, că i-ar plăcea enorm să aibă o relație cu ea și că ar fi o tragedie dacă ar pierde-o. Chiar îi spunea acest lucru dacă ea era dispusă să îl asculte. Uneori se întâmpla ca o asemenea femeie să se despartă de prietenul ei și să devină disponibilă. Însă când se întâmpla acest lucru, când îi spunea lui Maurice că acum este liberă și chiar dornică să intre într-o relație cu el, Maurice descoperea că la urma urmei nu crede că e chiar atât de minunată. Soția mea, care este un „agent matrimonial" incorigibil, nici nu mai încearcă să-l

cupleze pe Maurice cu cineva. Ea numește acum acest sindrom „boala Maurice Chevalier".

Convingerile personale par reale la un moment dat, însă când se schimbă circumstanțele, ele se dovedesc a fi false. Un exemplu biblic în acest sens găsim în noaptea de dinaintea morții lui Isus, când Isus a prezis că Petru se va lepăda de El. Petru a spus: „Chiar dacă toți ar avea un prilej de poticnire, eu nu voi avea... Chiar dacă ar trebui să mor împreună cu Tine, tot nu mă voi lepăda de Tine" (Marcu 14:29, 31).

A fost Petru sincer când a spus aceste cuvinte? Da, eu cred că a fost. Au fost acele convingeri adevărate? Nu. A mai simțit Petru același lucru în ziua următoare, când presiunea era mare, când s-a confruntat efectiv cu realitatea că va trebui să sufere dacă se va declara de partea lui Isus? Nu. Uneori *credem* că avem convingeri, însă ele se dovedesc a fi instabile. Nu au rădăcini adânci, iar când circumstanțele se schimbă, ne răzgândim.

Elmer Gantry este un roman, după care ulterior s-a făcut un film, despre un evanghelist fățarnic de la începutul secolului al XX-lea. El predica despre dragostea lui Dumnezeu și despre întunericul păcatului cu aplomb și putere, dar între serviciile religioase se abătea de la calea cea dreaptă pentru a câștiga bani prin mijloace necinstite, a se îndopa cu whisky și a umbla după femei. Un reporter a ajuns să-l cunoască și a rămas uluit văzând cum acest om putea să ducă o viață atât de lumească, și totuși să predice cu o sinceritate și o emoție care păreau atât de reale. El l-a întrebat pe Gantry dacă crede într-adevăr ceea ce predică. Răspunsul lui a fost: „Când predic, cred." (Poate că Elmer Gantry nu mai este atât de cunoscut acum. Spun asta pentru că Nancy a fost recent la un magazin de muzică și filme și l-a întrebat pe tânărul care lucra acolo dacă au *Elmer Gantry*. „Nu știu" a răspuns el. „Ce cântă?")

Uneori convingerile personale pot să implice o doză de autoînșelare: *vrem* să credem ceva sau ne-am *angajat* să credem ceva chiar dacă la un anumit nivel știm că acel lucru este fals. Oamenii care prezintă simptomele unei boli cumplite găsesc o modalitate de a le trece cu vederea; soții sau soțiile ignoră dovezile că partenerul îi înșală; părinții care își adoră copilul exagerează abilitățile acestuia.[8]

Am citit odată într-un grup de prieteni istorioara din Biblie

principala lui sarcină este să plăsmuiască şi să transmită convingeri publice pentru a mă ajuta să obţin ceea ce vreau.

Uneori faptul că facem parte dintr-o comunitate de credinţă amplifică tentaţia de a pretinde că credem ceea ce de fapt nu credem. Facultatea la care am studiat eu le cerea cadrelor didactice să semneze un document prin care afirmau că cred în premilenism – o doctrină care susţine că Isus Se va întoarce pentru a-i lua din această lume pe cei care sunt ai Lui înainte de a inaugura o domnie de o mie de ani pe pământ. Slujba lor depindea de afirmarea acestui lucru. L-am întrebat pe unul dintre profesorii noştri de ce a subscris la această doctrină, din moment ce a reprezentat o poziţie minoritară de-a lungul istoriei Bisericii. „Credinţa mea în premilenism atârnă de un fir economic subţire", a spus el.

Aceasta ar fi o convingere publică. Unul dintre pericolele predicării este că ea îi ispiteşte pe predicatori să pretindă că nu au îndoieli şi să se mulţumească cu adevărul aparent.

Convingeri personale

Convingerile personale sunt acele convingeri pe care *cred* în mod sincer că le am, însă care se pot dovedi instabile. Pot fi iluzorii. Cu toate că pare ciudat, e posibil să *am impresia* că cred ceva, dar să descopăr că adevăratele mele convingeri se îndreaptă într-o altă direcţie.

De exemplu, am un prieten pe care îl voi numi Maurice Chevalier, care avea un adevărat tipar de convingeri personale instabile. Maurice deseori se simţea profund atras de o anumită femeie când femeia respectivă nu era disponibilă, când ieşea cu altcineva. El credea sincer că acea femeie este minunată, că i-ar plăcea enorm să aibă o relaţie cu ea şi că ar fi o tragedie dacă ar pierde-o. Chiar îi spunea acest lucru dacă ea era dispusă să îl asculte. Uneori se întâmpla ca o asemenea femeie să se despartă de prietenul ei şi să devină disponibilă. Însă când se întâmpla acest lucru, când îi spunea lui Maurice că acum este liberă şi chiar dornică să intre într-o relaţie cu el, Maurice descoperea că la urma urmei nu crede că e chiar atât de minunată. Soţia mea, care este un „agent matrimonial" incorigibil, nici nu mai încearcă să-l

cupleze pe Maurice cu cineva. Ea numește acum acest sindrom „boala Maurice Chevalier".

Convingerile personale par reale la un moment dat, însă când se schimbă circumstanțele, ele se dovedesc a fi false. Un exemplu biblic în acest sens găsim în noaptea de dinaintea morții lui Isus, când Isus a prezis că Petru se va lepăda de El. Petru a spus: „Chiar dacă toți ar avea un prilej de poticnire, eu nu voi avea... Chiar dacă ar trebui să mor împreună cu Tine, tot nu mă voi lepăda de Tine" (Marcu 14:29, 31).

A fost Petru sincer când a spus aceste cuvinte? Da, eu cred că a fost. Au fost acele convingeri adevărate? Nu. A mai simțit Petru același lucru în ziua următoare, când presiunea era mare, când s-a confruntat efectiv cu realitatea că va trebui să sufere dacă se va declara de partea lui Isus? Nu. Uneori *credem* că avem convingeri, însă ele se dovedesc a fi instabile. Nu au rădăcini adânci, iar când circumstanțele se schimbă, ne răzgândim.

Elmer Gantry este un roman, după care ulterior s-a făcut un film, despre un evanghelist fățarnic de la începutul secolului al XX-lea. El predica despre dragostea lui Dumnezeu și despre întunericul păcatului cu aplomb și putere, dar între serviciile religioase se abătea de la calea cea dreaptă pentru a câștiga bani prin mijloace necinstite, a se îndopa cu whisky și a umbla după femei. Un reporter a ajuns să-l cunoască și a rămas uluit văzând cum acest om putea să ducă o viață atât de lumească, și totuși să predice cu o sinceritate și o emoție care păreau atât de reale. El l-a întrebat pe Gantry dacă crede într-adevăr ceea ce predică. Răspunsul lui a fost: „Când predic, cred." (Poate că Elmer Gantry nu mai este atât de cunoscut acum. Spun asta pentru că Nancy a fost recent la un magazin de muzică și filme și l-a întrebat pe tânărul care lucra acolo dacă au *Elmer Gantry*. „Nu știu" a răspuns el. „Ce cântă?")

Uneori convingerile personale pot să implice o doză de autoînșelare: *vrem* să credem ceva sau ne-am *angajat* să credem ceva chiar dacă la un anumit nivel știm că acel lucru este fals. Oamenii care prezintă simptomele unei boli cumplite găsesc o modalitate de a le trece cu vederea; soții sau soțiile ignoră dovezile că partenerul îi înșală; părinții care își adoră copilul exagerează abilitățile acestuia.[8]

Am citit odată într-un grup de prieteni istorioara din Biblie

despre profetul Elisei și slujitorul lui. Cei doi erau înconjurați de dușmani, iar slujitorul se simțea în mare primejdie. Elisei s-a rugat ca Dumnezeu să-i deschidă ochii și deodată slujitorul a văzut că era înconjurat de îngeri și care de foc și că de fapt era în siguranță, în grija ocrotitoare a lui Dumnezeu. Cineva a pus întrebarea: „Tu cum ai răspunde dacă ți s-ar întâmpla ție asta?" Și unul dintre cei din grup, un bărbat extrem de inteligent, care are un doctorat și care a fost în biserică toată viața, a răspuns: „Eu aș fi surprins să descopăr că ceea ce am crezut dintotdeauna se dovedește a fi adevărat."

Aceste cuvinte mi-au rămas întipărite în minte. Ce înseamnă a crede ceva, dacă aș fi surprins să văd că acel lucru se dovedește a fi adevărat? „Uneori este greu pentru un om tolerabil de sincer să spună ce crede."[9]

Convingeri reale

Acest concept ne duce la un al treilea nivel de convingeri, iar acestea sunt cele care contează cu adevărat. *Convingerile reale* sunt dezvăluite în acțiunile noastre de zi cu zi, în ceea ce facem. Ele formează ceea ce s-ar putea numi o „hartă mentală". Fiecare dintre noi avem o astfel de hartă mentală a percepției pe care o avem despre lume și viață.

Cred că dacă mă ating de foc, mă voi arde. Cred că o cafea mă ajută să mă trezesc. Cred în gravitație. Aceste lucruri fac parte din harta mea mentală, așa că nu trebuie să mă străduiesc să mă comport într-un mod care să fie în conformitate cu gravitația. Nu trebuie să spun: „Astăzi voi demonstra angajamentul meu față de credința în gravitație." Nu trebuie să-mi reamintesc că nu trebuie să sar de pe o clădire cu nouă etaje. (Pe de altă parte, dacă aș vrea să mă rănesc aș sări de pe clădire. Acțiunile mele sunt întotdeauna rezultatul *scopurilor* mele și al *convingerilor reale* pe care le am.) Gravitația face parte din harta mea mentală cu privire la felul în care stau lucrurile și, prin urmare, acțiunile mele sunt întotdeauna în concordanță cu credința mea în gravitație. Asta înseamnă că va trebui să încep să-

mi studiez propriul comportament pentru a descoperi ce cred cu adevărat.

În urmă cu mai mulți ani, am dus-o pe fiica mea într-o tabără în regiunea Peninsulei Superioare din statul Michigan. Acolo nu era căldură, nici electricitate, nici telefoane, nici apă caldă, nici sistem de canalizare. Se numea „Tabăra Paradis".

Cred că numele a fost ales în mod ironic.

În perioada petrecută în acea tabără am parcurs un traseu suspendat și am mai învățat câte ceva despre credință. Traseul parcurge o zonă suspendată la aproximativ zece metri deasupra solului și trebuia să ajungem de la o stație la cealaltă trecând pe-acolo. Înainte de a parcurge traseul a trebuit să facem un curs despre siguranță. Cu toții urma să fim legați cu o frânghie de siguranță. Instructorul ne-a dat informații despre siguranța pe care ne-o ofereau vestele și despre capacitatea carabinelor de a susține sute de kilograme, spunându-ne că cel mai rău lucru care i se putea întâmpla cuiva era să rămână suspendat în aer până când avea să fie salvat.

Cu toții credeam informațiile. Dacă s-ar fi dat un test, ne-am fi afirmat cu toții credința în siguranța fiecărui pas de pe traseu. Dar când am ajuns la zece metri deasupra solului s-a întâmplat un lucru ciudat. Am descoperit că trupul meu nu credea că sunt în siguranță. Era limpede că glandele mele sudoripare aveau îndoieli. Sistemul de reglare a ritmului cardiac era agitat. Escadronul de fluturași din stomacul meu și-au luat zborul. Puteam să încerc să-i spun trupului meu despre informațiile cu privire la siguranță, dar el nu mă asculta.

Erau acolo însă și niște studenți care lucrau pe toată perioada verii la Tabăra Paradis. Ei urcau pe traseul cu frânghii în fiecare zi. Trupurile lor credeau că sunt în siguranță. Lucrul acesta se vedea în dezinvoltura mișcărilor lor și se auzea în râsetele lor. Nu îi îngrijora soarta lor. Mintea le era liberă să se gândească la lucruri mai interesante.

Ce anume crede trupul meu?

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați." Mi-ar plăcea să cred că eu cred acest lucru, însă gura mea e clar că nu e convinsă.

„Cine vrea să fie mare, să devină slujitorul altora." Aș marca această afirmație ca adevărată pe un test, dar mâinile mele de multe ori au alte idei.

„El poartă grija vrabiei".* Îmi place mult acest cântec, dar sistemul meu suprarenal încă nu este convins.

„Este mai ferice să dai decât să primești." Am predici pe această temă, dar portofelul meu este mai puțin sigur de acest lucru.

Credința înseamnă a ajunge să cred cu întreg trupul ceea ce spun că cred cu mintea. Un alt cuvânt care exprimă acest lucru este *paradis*.

Prin urmare, avem trei tipuri de convingeri. Le putem formula în felul următor: ceea ce *spun* că cred; ceea ce *am impresia* că cred; și ceea ce *arăt* prin acțiunile mele că cred cu adevărat.

Convingerile reale sunt dezvăluite în acțiunile noastre de zi cu zi, în ceea ce facem. Ele formează ceea ce s-ar putea numi o „hartă mentală".

Cel mai bun indicator al adevăratelor mele convingeri și al adevăratelor mele scopuri sunt acțiunile mele. Ele întotdeauna izvorăsc din harta mea mentală cu privire la felul în care stau lucrurile. Ceea ce spun că cred poate să fie fals. Ceea ce am impresia că cred poate să fie instabil. Însă niciodată nu mă abat de la ideea pe care o am despre felul în care stau lucrurile. Întotdeauna trăiesc într-un mod care reflectă harta mea mentală. Trăiesc la discreția ideilor mele cu privire la felul în care stau lucrurile. Întotdeauna. Și tu la fel.

Înțelegerea convingerilor ne poate ajuta să descoperim diferența fundamentală dintre cei doi oameni care recită Crezul apostolic menționați mai devreme în acest capitol.

Cum ar fi dacă un observator atotștiutor ar urmări timp de un an comportamentul oamenilor care merg la biserică și recită Crezul apostolic? Apoi cum ar fi dacă aceiași oameni s-ar aduna și ar trebui să

* Un cunoscut imn religios în limba engleză, „His Eye Is on the Sparrow" („El poartă grija vrabiei") [al cărui echivalent în limba română este„De ce-s cuprins de grijuri?"] – versurile de Civilla D. Martin și muzica de Charles H. Gabriel. (n.trad.)

recite „crezul“ convingerilor și scopurilor care le călăuzesc cu adevărat comportamentul? Oare acel „crez“ ar fi diferit de Crezul apostolic? Te sperie gândul, nu-i așa?

Mărturisire adevărată: ai fost implicat în vreo minciună, exagerare sau denaturare a adevărului în cursul anului trecut? Dacă răspunsul tău este negativ, atunci ești implicat în minciună chiar în acest moment. Așadar, adevăratul nostru „crez“ ar putea conține convingeri precum cele de mai jos:

- Cred că minciuna este un lucru rău, dar s-ar putea să fie necesară pentru a evita durerea. („Minciuna este o urâciune înaintea Domnului, care nu lipsește niciodată în nevoi.“)
- Cred că merită să fii mai drăguț cu oamenii bogați, atrăgători, deștepți, atletici, de succes sau importanți.
- Cred că am dreptul să-i judec pe alții.
- Cred că am dreptul să-i bârfesc pe alții.
- Cred că ar trebui să mă gândesc în primul rând la mine.
- Cred că nu mi-a mers atât de bine cum ar fi trebuit, așa că merit puțin răsfăț: încă o gogoașă, încă o băutură, încă o pastilă, încă o fantezie...
- Cred că nu merită să-mi risc bogăția pentru treizeci de mii de copii care mor zilnic în lume de boli care pot fi prevenite.

Toate aceste convingeri sunt adânc înrădăcinate în sufletul meu și poți să vezi că le cred dacă te uiți la modul în care trăiesc.

Comportamentul nostru pune sub semnul întrebării ceea ce credem *cu adevărat* despre Dumnezeu. Să luăm de pildă convingerea că Dumnezeu este întotdeauna prezent și ne urmărește. Dacă mama ta ar fi în cameră cu tine și te-ar urmări, ai evita tot felul de comportamente negative. Nu ai spune lucruri despre care ea știe că sunt minciuni. Nu ai citi revista *Playboy*. Pur și simplu nu ai face asta. O mare parte din păcatele tale ar fi reduse dacă mama ta s-ar afla întotdeauna în cameră împreună cu tine. Și totuși, aceia dintre noi care pretindem a crede că Dumnezeu este întotdeauna prezent și ne urmărește facem tot timpul aceste lucruri și/sau altele mai întunecate. Oare credem *cu adevărat* că El ne urmărește? Putem să dăm la o parte aceste convingeri când vrem?

Când cineva pretinde a crede într-un fel, dar acționează diferit, numim asta *rea credință*. O *bună credință*, pe de altă parte, înseamnă concordanță între ceea ce pretindem a crede și felul în care trăim de fapt. Dacă cineva intenționează să cumpere o casă, plata avansului este un gest de bună credință. Bună credință înseamnă să nu-i amăgim pe alții (prin convingerile noastre publice) și să nu ne amăgim pe noi înșine (prin convingerile noastre personale). Bună credință înseamnă să iubim adevărul mai mult decât ne iubim pe noi înșine.[10]

> Când cineva pretinde a crede într-un fel, dar acționează diferit, numim asta rea credință. O bună credință, pe de altă parte, înseamnă concordanță între ceea ce pretindem a crede și felul în care trăim de fapt.

Convingerile lui Isus

Contemporanii care L-au cunoscut pe Isus mărturiseau că viața Lui era caracterizată de o concordanță remarcabilă. Ceea ce spunea și ceea ce gândea El era în armonie cu ceea ce făcea. El era Omul bunei credințe.

Era totodată un învățător. Care categorie de convingeri crezi că vrea cel mai mult Isus să le schimbe – cele publice, personale sau reale?

La fel ca orice învățător bun, pe El Îl interesează cel mai mult convingerile reale ale oamenilor cu privire la felul în care stau lucrurile. Aceasta este credința la nivelul care contează cu adevărat.

Însă simpla cunoaștere a diferitelor niveluri ale convingerilor nu schimbă mare lucru. Pot să înțeleg diferențele, însă nici măcar nu-mi pot imagina cum ar fi să am harta mentală a lui Isus. E vorba de locuri cu apă adâncă, iar eu mă limitez la cele cu apă mică, așa că tot ce pot să fac este să arăt cu degetul într-acolo.

Iată cum a fost în cazul ucenicilor. Isus a apărut și a trăit cu un nou tip de hartă mentală care era în acord perfect cu realitatea că Dumnezeu, Împărăția lui Dumnezeu și prezența lui Dumnezeu se manifestau acolo. Exista concordanță între ceea ce *spunea* Isus, ceea ce *gândea* Isus și ceea ce *făcea* Isus. El credea că există un Tată ceresc

care este întotdeauna prezent cu El şi care întotdeauna Îl iubeşte. Isus credea acest lucru în acelaşi fel în care eu cred în realitatea gravitaţiei.

Ucenicii se uitau la Isus şi îşi spuneau: *Îmi place viaţa Lui. Mi-aş dori să pot trăi şi eu aşa.* Când au încercat să facă ceea ce îi învăţa Isus, au descoperit că învăţăturile Lui aveau sens când acţionau în conformitate cu ele. Iertarea era mai bună decât răzbunarea. Generozitatea era mai bună decât zgârcenia. Au început să creadă ei înşişi aceste adevăruri.

Creşterea ucenicilor s-a manifestat în felul următor: *Mai întâi au avut credinţă* în *Isus; apoi au început să aibă credinţa* lui *Isus.* Hărţile lor mentale au început să semene cu harta mentală a lui Isus. În cele din urmă, după răstignirea şi învierea Lui şi venirea Duhului Sfânt, ucenicii şi-au dat seama că Isus este Mântuitorul lumii – că El este într-adevăr revelarea lui Dumnezeu Însuşi – şi drept urmare s-au încrezut în El şi în ceea ce priveşte destinul lor veşnic. Elton Trueblood a scris următoarele cuvinte, şi cred că sunt extrem de adevărate: „Cea mai profundă convingere a creştinului este că Cristos nu S-a înşelat."[11]

Credinţa implică anumite convingeri. Credinţa implică o atitudine de speranţă şi încredere. Însă în esenţă, credinţa înseamnă a te încrede într-o persoană.

Noi încercăm deseori să-i determinăm pe oameni să îşi pună încrederea în Isus pentru veşnicie – să se încreadă în El că îi va duce în cer – fără ca ei să înveţe mai întâi să îşi pună încrederea în El în viaţa de zi cu zi. Este o realitate psihologică – această metodă pur şi simplu nu funcţionează. Rezultatul este că oamenii *spun* că se încred în Isus şi poate chiar *cred* că se încred în Isus, însă ceea ce *fac* arată că ei nu împărtăşesc ideile Lui cu privire la felul în care stau lucrurile şi funcţionează viaţa. Prin urmare, ei nu pot să trăiască aşa cum ar trăi Isus dacă ar fi în locul lor. Este greu să trăim aşa cum ar trăi Isus dacă nu împărtăşim la nivel fundamental convingerile Lui cu privire la felul în care stau lucrurile. De aceea

Credinţa implică anumite convingeri. Credinţa implică o atitudine de speranţă şi încredere. Însă în esenţă, credinţa înseamnă a te încrede într-o persoană.

Iacov scria: „Fraţii mei, ce-i foloseşte cuiva să spună că are credinţă dacă n-are fapte? Poate oare credinţa aceasta să-l mântuiască?... Arată-mi credinţa ta fără fapte, şi eu îţi voi arăta credinţa mea din faptele mele" (Iac. 2:14, 18).

Unii oameni care pretind că sunt creştini sunt egoişti, lacomi şi îi judecă pe alţii. Nu mă întreba de unde ştiu. Alţii sunt smeriţi şi generoşi. Şi unii, şi ceilalţi pot să *spună* că se încred în Isus. Atât unii, cât şi ceilalţi pot să *creadă* că se încred în Isus. Însă hărţile lor mentale – convingerile lor despre felul în care stau lucrurile – sunt la fel de diferite ca ziua de noapte şi produc două tipuri de oameni şi două tipuri de suflete, cu toate că ei susţin acelaşi crez. Cred că din acest motiv am simţit de multe ori o mai mare simpatie faţă de cineva „din afara credinţei" decât faţă de o altă persoană care este considerată un lider al ei.

Să presupunem că o persoană are un crez public 100% corect şi convingeri personale 100% corecte, însă harta sa mentală îl duce la lăcomie, egoism, aroganţă şi lipsă de dragoste. Această persoană merge în direcţia greşită.

O altă persoană nu pare să aibă o teologie foarte corectă; în interior, acest om este plin de îndoieli şi incertitudine. Însă harta sa mentală, în materie de generozitate, iertare, bunătate şi dragoste este de zece ori mai apropiată de harta mentală a lui Isus decât cea a primei persoane. Această persoană merge în direcţia corectă.

Care dintre cele două persoane are mai multă credinţă? Care dintre ele este un „credincios"?

Frederick Buechner se exprima în felul următor: „Astfel, mulţi atei sunt credincioşi fără să ştie. E posibil să crezi în mod sincer că nu există Dumnezeu şi să trăieşti ca şi cum ar exista. E posibil să crezi în mod sincer că există Dumnezeu şi să trăieşti ca şi cum nu ar exista. Asta e."[12]

Este interesant că Isus nu a spus niciodată: „Crede argumentele Mele." El a spus: „Urmează-Mă." Isus Însuşi a propus propria Sa variantă de „pariu pascalian". La finalul celui mai lung mesaj consemnat al Său, El a spus o istorioară din domeniul construcţiilor – despre case construite cu înţelepciune sau cu nesăbuinţă. Acest lucru îmi aminteşte întotdeauna de povestea celor trei purceluşi. Fiecare

construiește o casă. Fiecare casă înfruntă un test. Casele construite cu înțelepciune rămân în picioare; casele construite cu nesăbuință se prăbușesc.

Iată provocarea istorisirii: cu toții suntem constructori de case. Casele noastre sunt viețile noastre, iar noi le construim, fie că ne place sau nu, din alegerile pe care le facem zi de zi. Acest lucru nu este opțional. Am fost lansați. Trebuie să ne așezăm casele undeva.

Cu toții avem de înfruntat furtuni. Cu toții vom înfrunta încercări și în cele din urmă moartea. Lupul cel mare și rău vine spre noi. Acest lucru nu este opțional.

Noi vom alege cum ne vom construi viața. Vom alege convingerile pe care o vom construi. Putem să o construim din stâncă sau paie. Putem să o facem din lemn, fân sau cărămidă.

Riscul nu dispare. Nu putem să știm dinainte cum va rezista casa în fața furtunii. Dar cu toții trebuie să construim o casă. Însă vom ajunge oare vreodată acasă?

4

DOR DE CASĂ

Am devenit conștient
– nu de bunăvoie, ci aproape împotriva voinței mele –
de existența unei alte vieți de o importanță și o frumusețe
mult, mult mai mari decât ale acestei vieți fizice.[1]
HUGH WALPOLE

Comicul George Carlin avea un număr în care făcea o paralelă între fotbalul american și baseball:

> Jucătorii de fotbal american poartă cască. Jucătorii de baseball poartă șapcă.
>
> În fotbalul american, specialistul vine să lovească ceva cu piciorul. În baseball, specialistul vine să înlocuiască pe cineva.
>
> În baseball avem pauza din repriza a șaptea.* În fotbalul

---

* Este o tradiție în baseball ca la jumătatea celei de-a șaptea reprize, să existe o pauză în care fanii să se ridice în picioare și să facă diferite exerciții de mișcare, și uneori chiar să se plimbe puțin. Aceasta servește de asemenea ca o pauză pentru jucători. (n.trad.)

american avem avertismentul de două minute.* În baseball se acordă reprize de departajare. În fotbalul american se aplică moartea subită.**

În fotbalul american, jucătorul care aleargă cu mingea se poate folosi de mână să-i îndepărteze pe adversarii care îl atacă. În baseball, jucătorul care atacă baza are dreptul să se arunce la pământ pentru a o atinge.

Însă cea mai mare diferență este că în fotbalul american principalul obiectiv este unul de natură militară. Lupta este purtată în tranșee, generalul (mijlocașul ofensiv) caută să scape de blocaj și să slăbească linia inamică printr-un atac terestru puternic și un bombardament aerian. Uneori folosește pase de tip glonț; când crede că va funcționa, apelează la o bombă pentru a străpunge apărarea inamică și a pătrunde în zona de scor.

În baseball, obiectivul este să ajungi acasă.***[2]

Acel loc de pe terenul de baseball este diferit de toate celelalte. Este locul de unde începi jocul. Nu poți să rămâi acolo. Trebuie să pleci pentru a ajunge la prima bază, apoi la cea de-a doua bază, apoi la cea de-a treia. Te-ai aștepta ca următoarea bază să se numească cea de-a patra bază. Însă nu este așa. Ea se numește „acasă". Când pleci de acolo, ești vulnerabil. Însă dacă ajungi înapoi, nimeni nu te mai poate scoate de acolo.

Acasă ești în siguranță.

Autorul Joe Kraus observă că termenul „acasă", atât în baseball, cât și în viață, este surprinzător de greu de definit. În lumea reală, ce anume face ca un loc să poată fi numit „acasă"? Casa este locul în care ești în siguranță. Casa este locul în care începe povestea ta. Alți oameni nu te pot deranja acolo. Când ești acasă, ești liber. Poți să te plimbi prin casă în lenjeria intimă, să lași câinele să te sărute pe buze

* Un time-out care se dă cu două minute înainte de încheierea celei de-a doua și a celei de-a patra reprize a jocului. (n.trad.)
** Echivalentul golului de aur din fotbalul european. (n.trad.)
*** În engleză, „home", termen care denumește cea de-a patra bază din baseball. (n.trad.)

și să bei Coca-Cola la micul dejun, fără ca cineva să te critice.[3] (Joe Kraus nu locuiește unde locuiesc *eu*; asta e sigur.)

Când ești acasă, ești protejat. Nici măcar poliția nu poate să intre în casa ta decât dacă primește permisiune.

Într-o *casă* poți să-ți întinzi hainele. Însă *casa ta* e locul unde aparții; este parte din ceea ce te face să fii tu.

> *E nevoie să locuiești mult într-o casă pentru a te simți acasă,*
> *E nevoie de mult soare și de multă umbră, iar uneori trebuie să pribegești*
> *Înainte de a aprecia cu adevărat lucrurile pe care le-ai lăsat în urmă*
> *Și să tânjești după ele, purtându-le mereu în minte.*[4]

Dor de casă

Când plecăm de acasă suntem urmăriți de o boală stranie pe care o numim dor de casă: sentimente de tânjire și dorință, deseori amestecate cu anxietate și depresie, cauzate de separarea de locul unde aparținem. Poți să stai la Ritz-Carlton,* și tot să-ți fie dor de micuța ta colibă, dacă acea colibă e „acasă".

Dacă există Dumnezeu, atunci avem speranța că vom ajunge acasă. Dacă nu există Dumnezeu, atunci suntem rasa fără casă.

Biologul Stuart Kauffman a scris o carte intitulată *At Home in the Universe* [Acasă în univers], în care afirmă că oamenii credeau cândva că sunt aleșii lui Dumnezeu, creați după chipul Său, păstrând cuvântul Său într-o creație modelată de dragostea Sa pentru noi. „Acum... ne trezim pe o planetă infimă, la marginea unei galaxii de rând, printre miliarde de alte galaxii asemenea ei... Nu suntem decât niște accidente – așa ni se spune. Universul ni se pare acum complet indiferent. Ne mișcăm de colo-colo, însă nu mai suntem acasă."[5]

Când ești acasă ai sentimentul apartenenței. „Acasă" este locul

* Un lanț de 70 de hoteluri de lux amplasate în orașe importante din 23 de țări. (n.trad.)

unde ești prețuit. Tu și casa ta sunteți o binecuvântare unul pentru celălalt. Dacă nu ai avea casă, ai fi vagabond; nu ai avea un loc al tău.

Pe de altă parte, casa ta fără tine nu e decât un loc ca oricare altul.

Robert Frost a scris o poezie despre un soț și o soție care se ceartă încercând să decidă dacă să ia în casa lor o cunoștință bătrână și dificilă, care este pe moarte și nu are unde să meargă. Soția crede că ar trebui să-l invite în casa lor pe acest om; soțul recunoaște că probabil va trebui să accepte și el, dar se simte încătușat. Acest lucru îi determină să reflecteze la ce înseamnă cu adevărat „acasă". Soțul spune: „Acasă este acel loc unde, atunci când mergi, trebuie să fii primit." Dar soția lui nu este de acord. „Eu aș spune mai degrabă că acasă este locul pe care nu e nevoie să-l meriți."[6] Oare obligația face dintr-o casă un cămin, sau harul?

Un prieten de-al meu pe nume John lucrează cu tineri disperați aflați la finalul adolescenței care se prostituează în cartierele de homosexuali din Chicago. De Ziua Recunoștinței el a adus un băiat de 17 ani în casa lui ca să servească cina împreună cu familia lui.

> A fi vagabond înseamnă mai mult decât a căuta un loc în care să dormi noaptea. Este un atac asupra identității noastre, asupra oportunității de a ști cine suntem.

— N-am mai făcut niciodată asta, i-a șoptit băiatul cu sfială lui John.

— N-ai mai făcut ce? l-a întrebat John.

— N-am mai făcut niciodată chestia asta cu cina: să stai la o masă și să servești masa împreună cu o familie. N-am făcut asta niciodată...

A fi vagabond înseamnă mai mult decât a căuta un loc în care să dormi noaptea. Este un lucru devastator pentru suflet. Înseamnă să nu ai un loc al tău. Este un atac asupra identității noastre, asupra oportunității de a ști cine suntem.

Acasă în univers

Se simt ființele umane acasă în univers? Suntem aici în urma unei invitații sau la întâmplare? Facem parte din familie sau suntem

niște intruși ciudați, formați din molecule de carbon? Ne este dor de casă pentru că nu avem o casă a noastră sau pentru că nu suntem acasă?

Unii oameni cred că tot ce putem cunoaște vreodată despre lumea noastră învățăm prin intermediul științei și că dacă avem încredere în știință, va trebui să renunțăm la credința noastră. O mare parte din ceea ce se scrie în vremea noastră despre conflictul dintre credință și știință este bazat pe percepții greșite. De pildă, unii cred că dacă iei în serios cartea Geneza nu poți să crezi în teoria Big Bang-ului sau în procesul selecției naturale. Jurnalistul A. J. Jacobs povestește cât s-a luptat cu ideea de a crede în Dumnezeu dacă asta înseamnă a crede – alături de creaționiștii care înțeleg cele șase zile ale creației ad litteram – că lumea nu e cu mult mai bătrână decât Gene Hackman.[7] Însă acest lucru înseamnă a înțelege greșit cartea Geneza, care nu a fost scrisă în perspectiva gândirii științifice a secolului al XXI-lea. Ca să luăm un exemplu, în relatarea din Geneza soarele nu își face apariția decât în cea de-a patra zi. Chiar și în vremurile străvechi, oamenii erau conștienți de rolul crucial pe care îl joacă soarele în timpul zilei. Scopul celui care a scris cartea nu era să vorbească despre momentul apariției soarelui. În vremea când a fost scrisă Geneza oamenii se închinau la soare. Iar autorul voia să se asigure că oamenii știu că nu trebuie să se închine la soare și că soarele a fost creat la fel ca toate celelalte lucruri. Oamenii din vechime înțelegeau acest lucru cu privire la Biblie.

În urmă cu peste 1500 de ani, Augustin a scris o carte fascinantă, intitulată *Despre geneză în sens literal*. În această carte el spune:

> Deseori un necredincios știe câte ceva despre pământ, ceruri, mișcările și orbitele stelelor, iar aceste cunoștințe le deține cu certitudine, din rațiune și experiență. Astfel, este ofensator și înjositor pentru un necredincios să asculte un creștin vorbind fără noimă despre asemenea lucruri, pretinzând că ceea ce spune este bazat pe Scriptură. Noi ar trebui să facem tot ce ne stă în putință pentru a evita asemenea situații stânjenitoare, pe care oamenii le privesc ca pe o dovadă de ignoranță a creștinilor și de care își bat joc.[8]

Scriitorul Genezei nu scria un manual științific de factură modernă. El dorea să spună că universul este bun și că a fost creat pentru a fi casa noastră; că noi am căzut și casa noastră s-a stricat; că numai Dumnezeu o va putea pune din nou în rânduială.

La mijloc se află niște întrebări mai profunde. Teologul de la Oxford, Richard Swinburne, scrie: „Este extraordinar faptul că există ceva. Cu siguranță că cea mai firească stare de lucruri este pur și simplu să nu existe nimic: nici univers, nici Dumnezeu – nimic. Însă există ceva."[9] Noțiuni precum „Big Bang-ul", selecția naturală și evoluția explică modul în care ar putea avea loc mecanismul schimbării, însă nu explică modul în care existența izvorăște din nimic. Bătrânul din minunatul roman *Galaad* al lui Marilynne Robinson cugetă: „Acum existența mi se pare cel mai remarcabil lucru pe care mi l-aș fi imaginat vreodată."[10]

Șmecheria nu e să schimbi un lucru într-un alt lucru. Șmecheria e să creezi ceva din absolut nimic.

Un grup de oameni de știință au decis că ființele umane au avansat mult și nu mai au nevoie de Dumnezeu. Ei au ales un om de știință care să meargă și să-I spună lui Dumnezeu că nu mai au nevoie de El. Omul de știință s-a dus la El și I-a spus:

— Doamne, ne descurcăm singuri. Știm cum a început viața. Știm secretul. Știm cum să o clonăm. Știm cum să o duplicăm. Ne descurcăm fără Tine.

Dumnezeu a ascultat cu răbdare și a spus:

— În regulă. Ce-ai zice să facem un concurs de creare a unui om?

Omul de știință a spus:

— Bine. Super. O să facem un concurs.

Dumnezeu a spus:

— Vom proceda la fel cum am procedat Eu cu Adam în vechime.

Șmecheria e cum ajungi de la nimic la ceva și cu ce scop există acel ceva. Cu toții vrem să știm asta.

Omul de știință a spus:

— Sigur, nicio problemă.

El s-a aplecat și a luat o mână de țărână, iar Dumnezeu a spus:

— Nu, nu, nu. Du-te și adu-ți propria țărână.

Asta e șmecheria.

Un lucru care se schimbă în alt lucru și cât durează ca un lucru să se schimbe în alt lucru – nu asta reclamă cel mai mult o explicație. Șmecheria este cum ajungi de la nimic la ceva și cu ce scop există acel ceva. Cu toții vrem să știm asta.

Fără casă în univers

Dacă nu există Dumnezeu, nu există o casă a noastră. Universul este o mașinărie oarbă și nemiloasă. Ființele umane au apărut aici la întâmplare. Noi avem minte, conștiință, dorințe și speranțe, însă forțele universului le vor distruge într-o zi pe toate, și pe noi împreună cu ele. Locul nostru nu este aici. Biblia, pe de altă parte, arată că motivul pentru care iubim pământul atât de mult este că Dumnezeu l-a creat ca să fie casa noastră.

Prima casă s-a numit grădina Eden. Povestea căderii este, printre altele, o reflecție a dorului nostru de casă.

Dumnezeu le-a spus ființelor umane să stăpânească peste pământ. Asta înseamnă că pământul este casa noastră, și în același timp că este un dar. Actul de proprietate este pe numele lui Dumnezeu. Noi trebuie să avem grijă de pământ. Richard Foster scrie: „Plantăm plante perene și facem îngrășământ natural din gunoi, facem curățenie în casă și punem suporturi sub pahare, și astfel contribuim la curățenia din Eden."[11]

Deoarece casele noastre sunt atât de legate de identitatea noastră, ne atașăm foarte mult de ele. Copiii noștri și-au petrecut cea mai mare parte a copilăriei în Eisenhower Circle, o suburbie a orașului Chicago, într-o casă albă cu etaj, cu obloane roșii, o terasă mică în față și o curte mare în spatele casei. Ne-am crescut copiii acolo și i-am văzut târându-și pașii spre școală, aducând acasă prieteni care rămâneau peste noapte la subsolul casei, mergând la prima întâlnire, exersând la pian și făcând debandadă în bucătărie în timp ce învățau să gătească.

Când am vândut casa, mobila a fost transportată spre celălalt capăt al țării cu o săptămână înainte de a ne muta noi, așa că am stat la niște

prieteni în ultima săptămână petrecută în Illinois. Robotul telefonic era încă în casă, aşa că Nancy m-a rugat să merg să îl iau într-o seară după ce mă întorceam de la serviciu.

Nu eram pregătit pentru emoţia ce m-a copleşit când am intrat în casa aceea goală. Mă gândeam cum crescuseră copiii noştri acolo şi că atunci când eu nu voi mai fi, iar ei vor fi bătrâni, încă se vor mai gândi la acest loc ca la casa copilăriei lor. M-am plimbat prin casă, vorbind fiecărei camere. „Ai fost o casă bună", îi spuneam. „Ai fost bună cu copiii mei. Mă bucur foarte mult că ai fost casa mea. Vor mai fi şi alte case, ştiu, dar niciuna dintre ele nu va însemna pentru mine ce ai însemnat tu."

De unde era să ştiu eu că în dormitorul din spate era un agent imobiliar?

Războiul lumilor

Am învăţat nespus de multe despre natura fizică a universului nostru, însă am pierdut încrederea că el a fost creat să fie casa noastră. „A fost o dată ca niciodată o vreme când universul avea semnificaţie."[12] Aşa începe o carte superbă, intitulată *Medieval Views of the Cosmos* [Perspective medievale asupra Cosmosului]. Problema noastră de atunci încoace nu este că ştiinţa ne-a învăţat multe. Problema nu e că ştiinţa ne-a învăţat că lumea noastră nu are semnificaţie. Problema noastră este că am ajuns la concluzia că pentru lucrurile la care ştiinţa nu are un răspuns, nu există niciun răspuns. Ştiinţa ne poate spune cum se construieşte o casă, dar nu ne poate spune ce anume transformă o casă într-un cămin.

Acum avem două lumi separate: lumea interioară a *persoanelor*: gânduri, speranţe, necazuri şi convingeri din inima noastră; şi lumea exterioară a *obiectelor*: quarcuri, microbi şi galaxii din afara noastră. Aceste două lumi par a fi în conflict una cu cealaltă. Şi în mod ironic, lumea persoanelor – singura realitate la care avem acces direct – este cea de care nu mai suntem siguri.

Acasă înseamnă protecţie pentru noi, şi totuşi chiar şi în casa noastră se întâmplă lucruri rele. Sigmund Freud scria despre senzaţia

de stranietate pe care o experimentăm când ne confruntăm cu ceva ce ne este familiar, dar totodată înspăimântător. Stranietatea ne sperie pentru că aproape că ne amintește – deși nu întocmai – de ceea ce am reprimat. Casa bântuită este una dintre cele mai vii exemple de stranietate. Cuvântul german pentru stranietate este *unheimlich* – ad litteram „nu ca acasă".[13]

Lumea a fost creată ca să fie casa noastră, și totuși nu este casa noastră. Lucrurile nu au mers așa cum ar fi trebuit. Dar poate că acest sentiment că „nu sunt acasă" în lumea mea îmi spune ceva despre mine.

Dorul de casă ca indiciu cu privire la starea noastră

Nu sunt acasă.

Uneori fugim de acasă. Odată părinții mei m-au tratat rău – nu-mi amintesc cum, dar sunt sigur că a fost rău – și le-am spus că plec. Mi-am împachetat lucrurile într-o valijoară și i-am spus mamei să-l sune pe bunicul; apoi m-am așezat afară pe trotuar, așteptându-l să vină să mă ia.

O oră mai târziu, mama a venit afară.

— Să știi că nu vine, a spus ea.

— De ce? am întrebat eu.

— Ei bine, în primul rând pentru că deja și-a crescut copiii. În al doilea rând, tu nu ești copilul lui. Ești copilul nostru. Și în al treilea rând, ai 17 ani. Ești prea mare ca să fugi de acasă.

Însă nu ești niciodată prea mare ca să fugi de acasă. Cea mai celebră pildă a lui Isus este despre un fiu care fuge de acasă. Mai întâi fiul se îndoiește că vrea să fie acasă. Apoi se îndoiește că va fi reprimit acasă.

> Problema noastră nu e că știința ne-a învățat multe. Problema noastră este că am ajuns la concluzia că pentru lucrurile la care știința nu are un răspuns, nu există niciun răspuns.

„Acasă este acel loc unde, atunci când mergi, trebuie să fii primit."

„Eu aș spune mai degrabă că acasă este locul pe care nu e nevoie să-l meriți."

Isus spunea că povestea rasei umane este povestea unui copil fugit de acasă. Și a unui tată care așteaptă neobosit întoarcerea copilului său.

Te-ai întrebat vreodată care este locul pe care Dumnezeu îl numește acasă? Grecii au scris despre zei antropomorfi care locuiau, luptau și iubeau în Olimp. Iar zeii scandinavi aveau petreceri cu băutură în sălile palatului Valhalla.

Filozoful roman Lucrețiu considera că astfel de idei sunt lipsite de demnitate, că adevărații zei sunt niște ființe senine care locuiesc în niște „locuințe liniștite, niciodată zdruncinați de furtuni... Toate nevoile lor sunt asigurate de către natură și nimic nu le tulbură liniștea sufletească." Ei sunt „idealuri ale mulțumirii și ale seninătății, care prin definiție nu pot fi deranjați de ființele umane și de problemele lor neînsemnate".[14] Noi trebuie să-i copiem, credea Lucrețiu. Însă nu putem să-i contactăm, nu putem să le vizităm casa, căci ei nu pot fi deranjați. Lucrețiu era considerat un ateu în vremea sa pentru că, deși nu nega existența unui dumnezeu, el nega posibilitatea contactului cu acesta.

Isus gândea altfel. „Dacă Mă iubește cineva – spunea El – va păzi Cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi. Noi vom veni la el și vom locui împreună cu el" (Ioan 14:23).

Am un prieten pe nume Max, care are optzeci și ceva de ani și este căsătorit cu Esther de șaizeci de ani. Ei ar putea locui oriunde, dar locuiesc în Michigan. L-am întrebat de ce. Mi-a spus că lui Esther îi place în Michigan. Eu l-am întrebat:

— Dar ție, Max?

El mi-a răspuns:

— Eu am hotărât cu mult timp în urmă că unde este Esther, acolo e casa mea.

Pentru Max, casa lui nu are atât de mult legătură cu un loc, cât cu o persoană.

Poate că nu există Dumnezeu. Atunci universul nu este o casă, ci doar un rezultat al întâmplării. Poate că există Dumnezeu, dar locuiește în locuințe liniștite, fără să fie deranjat de problemele neînsemnate ale oamenilor. Sau poate că Dumnezeu Se poate face atât de mic și de vulnerabil, încât să locuiască într-o inimă omenească

– şi să fie zdrobit când ea este zdrobită. Poate că acasă este locul unde este Dumnezeu. Şi poate că va mai dura un timp până când ne vom simţi acasă.

Întreabă pe oricine a locuit în aceeaşi casă mai multă vreme dacă este ceva în neregulă cu casa lui. Cu toţii avem o listă de reparaţii pe care avem de gând să le facem la casă. La început acele lucruri ne deranjează foarte mult. După un timp, ceea ce se schimbă nu este faptul că reparăm ce este stricat; doar că ne obişnuim cu lucrurile respective.

La casa noastră din Eisenhower Circle aveam un câine pe nume Chestnut, care obişnuia să mănânce mobila. Nu vreau să spun că o rodea. Nu vreau să spun că lăsa urme de dinţi pe ea. Când spun că mânca mobila, vreau să spun că mânca mobila. Aveam o canapea cu scăunel pentru picioare, a cărei husă a fost mâncată în întregime, împreună cu jumătate din buretele din interior.

Eu nici măcar nu am observat.

Din când în când venea câte un musafir, iar soţia mea îmi arunca o privire din acelea care spune: „De câte ori te-am rugat să faci ceva în privinţa asta?" Casa noastră necesita reparaţii, necesita schimbări pentru a fi adecvată ca locuinţă.

La fel stau lucrurile şi cu inima mea. Eu nici măcar nu observ, însă Musafirul meu observă.

Nu suntem acasă.

Întoarcerea acasă...

Teologul Ray Vander Laan precizează că putem învăţa multe despre învăţăturile lui Isus studiind viaţa domestică din străvechiul Orient Apropiat. Mulţi oameni locuiau în ceea ce se numea o *insula*, o clădire cu un singur nivel, mai multe apartamente construite în jurul unei curţi comune. Într-o casă de genul acesta locuiau de obicei mai multe generaţii simultan dacă erai suficient de norocos să trăieşti atât de mult.

Când un fiu se logodea, noul cuplu nu începea să îşi caute o locuinţă. Familia băiatului adăuga o nouă cameră la „insula", iar apoi noul cuplu se muta în casă.[15]

Deseori în istorisirile Sale despre nunți Isus a menționat anunțurile transmise oamenilor că a sosit vremea pentru nuntă. Asta pentru că data nunții se stabilea puțin altfel în vremea aceea. În zilele noastre cuplurile aleg o dată a nunții cu mult timp înainte. În acea vreme un cuplu se logodea, dar nici chiar cei doi nu știau data exactă a nunții. Ei trebuiau să aștepte până când se demarau lucrările de construcție. Tatăl pur și simplu adăuga la casă o cameră. Când camera era pregătită, tatăl îi spunea fiului, iar acesta o anunța pe mireasa lui că este gata camera. Apoi se făceau anunțurile.

Scriitorii Scripturii foloseau uneori imaginea vieții domestice pentru a descrie locul nostru în univers. Una dintre cele mai remarcabile ilustrații de acest gen implică ideea că Biserica – alcătuită din oameni ca tine și ca mine – este mireasa, iar Isus este mirele.

Noi tânjim după casă pentru că știm că nu suntem încă pe deplin acasă. Biblia ne spune că nu ar trebui să ne lăsăm sufletul să se atașeze prea mult de ceea ce ea numește „lume". Scriitorul Epistolei către evrei spune că eroii credinței știau acest lucru. Pentru ei niciun loc nu era casa lor. Se considerau străini și călători (11:13). Însă asta nu pentru că s-ar fi perceput ca oameni fără casă. Casa lor era altundeva.

„Să nu vi se tulbure inima", a spus Isus. „Aveți credință în Dumnezeu și aveți credință în Mine. În casa Tatălui Meu sunt multe locașuri. Dacă n-ar fi așa, v-aș fi spus. Eu Mă duc să vă pregătesc un loc" (Ioan 14:1-2).

Din când în când vedem un crâmpei din ceea ce ar putea însemna să fim acasă. Acelea sunt momentele în care se naște credința.

5

SALTUL

Credința este o punte care nu știi dacă te va ține ca să treci peste prăpastie până când nu ești silit să pășești pe ea.[1]
NICHOLAS WOLTERSTORFF

Munții au fost întotdeauna locuri ale lui Dumnezeu. Un munte, dacă stai să te gândești, este locul în care cerul și pământul se apropie cel mai mult unul de celălalt. Muntele are un aer de transcendență. Un munte este un loc al viziunii. În vremurile străvechi, caracterul distant și inaccesibil al munților le conferea acestora o aură de mister și putere. Chiar și astăzi, ei stârnesc o senzație de uimire și înfiorare la gândul că există o realitate mai măreață. Noi urcăm munții și căutăm munții.

Înălțimea ne evocă întotdeauna transcendență, putere și viziune. Noi venerăm înălțimea. În lumea antică altarele erau construite în general pe „înălțimi", unde marii preoți aduceau jertfe. Și în zilele noastre vorbim despre idealuri înalte și realizări înalte, iar politicienii candidează pentru funcții înalte. Oamenii cu o înălțime mai mare chiar au salarii mai mari decât oamenii mai mici de statură. Când cineva devine arogant, îi spunem să nu mai fie cu nasul pe sus. Folosim droguri care să ne dea un sentiment de transcendență temporară, le

dăm denumiri precum „extaz" și spunem că ne induc o stare de euforie [în engleză, „la înălțime"]. Când devenim dependenți de droguri, căutăm ajutorul unei puteri mai înalte.

Marile înălțimi ne inspiră, însă de asemenea ne smeresc. Ele ne vorbesc despre micimea noastră. Oricât de mult am încerca, noi, ființele umane, nu putem să nu ne închinăm. „Condiția esențială a existenței umane este aceea ca omul să se poată întotdeauna închina unei realități de o măreție infinită."[2]

Când un supus se înfățișează înaintea unui rege, îngenunchează. El recunoaște astfel că se află în prezența stăpânului său. Când un credincios – aparținând oricărei religii – se roagă dumnezeului său, îngenunchează. El recunoaște astfel că se află în prezența stăpânului său. Când un tânăr o cere în căsătorie pe o tânără, îngenunchează. El recunoaște astfel că se află în prezența stăpânului său.

Unul dintre cele mai importante nume ale lui Dumnezeu, folosit în Biblie de aproximativ 50 de ori, este „Cel Preaînalt". Toate semnele transcendenței arată spre El. El este deasupra tuturor. Venind la El, noi venim la muntele care nu poate fi cucerit sau măsurat.

Uneori ajungem până în vârful muntelui. Pentru că din vârful muntelui vedem.

Locul unde se naște credința

O experiență „de vârf" este acel moment în care dintr-odată poți să crezi. Poți să vezi. Auzi un mesaj care te inspiră. Asiști la nașterea unui copil. Primești un răspuns la o rugăciune. Uneori frumusețea îți străpunge inima – un șir de note dintr-o melodie, câteva cuvinte dintr-o carte – și știi că Dumnezeu este prezent. Atunci se naște credința.

Filozoful Alvin Plantinga spune că noi avem un fel de capacitate specială, un *sensus divinitatis*, care este activată de „frumusețea extraordinară și impresionantă a bolții cerești în miez de noapte; spargerea și mugetul nesfârșit al valurilor ce își găsesc ecou în

adâncul ființei noastre; grandoarea maiestuoasă a munților" și chiar și „conștientizarea vinovăției".[3] La fel cum liliecii au radar și câinii pot auzi sunetele foarte înalte, noi avem momente în care ne este clar că „lucrurile nu sunt așa cum par". „Am văzut lucruri – îi spunea Toma d'Aquino unui prieten – care fac toate scrierile mele să pară neînsemnate."[4]

Asemenea momente pot fi ceva simplu ca faptul că vedem o floare și ne dăm seama că fost creată de Dumnezeu. Sau pot fi momente de mister. Pot depăși capacitatea noastră de a explica sau de a descrie. Pot să fie momente de euforie, asemenea celor pe care oamenii le experimentează când se droghează. Am auzit vorbindu-se despre mistici care se roagă ore întregi ca și cum ar fi câteva minute; care au vedenii și vise.

> O experiență „de vârf" este acel moment în care dintr-odată poți să crezi. Știi că Dumnezeu este prezent. Atunci se naște credința.

La moartea filozofului și matematicianului francez Blaise Pascal, a fost găsită o bucată de hârtie cusută în mantia lui. O scrisese cu nouă ani în urmă, în ziua de luni, 23 noiembrie 1654. Până în acel moment el fusese încununat de succes și extrem de nefericit. În acea noapte de luni, Pascal L-a întâlnit pe Dumnezeu.

Oamenii au știut că Pascal s-a schimbat. Într-o zi se îneca într-o mare a confuziei; în ziua următoare, era eliberat de confuzie. Într-o zi era nemulțumit de viața lui, dezgustat de lumea lui și de el însuși, iar apoi a avut loc o schimbare în sufletul lui. Dintre toate indiciile acestei transformări, cel care îmi place cel mai mult este faptul că a început să își facă singur patul. A început să se bizuie din ce în ce mai puțin pe servitorii săi. El a devenit unul dintre servitori.

Însă Pascal nu a spus niciodată nimănui despre „noaptea sa de foc"; nu a suflat niciodată vreun cuvânt. Nimeni nu ar fi știut nimic dacă, după moartea lui Pascal, nepotul său împreună cu un servitor nu ar fi găsit în timp ce-i sortau hainele ceva ce părea a fi o căptușeală dublă. S-a dovedit a fi o bucată de pergament șifonată și o bucată de hârtie ștearsă. Pascal o cususe în hainele sale ca să o poată purta aproape de inimă. Iată cuvintele pe care le-a scris:

Foc.
DUMNEZEUL lui Avraam, DUMNEZEUL lui Isaac, DUMNEZEUL lui Iacov.
Nu Dumnezeul filozofilor și al învățaților.
Certitudine. Certitudine. Sentiment. Bucurie. Pace.
DUMNEZEUL lui Isus Cristos...
Uitarea lumii și a tuturor celorlalte lucruri, cu excepția lui DUMNEZEU.
Grandoarea sufletului omenesc.
Bucurie, Bucurie, Bucurie, lacrimi de bucurie...[5]

De multe ori momentele noastre de vârf sunt legate de cele mai adânci văi din viața noastră. Într-o zi, pe când eram în anul al doilea de facultate, prietenul meu Chuck s-a trezit și a știut pur și simplu că Dumnezeu nu există. Fără niciun motiv aparent. Chuck nu era chinuit de îndoială. Era chinuit de certitudine. Dintr-odată, pur și simplu a devenit clar pentru el că Dumnezeu nu există. Chuck era creștin de mulți ani; se ruga, citea Biblia, mergea la o școală creștină și avea o prietenă creștină. Dar într-o noapte a știut că nu există Dumnezeu, la fel cum tu știi că nu există iepurașul de Paște. Câțiva dintre noi ne-am dus la el în cameră să vorbim cu el; era ca și cum ar fi murit cineva. Căci pentru el, în acele ore, Cineva murise.

El a rostit o rugăciune izvorâtă din disperare: „Dumnezeule, dacă există, aș vrea să faci ceva. Aș vrea să primesc un telefon de la mama." Și chiar dacă pare o scenă desprinsă dintr-un film, câteva clipe mai târziu, din senin, l-a sunat mama lui. Și Chuck a putut să creadă din nou. Nu fără îndoială, dar cu speranță.

Primul meu îndrumător în timpul studiilor postuniversitare a fost un psiholog pe nume Lee Edward Travis. Dr. Travis era o legendă; el a scris manualul de patologie a vorbirii, a introdus electroencefalografia în Statele Unite și a fost cotat printre cei mai influenți treisprezece psihologi din țară la jumătatea secolului al XX-lea. Când era în vârstă de aproape 65 de ani, a intrat într-o biserică pentru prima dată în patruzeci de ani. În timp ce stătea acolo pe scaun, a avut conștiența deplină a prezenței lui Dumnezeu. Vedenii, voci, asigurări ale prezenței și grijii lui Dumnezeu – lucruri pentru care ar fi supus pe oricine

altcineva unui tratament medical. Acest lucru i-a afectat enorm viața profesională. Păturile înalte ale Asociației Americane de Psihologie nu erau un mediu propice pentru evanghelizare. El și-a petrecut următorii 25 de ani înființând și conducând primul program creștin de doctorat în psihologie clinică acreditat de Asociația Americană de Psihologie. Nu a mai avut niciodată o experiență a prezenței lui Dumnezeu ca cea dintâi.

Străbunicul meu, Robert Bennett Hall, și-a pierdut mama și tatăl când era bebeluș și a crescut într-un orfelinat. A detestat orfelinatul și a fugit de acolo când era abia la începutul adolescenței. A fost primit în casa proprietarului unui magazin, care i-a permis să locuiască la el în schimbul muncii prestate la magazin. S-a căsătorit cu fiica proprietarului magazinului și într-o zi mătura în fața magazinului, când a primit „chemarea". A pus mătura jos, a împăturit șorțul și a petrecut următorii șaizeci de ani predicând în biserici mici din statele Illinois și Indiana. Verișorul meu are vechiul jurnal al străbunicului: de multe ori era plătit pentru predicare cu ouă sau găini sau, din când în când, cu câte cinci dolari.

Suntem atrași spre munte. Este interesant că nu a existat niciodată o societate care să fi început cu o cultură ateistă sau naturalistă. Întotdeauna ființele umane au început cu o poveste. Întotdeauna au început cu credință. Îndoiala apare mai târziu.

Părăsirea muntelui

Însă îndoiala apare întotdeauna. Iată adevărul trist cu privire la vârful muntelui: nimeni nu poate să rămână acolo permanent. Toată lumea trebuie să se întoarcă în valea ambiguității.

Asta înseamnă că putem să ne așteptăm ca sentimentul nostru de siguranță cu privire la convingerile noastre să scadă și să crească. Uneori apare îndoiala. Însă – și aceasta este partea importantă – îndoielile nu vin niciodată pentru că am primit noi dovezi împotriva credinței noastre. Una dintre cele mai mari iluzii pe care le avem cu privire la mintea noastră este că ea e guvernată în general de rațiune. Însă mintea noastră nu este o mașinărie logică. Ceea ce ni se pare

adevărat într-un moment, se poate schimba drastic în momentul următor.

În urmă cu mai mulți ani, pe când locuiam în sudul Californiei, aveam un prieten căruia îi plăcea să facă deltaplanism. Într-o zi m-a dus pe un munte să îl văd zburând cu deltaplanul și mi-a spus că în vârful muntelui îmi va face un cadou. Am urcat și totul era foarte frumos. Când ești pe munte, priveliștea este pitorească și menită să te inspire.

Erau acolo și alți amatori de deltaplanism. Era un loc foarte popular. După ce am ajuns, au venit la noi câteva persoane care ne-au ținut un scurt curs despre siguranță și ne-au arătat echipamentul. Ne-au arătat cât de puternice sunt hamurile și ne-au explicat aerodinamica deltaplanismului. Ne-au spus că probabilitatea ca cineva să moară făcând deltaplanism este aproximativ unu la o mie. Ne-au ținut acest curs în timp ce ne aflam într-o parcare – în siguranță. Am crezut tot ce au spus. Totul avea sens. Și apoi prietenul meu a spus:

> Una dintre cele mai mari iluzii pe care le avem cu privire la mintea noastră este că ea e guvernată în general de rațiune. Însă mintea noastră nu este o mașinărie logică. Ceea ce ni se pare adevărat într-un moment, se poate schimba drastic în momentul următor.

— Bine, acum uite cadoul pe care ți-l fac azi. Azi vei zbura cu mine cu deltaplanul. Azi vei sări de pe acest munte.

M-am dus până la marginea stâncii și am stat acolo. Ce crezi că s-a întâmplat cu sentimentul meu de certitudine când m-am dus din locul unde mă aflam în siguranță spre marginea stâncii? Crezi că sentimentul de certitudine și siguranță a crescut sau a scăzut? A scăzut considerabil. Dintr-o dată mintea mi-a fost asaltată de îndoieli. Dacă se desfăcea hamul? Dacă cedau aripile? Dacă venea o tornadă zdravănă? Dacă eram atacat de o pasăre mare? Îmi vedeam trupul împrăștiat pe jos. Mi-i imaginam pe copiii mei fără tată. O vedeam pe Nancy fără soț... ieșind cu alți bărbați... bărbați bogați și atrăgători pe care nu îi vedeam cu ochi buni.

Obiectiv vorbind, nu se schimbase nimic din parcare până când am ajuns pe marginea stâncii. Nu primisem noi dovezi care să mă determine să cred la nivel intelectual că deltaplanismul ar fi

mai periculos. Nu aveam informații noi, și totuși mintea mea era dintr-odată inundată de îndoială. Asta se întâmplă de multe ori când pășesc din locul în care sunt în siguranță și mă apropii de marginea stâncii.

Aveam de făcut o alegere. Nu poți să pășești jos de pe munte doar „parțial". Ori sari, ori stai pe loc. Acest lucru se numește uneori „saltul credinței". Dacă vrei să zbori, dacă vrei vreodată să planezi, trebuie să faci acel salt. Poate că în mintea ta se perindă tot felul de temeri și îndoieli, dar dacă vrei să zbori, trebuie să faci saltul. Eu am sărit. A fost fantastic. Nu am mai făcut acest lucru de atunci, dar a fost tare de tot.

Ideea de salt al credinței (termen asociat adesea cu filozoful danez Søren Kierkegaard, care pe lângă faptul că avea o minte sclipitoare, era și scandinav) a fost adesea înțeleasă greșit. Saltul credinței nu înseamnă să alegi să crezi un lucru imposibil fără un motiv întemeiat. Unii oameni vorbesc despre el ca și cum ar fi „saltul" prin care ignori dovezile, renunți la rațiune și te încrezi în fantezie. *Saltul* însă a fost termenul folosit de Kierkegaard pentru a descrie o acțiune cu adevărat liberă. Orice angajament ales de bunăvoie este un salt, cum ar fi alegerea de a te căsători sau de a avea copii. Trecerea de la inocență la păcat este de asemenea un salt.

Saltul credinței este un „salt" pentru că implică un angajament total. El poate fi făcut din motive temeinice – motive pe care le-am analizat cu atenție. Însă el rămâne un salt, deoarece trebuie să ne luăm un angajament în pofida temerilor și a îndoielilor noastre, pentru că altfel nu putem plana, altfel nu putem zbura.

Anumite decizii fundamentale din viață necesită un angajament 100% – un devotament plin de pasiune. Kierkegaard vorbea despre credință ca „pasiune".[6] Anumite decizii necesită un angajament intens – de exemplu să trăiești în conformitate cu anumite valori, să te căsătorești, să crești un copil (nu există nicio garanție că acel copil nu-ți va zdrobi inima), să ai un prieten, să-L urmezi pe Dumnezeu. Iar unele decizii, în general cele mai importante, necesită un angajament total, și nu oferă nicio garanție.

Mortimer Adler a fost unul dintre marii filozofi ai secolului al XX-lea. Timp de multe decenii el a fost convins de argumente

filozofice – de exemplu argumentul designului – că trebuie să existe un Dumnezeu. El credea că aceste argumente arată că trebuie să existe o forță puternică, inteligentă și personală în spatele creației. Însă el nu se închina acestei ființe, deoarece credea că aceste argumente filozofice nu pot să arate că o asemenea ființă este *bună* și că îi pasă de el. El credea într-un dumnezeu la fel cum credea în stratul de ozon.

> Dacă sar, dacă mă încred, nu știu sigur ce se va întâmpla. Ceea ce știu este următorul lucru: dacă nu sar, dacă nu mă încred, dacă nu sper, dacă nu cer, nu voi zbura niciodată.

Apoi, într-o zi, zăcea bolnav și înaintat în vârstă pe un pat de spital. Un prieten a venit să se roage pentru el și, în timp ce prietenul lui se ruga, Mortimer Adler s-a trezit că îi curg lacrimi pe obraz și că se roagă. Nu știa decât o singură rugăciune – rugăciunea „Tatăl nostru". A început să se roage această rugăciune în fiecare zi – și să *creadă*.

El a spus că în cazul lui saltul credinței nu a însemnat să „tragă concluzii pripite" pe baza unor dovezi insuficiente, ci a fost un salt de la consimțământ la devotament. „Dumnezeul filozofilor nu este un dumnezeu pe care să-l iubești, căruia să i te închini sau să i te rogi. Un dumnezeu căruia nu-i pasă de destinul uman, dând lege și har, este dumnezeul deiștilor filozofici și nereligioși", nu Dumnezeul Bibliei, care Se revelează pe Sine.[7]

Dacă sar, dacă mă încred, nu știu sigur ce se va întâmpla.

Ceea ce știu este următorul lucru: dacă nu sar, dacă nu mă încred, dacă nu sper, dacă nu cer, nu voi zbura niciodată. Nu voi ști niciodată. Voi trăi și voi îmbătrâni și voi muri stând pe marginea acelei stânci.

Viața sub munte

În Ezechiel 28 profetul spune că grădina Eden era așezată pe un munte. Căderea a însemnat părăsirea Edenului, ceea ce a însemnat părăsirea muntelui. Însă Dumnezeu mai avea să le dea totuși oamenilor momente „de vârf". Dumnezeu S-a întâlnit cu Avraam pe muntele Moria. Dumnezeu i-a vorbit lui Moise într-un rug aprins pe muntele Horeb. „Moise s-a pogorât de pe muntele Sinai, cu cele două

table ale mărturiei în mână. Când se pogora de pe munte, nu știa că pielea feței lui strălucea, pentru că vorbise cu Domnul. Aaron și toți copiii lui Israel s-au uitat la Moise, și iată că pielea feței lui strălucea; și se temeau să se apropie de el" (Ex. 34:29-30). Dumnezeu i-a vorbit lui Ilie printr-un „susur blând și subțire" pe un munte. Însă după ce se întâlneau cu Dumnezeu acolo, oamenii trebuiau întotdeauna să părăsească muntele și să înfrunte viața din vale.

Isus mergea adesea pe munte să Se roage, să fie cu Tatăl Său. De aceea Petru, Iacov și Ioan nu au fost foarte surprinși când Isus i-a luat într-o zi cu El sus pe un munte. Muntele acesta e numit Muntele Schimbării la Față și reprezintă un punct central în povestea lui Isus din Noul Testament. În relatarea sa, Marcu evocă în mod deliberat ceea ce s-a întâmplat pe muntele Sinai: de data aceasta, Isus este Cel care strălucește.

Petru Îl vede pe Isus transformat pe munte. Reacția lui este să sugereze să rămână cu toții pe munte și face un comentariu care trădează o lipsă uluitoare de înțelegere – propune să construiască niște colibe pentru Isus, Ilie și Moise, pentru că „nu știa ce să zică" (9:6).

Bineînțeles, atunci când nu știi ce să spui o opțiune este să nu spui nimic, dar se pare că lui Petru nu i-a trecut prin minte acest lucru. Și cu toate că a avut această experiență pe munte, asta nu l-a împiedicat să se lepede imediat de Isus când a fost supus presiunii.

De ce nu putem să rămânem mereu pe munte? O fetiță în vârstă de nouă ani, pe nume Rosy, m-a întrebat:

— Dacă Dumnezeu ne iubește atât de mult, de ce nu ne face fericiți tot timpul?

Nu știu. Poate pentru că, deși fericirea este importantă, mai există și alte lucruri care trebuie să se întâmple, cum ar fi să devii bun, astfel încât fericirea să nu devină un „dumnezeu". Poate că dacă aș petrece prea mult timp pe munte, aș fi expus pericolului de a mă închina muntelui unde L-am întâlnit pe Dumnezeu, în loc să mă închin lui Dumnezeu. Aș dori doar experiența, sentimentul, euforia.

Philip Yancey observă că credința are o tentă de imprevizibil.[8] De nouă ori în Evanghelii Isus le spune oamenilor: „Credința ta te-a mântuit/tămăduit". Însă de multe ori El laudă credința unor oameni

la care nu se așteaptă nimeni. De fapt, deseori străinii sunt cei care manifestă cea mai mare credință. Un sutaș roman Îi spune lui Isus că nici nu trebuie să vină în casa lui pentru a face o vindecare; el crede că Isus nu trebuie decât să rostească un cuvânt și așa va fi. Isus este uimit: „Nici în Israel n-am găsit o credință așa de mare", spune El (Matei 8:10). O femeie canaanită se ține scai de Isus să o ajute pe fiica ei când Isus Se retrăsese din mulțime. El pare să amâne problema ei, amintindu-i că a fost trimis la oile pierdute ale lui Israel, și nu la „cățeii" dintre neamuri. Însă ea persistă în această negociere ciudată până când Isus cedează sau poate îngăduie să se vadă în ea ceea ce El știa tot timpul că există, exclamând: „O, femeie, mare este credința ta!" (Matei 15:28). Oare de ce înflorește de atâtea ori credința acolo unde ne așteptăm cel mai puțin? De ce oare suferința și persecuția – menite să distrugă credința – de atâtea ori o consolidează?

Dacă aș petrece prea mult timp pe munte, poate că aș fi expus pericolului de a mă închina muntelui unde L-am întâlnit pe Dumnezeu, în loc să mă închin lui Dumnezeu. Aș dori doar experiența, sentimentul, euforia.

„Creștinismul este asemenea unui cui", se plângea Emelian Iaroslavski, președintele Ligii Militanților fără Dumnezeu a lui Stalin. „Cu cât îl lovești mai tare, cu atât pătrunde mai adânc."[9]

Ceea ce știu este că Isus spune întotdeauna același lucru: „E timpul să părăsești muntele acum. E timpul să cobori de pe munte."

Valea lui „dacă"

Isus le-a spus lui Petru, Iacov și Ioan: „Fiul Omului... trebuie să pătimească mult și să fie defăimat" (Marcu 9:12) și (parafrazând): „Va trebui să treceți și voi prin asta împreună cu Mine. Va trebui să treceți prin confuzie și îndoială; va trebui să vă puneți întrebări și să vă luptați. Va urma o răstignire. Apoi va urma o înviere și după aceea va veni ziua când veți zbura, dar nu încă. Nu astăzi. Astăzi trebuie să aveți încredere în Mine. Va trebui să coborâm de pe munte."

Ei coboară de pe munte, iar lucrurile nu stau la fel de bine acolo

jos. Se întâlnesc cu un tată care are nevoie disperată de ajutor.[10] Fiul lui este chinuit de un demon și suferă convulsii și un comportament autodistructiv. El Îl caută pe Isus, și câțiva dintre ucenici îi spun că Isus este pe munte. El întreabă:

— Mă puteți ajuta voi? Boala aceasta îl ucide pe fiul meu.

Ucenicii spun:

— Bine.

Ei L-au văzut pe Isus rugându-Se. L-au văzut vindecând și scoțând demoni. Ei spun aceleași lucruri pe care le-a spus Isus, însă de data aceasta cuvintele nu au efect... nu funcționează.

O mulțime de oameni asistă la această scenă. Unii dintre ei sunt lideri religioși care nu cred în Isus și nu Îl urmează. Ei îi văd pe ucenici eșuând și spun lucruri de genul: „Se pare că toată povestea asta cu Isus nu e chiar atât de extraordinară." Ucenicii sunt jenați de eșecul lor public. În loc să le pese de acest om și de fiul său, ei se angajează într-o dispută pe teme religioase și încep să se apere: „Voi vă înșelați și noi avem dreptate!" Marea ceartă distrează mulțimea.

Isus vine și observă scena. El întreabă ce se petrece:

— Pentru ce vă certați?

Tatăl Îi spune lui Isus că fiul său este chinuit de un duh care l-a amuțit și îl trântește la pământ în convulsii. El adaugă:

— L-am adus în speranța că m-ai putea ajuta, dar nu erai aici, așa că i-am rugat pe ucenicii Tăi să mă ajute. Probabil că am dat peste ucenicii din clasa ajutătoare, pentru că nu au putut să facă nimic.

Ucenicii stau cu capetele plecate. Nu e un moment de glorie pentru ei. Nu au putere spirituală și nu au reușit să ajute pe cineva aflat în nevoie. Mai mult decât atât, au ajuns să se implice într-o ceartă care nu era de niciun folos nimănui și s-au făcut de râs în fața mulțimii prezente.

Uneori, unul dintre cele mai mari obstacole în calea credinței în Isus este incompetența, îngâmfarea și aroganța urmașilor Lui – urmași ca mine.

Isus spune: „O, neam necredincios! Până când voi fi cu voi?" (Marcu 9:19). Aici Se referă în special la ucenicii Săi. El Se adresează tatălui:

— Adu-Mi-l pe băiatul tău.

Și tatăl I-l aduce. Băiatul intră în convulsii violente și se zvârcolește pe jos, făcând spume la gură. Mulțimea tace. Isus întreabă:

— De cât timp este așa?

Tatăl spune:

— De multă vreme – din copilărie. De multe ori era să moară.

Apoi tatăl Îl roagă: „Dar dacă poți face ceva, fie-Ți milă de noi și ajută-ne" (Marcu 9:22). Uneori ceea ce credem cu adevărat – convingerile noastre reale – iese la iveală printr-un singur cuvânt. La fel a fost și în cazul acestui om.

Dacă.

Dacă nu este un cuvânt de pe vârful muntelui. *Dacă* aparține jargonului din vale. *Dacă.*

— Isuse, acesta este băiatul meu. Mă rog lui Dumnezeu pentru el în fiecare zi. Ani de zile I-am spus lui Dumnezeu: „Doamne, voi face orice. Îți voi da orice. Îți voi promite orice." Nimic... nimic.

—Isuse, ori de câte ori trecea pe aici un rabin nou, ori de câte ori venea un învățător, ori de câte ori venea un om sfânt, cunoscut pentru vindecările și puterea sa spirituală, i-l aduceam pe fiul meu. Îl întrebam: „Poți să faci ceva să ne ajuți?" Răspunsul a fost: nimic... nimic.

— Apoi am auzit despre Tine și mi-am făcut speranțe. Știi cât de mult doare să-Ți faci speranțe, Isuse? Mi-am făcut speranțe încă o dată și l-am adus pe băiatul meu la ucenicii Tăi și a ieșit un circ. Acela e băiatul meu și parcă e o expoziție de ciudățenii, fiindcă toată lumea se uită la el. Dar dacă ai putea să faci ceva...

Isus reține acest „dacă", și citim următoarea afirmație, care ne dă speranță, iar după aceea ne ucide: „Toate lucrurile sunt cu putință celui ce crede" (Marcu 9:23). Isus aduce drept replică un *dacă* al Lui. Bărbatul acela spune: „Ajută-mă dacă e posibil." Isus spune: „Toate lucrurile sunt posibile – *dacă* crezi."

Există putere în credință, în interacțiunea cu realitatea spirituală. Isus crede acest lucru.

În acest punct, dacă aș fi fost în locul tatălui, aș fi fost tentat să îmi adun rezervele de certitudine sau să o simulez: „Ups – am spus «dacă»? Am vrut să spun «fiindcă» – «fiindcă poți face orice»." Căci uriașii credinței folosesc conjuncții care leagă certitudinea convingerilor lor

de încrederea pe care o au în împlinire: *fiindcă, așadar, pentru că*. Nu *dacă*.

Însă acest om are o credință nesigură și se roagă o rugăciune nesigură. Când Isus îi semnalează acest lucru, din gura acestui om vine un răspuns atât de rapid ca o erupție, deoarece tocmai acesta este impasul în care se află el. Speranța lui atârnă de un *dacă* firav. Imediat tatăl băiatului exclamă: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!" (Marcu 9:24).

Dacă nu este un cuvânt de pe vârful muntelui. *Dacă* aparține jargonului din vale. *Dacă*.

Cred și mă îndoiesc. Sper și mă tem. Mă rog și șovăi. Cer și mă îngrijorez. Cred; ajută necredinței mele.

Înțeleg această rugăciune. Este rugăciunea celui care se îndoiește. Îndepărtează de la mine elementul *dacă*. Cred; ajută necredinței mele.

Cuvintele acestea nu reprezintă tocmai un gir acordat lui Isus și te întrebi: „Cum va răspunde El?"

Isus spune: „Sunt șocat și consternat de faptul că ai îndoieli. Foarte rău pentru tine... Nu am timp pentru o asemenea cerere insultătoare!" (Inversări 9:25; pe asta am cam inventat-o eu).

Nu te bucuri că Isus nu spune asta? Nu te bucuri că El nu pleacă? Dimpotrivă, El Se adresează băiatului acelui om. Băiatul este vindecat și va rămâne în viață. Va crește. Își va face prieteni. Va învăța Tora. Va lucra împreună cu tatăl său. Se va căsători într-o zi, poate. Va ajunge un om foarte bătrân și își va aduce aminte de ziua aceea când era copil și un tânăr rabin a făcut ceea ce nimeni altcineva nu a putut să facă. Își va aduce aminte de ziua în care a stat singur împreună cu Isus pe un munte.

Dincolo de munte

Acum întrebarea este: Cum rămâne cu noi? Chiar crezi că această întâmplare chiar a avut loc? Poate că ai îndoieli. Poate că ai dubii cu privire la chestia cu demonul. Poate că te întrebi dacă miracolele sunt într-adevăr posibile. Poate că credința ta este plină de *dacă*.

Există un verset scurt și minunat într-o epistolă rareori citită din Noul Testament, intitulată Epistola lui Iuda: „Fiți îndurători cu cei ce se îndoiesc" (v. 22, NTR). Isus ne înțelege *dacă*-urile. Tatăl din această povestire avea cel puțin la fel de multe îndoieli ca tine – cel puțin tot atâtea îndoieli.

Și totuși, ceva dinăuntrul nostru nu poate renunța la speranță. Ceva dinăuntrul nostru ne atrage mereu spre acest rabin. Ceva legat de viața Lui, de lucrările Lui, de credința Lui. Ceva legat de convingerea Lui că universul este condus de acel gen de Tată pe care Îl descria și Îl iubea Isus. Ceva legat de puterea Lui. Ceva legat de pacea Lui ne atrage la El așa cum a atras oameni din întreaga lume de două mii de ani încoace și încă mai atrage.

> Nu putem să vedem și să știm totul despre speranță acum, dar într-o zi vom vedea și vom ști.

Ceva din adâncul sufletului tău îți spune că te afli singur pe marginea unei stânci și singura alternativă la Isus este iluzia sau disperarea.

Nu putem să vedem și să știm totul despre speranță acum, dar într-o zi vom vedea și vom ști. Poate că lucrurile sunt așa cum le descria un predicator pe nume Bruce Thielemann:

> Imaginează-ți o colonie de larve care locuiesc pe fundul unei mlaștini. Din când în când, câte una dintre aceste larve vrea să urce pe codița unei frunze ca să iasă la suprafață. Apoi dispare deasupra mlaștinii și nu se mai întoarce niciodată. Toate larvele se întreabă de ce este așa și cum o fi acolo sus, așa că se sfătuiesc și cad de acord ca următoarea dintre ele care merge sus să se întoarcă și să le spună celorlalte cum a fost. Nu după mult timp, una dintre larve simte impulsul și urcă pe acea codiță de frunză și iese la suprafață pe o frunză de nufăr. Și acolo, în căldura soarelui, adoarme. În timp ce doarme, carapacea micuței creaturi se deschide și din interiorul larvei iese o libelulă splendidă, cu aripi frumoase, mari, multicolore și irizate. Ea își deschide aripile și zboară, planând deasupra apelor. Însă după aceea își amintește de angajamentul pe care și l-a luat în fața celor pe care i-a lăsat în urmă, și totuși

> ştie că nu se poate întoarce. În primul rând, ceilalţi nu o vor recunoaşte şi, pe lângă asta, nu mai poate să trăiască din nou într-un asemenea loc. Însă un gând îi alungă necazul: şi ceilalţi vor urca pe codiţa frunzei şi vor cunoaşte şi ei gloria.[11]

Într-o zi, spune Biblia, se va întâmpla acest lucru. Într-o zi micul şi urâtul nostru *dacă* va deveni un glorios *când*.

Poate că te afli pe marginea stâncii, blocat la cuvântul *dacă* şi te întrebi: „Pot oare să mă încredinţez Lui? Pot oare să mă dedic Lui chiar dacă mă îndoiesc? Dacă voi face saltul, oare mă va prinde?"

Nu prea contează ce scriu, deoarece nimeni nu poate sau nu ar trebui să încerce să convingă pe nimeni de aceste lucruri. Însă eu ştiu câte ceva despre cum funcţionează *dacă*. Ştiu că dacă nu vei crede niciodată, dacă nu te vei încrede niciodată, nu vei şti niciodată. Uneori un salt al credinţei este singurul mijloc de transport.

Mai ştiu încă un lucru. Ştiu despre speranţa secretă pe care o nutreşti.

6

TOATĂ LUMEA SPERĂ

> Făpturile nu se nasc cu dorințe decât dacă există o cale de a satisface acele dorințe.[1]
> **C. S. LEWIS**

Cu toții sperăm. Suntem făpturi care nu pot înceta să aibă dorințe. Suntem colecționari de trifoi cu patru foi. Ne punem dorințe în stele căzătoare. Spunem povești despre duhuri care ies dintr-o sticlă ca să ne împlinească trei dorințe. După cină, când aveam la masă carne de curcan, eu și verișorul meu Danny obișnuiam să prindem de capetele iadeșului și să îl rupem, crezând că celui care rămânea cu bucata cea mai lungă de os în mână, i se va împlini dorința. De unde a apărut această idee, habar n-am. Cert este că osul nu l-a ajutat prea mult pe curcan.

Ne învățăm copiii să își pună o dorință înainte de a sufla în lumânări. Când copiii mei erau mici, le plăcea mult filmul *Pinocchio*; le plăcea în special un personaj curajos, plin de viață și de nestăpânit, pe nume Jiminy Cricket. Dacă mergi la Regatul Magic de la Disneyland, „cel mai fericit loc de pe pământ“, încă poți să-l auzi cântând: „Când îți pui o dorință într-o stea...“

Cu toții sperăm. Există chiar o listă anonimă a dorințelor pe internet unde oamenii vin cu miile și notează ce speră ei să aibă – unele dorințe scrise acolo sunt amuzante, altele sunt înspăimântătoare, iar altele sunt sfâșietoare. „Aș vrea să fiu bogat în viitorul apropiat." „Aș vrea să fiu foarte fericit pentru că fiecare aspect al vieții mele merge fantastic de bine." „Aș vrea să-mi moară soția." „Aș vrea să nu fie cancer pancreatic." Multe dintre dorințe sunt urmate de cuvintele: *te rog*. Pur și simplu nu ne putem abține. George MacDonald spunea: „Orice lucru suficient de mare încât să încapă o dorință în el, este suficient de mare ca să atârni o rugăciune de el."

Cu toții sperăm, dar speranța este de două feluri: speranță *la ceva* și speranță *în cineva*. Când sperăm la ceva, sperăm la un rezultat anume. „Sper să primesc acea slujbă. Sper să-mi iau acea casă. Sper să fiu cu acea fată. Sper ca fata cu care vreau să fiu să primească acea slujbă și să ne luăm acea casă." Uneori lucrul la care sperăm este viața sau moartea: „Sper să dispară această depresie." „Sper să nu fie cancer." Însă într-o zi va fi. Dacă nu cancer, va fi altceva.

Într-o zi – și acesta este adevărul – orice *lucru* la care sperăm ne va dezamăgi în cele din urmă. Orice împrejurare, orice situație *la care* sperăm se va epuiza, se va termina, se va distruge, se va nărui, va dispărea. Când se va întâmpla acest lucru, problema care se va pune va fi legată de speranța ta mai profundă, speranța ta fundamentală, speranța la care poți recurge atunci când toate celelalte speranțe ale tale s-au spulberat.

Speranța îți poate frânge inima. Diferența dintre a spera și a-ți dori, spune scriitorul William Sessions, este prezența unei dorințe puternice.[2] În filmul *Închisoarea îngerilor*, cele două personaje principale, interpretate de Tim Robbins și Morgan Freeman, au o dispută continuă despre speranță. Morgan Freeman a învățat să facă față dezamăgirii renunțând la speranță. „Speranța e un lucru periculos, spune el. Speranța îți poate zdrobi inima." Totuși, pentru Tim Robbins a înceta să speri înseamnă a începe să mori. Iar ultima replică din film, când Morgan Freeman părăsește închisoarea și se îndreaptă spre apele albastre ale Mexicului și reîntâlnirea cu dragul și bunul său prieten este: „Sper..."

Speranța îți poate zdrobi inima. De aceea purtăm în noi o mare speranță, speranța secretă pe care nici nu îndrăznești să o rostești: că

atunci când ai pierdut acel *ceva la care* ai sperat, și poate că a fost ceva extrem de important, există un *Cineva în care* îți poți pune speranța.

Întreaga mărturie a Scripturilor arată spre acest Om, arată spre un Dumnezeu, nu pentru că El va putea să ne dea cutare sau cutare *lucru la care* speram – căci acestea întotdeauna se vor nărui până la urmă – ci pentru că El este *Cel în care* ne putem pune speranța. Iar fără speranță, așa cum spunea odată Papa Ioan Paul al II-lea, nu există credință. Speranța este credința care așteaptă ziua de mâine. Credința necesită actul de a crede, și de crezut credem cu mintea. Credința necesită dedicare, iar dedicarea este un act de voință. Însă credința trebuie să fie însoțită și de speranță, iar speranța își are locașul în inimă.

Proiecția dorințelor noastre

Vechiul Testament consemnează o poveste despre niște credincioși, niște sceptici și un ateu din vechime. Întâmplarea are loc la începuturile istoriei lui Israel, după ce israeliții au rătăcit prin pustiu timp de 40 de ani, purtând cu ei chivotul legământului. Ei ajung în Țara Promisă, dar se confruntă cu dificultăți. Nu au un împărat; asta e înainte de vremea lui David și a lui Solomon. Israel luptă împotriva filistenilor și speră la *ceva*, speră la victorie. Ei intră în luptă cu filistenii și pierd. După aceea discută despre luptă și se întreabă ce s-a întâmplat. Oamenii fac de multe ori acest lucru. Se întreabă: „Unde a fost Dumnezeu? Ne bazam pe El. De ce nu ne-a dat ce speram să ne dea?"

Atunci cuiva îi vine o idee și spune: „Să mergem din nou la luptă cu filistenii; numai că de data aceasta ne vom folosi arma secretă. De data aceasta vom duce în luptă chivotul legământului."

Chivotul legământului era un cufăr în care israeliții păstrau niște mană (pâinea pe care Dumnezeu le-a dat-o în timpul petrecut în pustiu) și Cele 10 porunci. Însă nu era un simplu cufăr. El reprezenta „prezența lui Dumnezeu". Ei îl priveau drept „Dumnezeu la cutie". Dacă îl duceau în luptă, Dumnezeu nu avea să permită dușmanilor să captureze chivotul legământului. Ar fi fost ca și cum L-ar fi capturat pe Dumnezeu, iar El nu avea să îngăduie să se întâmple acest lucru. Ei se gândeau: *Atunci El trebuie să ne dea lucrul la care sperăm.*

Există o teologie ciudată în spatele acestui mod de gândire. Am să-ți ofer o ilustrație a ei. Într-un episod din serialul de desene animate *Familia Simpson*, Homer promite că va dona bani unei campanii de strângere de fonduri din cadrul unui teledon transmis la postul de televiziune PBS pentru că e sătul de campania de strângere de fonduri, dar de fapt nu are banii. Când cei de la PBS află acest lucru, îl forțează să slujească alături de un grup de misionari pe o insulă tropicală. Oamenii alături de care slujește construiesc o nouă biserică. Acum, Homer nu este un personaj tocmai ascuțit la minte din punct de vedere teologic, însă este mândru de realizarea lor. El spune: „Ei bine, nu știu eu multe despre Dumnezeu, dar cu siguranță I-am construit o cușcă frumoasă."

Adevărul este că pe Dumnezeu nu ai cum să-L ții într-o cușcă. El nu poate fi îmblânzit sau domesticit. Nu Îl poți forța să îți dea *lucrul la care* speri.

Asta încercau israeliții să facă. Ei merg la luptă pentru a doua oară, și urmarea este un dezastru. Armata lor este înfrântă. Ei pierd de șapte ori mai mulți soldați în cea de-a doua luptă decât în prima. Și cel mai grav e faptul că este capturat chivotul legământului.

E de neînchipuit. Pierderea chivotului înseamnă pierderea prezenței lui Dumnezeu. Înseamnă pierderea a ceea ce îi definește ca popor. Preotul lor și cei doi fii ai lui mor; iar nora preotului este în travaliu când primește vestea. Ea îi dă fiului ei numele *I-Cabod*, după care moare și ea.

Cabod era un cuvânt frumos pentru Israel. Însemna slavă. Punerea lui *I* în față îl transformă în negație (așa cum *ateism* este opusul lui *teism*). Ea vrea ca fiul ei să știe ce anume considera ea a fi adevărat și să nu caute mângâiere într-o amăgire. Nu există Dumnezeu. Nu există sens. Nu există speranță. Nu există slavă. I-Cabod. Ea vrea să-și avertizeze fiul că dorința de a avea un lucru nu îl transformă neapărat în realitate. Speranța îți poate zdrobi inima.

Mulți oameni cred într-o lume I-Cabod – unde credința nu este nimic mai mult decât o proiecție a dorințelor noastre. Ne-ar plăcea să credem că vom trăi după ce vom muri; ne-ar plăcea să credem că în cer există o ființă atotputernică și plină de bunătate și, de aceea ne convingem singuri că e așa.

Nimeni nu a numit lumea noastră modernă „I-Cabod" cu mai

multă intensitate decât Sigmund Freud. Freud spunea că fiecare dintre noi este alcătuit din sine, eu și supraeu (gândește-te la „The Three Stooges"*: sinele este Curly – plin de vivacitate, amuzant și vânând asistente medicale blonde; eul este Larry – relativ docil și anost și acceptând realitatea; supraeul este Moe – întotdeauna făcând pe șeful și vârându-le altora degetele în ochi). Dorința este caracteristica fundamentală a vârstei de sugar, dominată de sine. Principalul semn al maturității în concepția lui Freud este să îți dai seama că dorința este lipsită de putere în fața realității. Și, spunea Freud, cea mai mare iluzie pe care o născocesc oamenii vreodată este Dumnezeu. El a scris o carte despre religie, intitulată *The Future of an Illusion* [Viitorul unei iluzii]. Este mai bine, spunea el, să creștem și să depășim stadiul proiecției dorințelor noastre.[3]

Poate că Freud are dreptate. Însă mentalitatea lui Freud prezintă o problemă – este o sabie cu două tăișuri. E posibil și să devii sceptic din pricina proiecției propriilor dorințe. C. S. Lewis spunea că cea mai mare dorință a lui este să nu existe Dumnezeu, să fie lăsat în pace. El spunea că a vorbi despre căutarea omului după Dumnezeu i s-a părut întotdeauna la fel cu a vorbi despre căutarea șoarecelui după pisică.

Chivotul legământului nu era un simplu cufăr. El reprezenta „prezența lui Dumnezeu". Ei îl priveau drept „Dumnezeu la cutie". Israeliții se gândeau: *El trebuie să ne dea lucrul la care sperăm.*

Psihiatrul și cercetătorul Paul Vitz, în cartea sa, *Faith of the Fatherless* [Credința celor fără de tată], afirmă că niciun studiu empiric nu sprijină ideea că credința este nevrotică; însă o sumedenie de studii spun că credința este sănătoasă. Acest lucru sugerează că poate ateismul este cel care necesită o explicație psihologică. De fapt, când Vitz analizează mediul din care provin numeroși atei majori în comparație cu cel din care provin teiștii majori ai ultimelor secole, el descoperă că e mult mai mare probabilitatea ca cei atrași de ateism să provină dintr-un mediu cu un tată slab, abuziv sau absent.

* O echipă americană de vodevil și comedie de la jumătatea secolului al XX-lea, cunoscuți pentru numeroasele lor filme de scurt metraj (n.trad)

Sintagma „proiecție a dorințelor" are în general conotații negative. O folosim pentru a ne referi la cei care în mod copilăresc permit ca ceea ce își doresc să fie adevărat să învingă logica și rațiunea. Dar mai există un mod de a folosi acest termen: putem să ne gândim la dorințele noastre. Putem să ne întrebăm dacă nu cumva dorințele noastre ne spun ceva adevărat despre motivul pentru care existăm și pentru care am fost creați.

Iată cum folosește Frederick Buechner această sintagmă: „Creștinismul este în primul rând o proiecție a dorințelor noastre. Chiar și partea despre judecată și iad reflectă dorința ca undeva, cineva să țină scorul... Uneori dorința reprezintă aripile care poartă adevărul spre împlinire. Uneori adevărul însuși ne determină să ni-l dorim."[5]

Cineva *în care* să sperăm

Revenind la povestea noastră cu israeliții și chivotul legământului, îi găsim pe copiii lui Israel disperați. Însă povestea devine interesantă atunci când pierd obiectul speranței lor. Filistenii duc chivotul legământului în cetatea Asdod, unde se află templul dumnezeului lor, Dagon. Preoții duc chivotul înăuntru și îl așază lângă statuia lui Dagon. Atunci toți filistenii izbucnesc în urale, convinși fiind că Dagon a triumfat asupra lui Iahve, Dumnezeul israeliților. Ei dau un mare ospăț, intonează incantațiile lor preferate și povestesc întâmplările din luptă. Apoi se lasă noaptea și toată lumea pleacă acasă. Nimeni nu este prezent să vadă sau să audă ce se petrece, iar în templu se întâmplă ceva.

„A doua zi, asdodienii, care care se sculaseră dis-de-dimineață, au găsit pe Dagon întins cu fața la pământ, înaintea chivotului Domnului" (1 Sam. 5:3). Textul nu ne spune ce au gândit preoții. Poate căderea lui Dagon a fost un accident. Poate că a fost doar o coincidență. Însă scena arată suspect de mult de parcă Dagon s-ar fi aplecat să se închine Dumnezeului lui Israel. De parcă Dumnezeul lui Israel este Domnul Domnilor.

Preoții lui Dagon își dau seama că nu arată bine ca dumnezeu

lor să se plece înaintea lui Iahve, Dumnezeul lui Israel, așa că îl scutură de praf pe dumnezeul lor și îl pun la locul lui. A doua zi, pe tot parcursul zilei, filistenii vin în templu ca să își sărbătorească victoria, să aducă jertfe și să-i cânte cântece marelui Dagon. Apoi se lasă noaptea, preoții sting luminile și pleacă acasă. Îl lasă pe Dagon singur cu marele Iahve. Dagon își spune: „Iar o luăm de la început."

În următoarea dimineață când intră în templu, preoții descoperă că Dagon a căzut din nou la pământ înaintea chivotului Domnului. Și nu numai atât, ci de data aceasta, capul și mâinile îi fuseseră tăiate și așezate frumos pe pragul templului, iar în templu nu mai rămâne din Dagon decât un ciot.

O poveste care durează trei zile

Nu ți-ar plăcea să știi ce s-a întâmplat? Textul nu ne spune. Tot ce știm este că aceasta e o „poveste care durează trei zile". Prima zi este o zi foarte întunecată. Se pare că Dumnezeul lui Israel este înfrânt și că slava a dispărut. De fapt, vedem un episod foarte tulburător. După ce poporul Israel pierde lupta, iar chivotul este capturat și bătrânul preot Eli moare, nora lui, această „nouă atee" din vechime, își numește fiul *I-Cabod*. „Toată chestia asta e o himeră. Avraam a fost amăgit. Moise a rătăcit prin pustiu fără niciun rost. Nu există niciun Dumnezeu, nu există niciun Iahve. Nu este nicio slavă. Viața nu înseamnă nimic. Te naști. Mori. Asta e tot. Ar fi bine ca fiul nostru să știe asta când va crește. I-Cabod. Slava a dispărut." Asta e prima zi. Cerul tace. Nu mai este speranță. Nu mai este slavă. Nimeni nu poate înțelege de ce e așa. Așa sunt unele zile.

Apoi urmează cea de-a doua zi, o zi de luptă ascunsă. E o zi învăluită în mister. E ziua în care Dagon cade la pământ, dar este pus din nou la loc. E o zi plină de ambiguitate și neliniște. Așa sunt unele zile.

Însă aceasta e o poveste care durează trei zile. În cea de-a treia zi, povestea ia o întorsătură de 180 de grade. Idolul este înfrânt. Perioada de captivitate a luat sfârșit. Dumnezeu Se va întoarce la poporul Său pentru că cea de-a treia zi este ziua lui Dumnezeu. Aceasta este ziua

speranței. El este „Dumnezeul celei de-a treia zile". Partea aceasta a povestirii devine puțin cam grețoasă – mi-aș cere scuze pentru ea, dar face parte din textul biblic. Dumnezeu a trimis o plagă care a implicat niște șoareci.

Ceea ce s-a abătut asupra filistenilor este greu de tradus: New International Version traduce prin „tumori", ceea ce reprezintă o alegere destul de politicoasă. Traducerea din Modern Language Bible este puțin mai literală: „Mâna Domnului a apăsat greu asupra asdodienilor. El i-a pedepsit cu hemoroizi, atât în Asdod, cât și în împrejurimile lui" (1 Sam. 5:6). Traducerea King James Version este doar puțin mai delicată: „aveau hemoroizi în părțile lor secrete" (5:9; acolo apar de obicei). Întrebarea evidentă care se pune este: De ce a fost menționat acest detaliu în Biblie? Ce-o fi fost în mintea celui care a scris acest material?

Detaliul acesta a fost inclus în mod deliberat în povestire – și iată de ce. Aceștia erau filistenii – dușmanii lui Israel. Erau foarte puternici; dețineau o tehnologie compatibilă cu cea din Epoca Fierului. Scriitorul vrea să le transmită cititorilor următorul mesaj: Nu vă temeți de dușmanii voștri. Nu-i invidiați. Nu încercați să fiți ca ei.

Filistenii – dușmanii lui Israel – erau foarte puternici; ei dețineau o tehnologie compatibilă cu cea din Epoca Fierului. Însă în prezența judecății lui Dumnezeu, filistenii erau stânjenitor de umani.

Dacă pentru o vreme părea că filistenii vor fi învingători, nu te lăsa amăgit. Aceea a fost prima zi. Urma să vină ziua a treia.

Scriitorul dorește ca noi să știm că în prezența judecății lui Dumnezeu filistenii erau stânjenitor de umani. Toate săbiile, sulițele și scuturile lor din fier nu le-au fost de niciun folos, căci aveau de fapt nevoie de pernițe pneumatice pentru șezut și, pe când Epoca Fierului sosise, Epoca Pernițelor Pneumatice se afla încă la distanță de secole.

Unul din modurile în care pot fi clasificate povestirile din Biblie este după durata lor. Un tip de povestire este povestirea care durează patruzeci de zile. Acestea sunt de obicei povestirile cu mesajul „așteaptă și învață răbdarea". Familia lui Noe a stat în corabie timp de patruzeci de zile și patruzeci de nopți de ploaie; israeliții au stat

în preajma muntelui Sinai timp de patruzeci de zile, așteptând Cele 10 porunci; Ilie a petrecut patruzeci de zile în pustiu, ascunzându-se de Izabela. Isus Și-a început lucrarea petrecând patruzeci de zile în pustiu; după înviere, El și ucenicii au petrecut alte patruzeci de zile așteptând înălțarea Lui și apoi venirea Duhului Sfânt. Accentul în aceste relatări se pune pe nevoia oamenilor de a fi credincioși, de a persevera. Povestirile care durează patruzeci de zile sunt niște povestiri de tip Crock-Pot.*

Mai există însă un alt tip de povestire: povestirea care durează trei zile. Acestea sunt povestiri despre criză și imperiozitate – povestiri de tip cuptor cu microunde. Accentul aici nu se pune deloc pe nevoia unui răspuns uman. Aici presiunea este atât de zdrobitoare, încât Dumnezeu trebuie să intervină ca să salveze – căci altfel e de rău. Povestirile care durează trei zile sunt povestiri despre nevoie disperată, anticipare și speranță care atârnă de o ață.

Când un erou pe nume Iosif se afla la închisoare, el i-a spus paharnicului lui Faraon: „Peste trei zile Faraon te va scoate din temniță [și] te va pune iarăși în slujba ta" (Gen. 40:13).

Când Israel era în robie, Moise i-a cerut lui Faraon: „Dă-ne voie să facem un drum de trei zile în pustiu" (Ex. 5:3).

Când israeliții ajung la Sinai, Dumnezeu spune: „Du-te la popor [și] sfințește-i azi și mâine... Să fie gata pentru a treia zi; căci a treia zi Domnul Se va pogorî în fața întregului popor pe muntele Sinai" (Ex. 19:10-11).

Când lui Israel îi era teamă să intre în Țara Promisă, Dumnezeu i-a spus: „Întărește-te și îmbărbătează-te... peste trei zile veți trece Iordanul acesta ca să mergeți să cuceriți țara pe care v-o dă în stăpânire Domnul, Dumnezeul vostru" (Ios. 1:6, 11).

Când Israel era amenințat cu genocidul, împărăteasa Estera a spus că va posti timp de trei zile, după care se va duce la împărat să caute izbăvire pentru poporul ei.

Vrei să încerci să ghicești cât timp a stat Iona în burta peștelui uriaș? Da, a stat acolo trei zile înainte de a fi eliberat. Rugăciunea lui

---

* Un vas electric pentru gătitul lent, care menține o temperatură relativ scăzută timp de multe ore, ideal pentru gătitul nesupravegheat. (n.trad.)

în tot timpul cât s-a aflat în burta peștelui a fost: „Doamne, Te rog doar să mă lași să ies prin același loc pe unde am intrat." Cel puțin așa cred eu că s-a rugat.

Cea de-a treia zi era atât de frecvent folosită în acest mod, încât a devenit un fel de expresie tehnică care denota perioada de așteptare a izbăvirii. „În acest moment lucrurile stau rău. În acest moment speranța se năruie. În acest moment inimile sunt dezamăgite. Însă va veni o zi mai bună."

În cartea Osea, profetul spune în felul următor: „Veniți, să ne întoarcem la Domnul!... El ne va da iarăși viața în două zile; a treia zi ne va scula, și vom trăi înaintea Lui" (Osea 6:1-2).

Ai grijă la ce speri

Într-o zi izbăvirea a venit într-un mod în care nu o căuta nimeni. Dumnezeu S-a întors la poporul Său, nu într-o cutie, ci într-un om. „Și Cuvântul S-a făcut trup – spune Biblia – și a locuit printre noi" (Ioan 1:14). Limbajul acesta este foarte evocativ. Cuvântul folosit pentru *a locuit* este literalmente cuvântul folosit pentru „cortul întâlnirii" – „Și-a făcut cortul printre noi". Deoarece cortul întâlnirii era locul unde se afla chivotul legământului, acolo se gândeau israeliții că este Dumnezeu.

„Și Cuvântul S-a făcut trup și a locuit [Și-a făcut cortul] printre noi, plin de har și de adevăr. Și noi am privit slava Lui [*cabod*-ul Lui]", o slavă întocmai ca slava singurului născut din Tatăl" (Ioan 1:14). Însă era un gen ciudat de slavă. Ea s-a manifestat într-o combinație stranie de smerenie, singurătate și cutezanță. Nimeni nu a putut să-L îmblânzească pe Isus. Nimeni – nici politicienii, nici zeloții, nici liderii religioși – nimeni nu a putut să-L folosească. Nimeni nu a putut să-L manipuleze pentru a obține ce voia. Nimeni nu a putut să-I închidă gura. Așa că în cele din urmă, cei care erau la putere L-au luat și L-au biciuit cu un bici, L-au străpuns cu o sabie și L-au atârnat pe o cruce. Apoi trupul Lui a fost pus într-un mormânt.

Aceasta a fost prima zi – o zi întunecată. Ucenicii Lui erau

devastați. Ei văzuseră slava pentru un timp, iar acum ea dispăruse. Acum slava zăcea într-un mormânt. Acum era I-Cabod.

În cea de-a doua zi, lucrurile nu arătau deloc mai bine. În cea de-a doua zi Pilat din Pont a pus o gardă ca să stea și să păzească mormântul, pentru că acum el deținea controlul. Voia să se asigure că nu se întâmplă nimic – că nu intră nimeni în mormânt să facă ceva ciudat cu acel trup. El și-a spus: „Ei bine, cred că s-a terminat și cu asta. Cred că nu vom mai auzi despre această mișcare. Nu știu eu multe despre acest Isus, dar cu siguranță I-am construit o cușcă frumoasă."

Însă adevărul este că pe Isus nu ai cum să-L ții într-o cușcă. El nu a fost niciodată genul de om care să stea în cușcă. Autoritățile nu știau acest lucru, dar moartea nu însemna înfrângere pentru El. El a murit, ne spune Biblia, „pentru păcatele noastre". A murit ca să facă ceea ce tu și eu, cu toate micile noastre eforturi de autoperfecționare – încercarea de a face mai mult bine, de a dărui suficient, de a merge la biserică suficient, de a face suficiente lucruri frumoase – nu am putea să facem niciodată. El îndrepta lucrurile între Dumnezeu și noi. El suferea moartea pe care ar fi trebuit să o suferim tu și eu.

Adevărul este că pe Isus nu ai cum să-L ții într-o cușcă. El nu a fost niciodată genul de om care să stea în cușcă. Autoritățile nu știau acest lucru, dar moartea nu însemna înfrângere pentru El.

Aceasta a fost cea de-a doua zi. A fost o zi întunecată. A fost o zi deziluzionantă.

Însă povestea lui Isus este una care durează trei zile.

Unii oameni susțin că cea de-a treia zi nu a avut loc niciodată. Isus nu a înviat niciodată. Trupul Lui încă mai zace undeva într-o peșteră. Într-un documentar recent, realizat de James Cameron (regizorul filmului *Titanic*) și intitulat *Mormântul pierdut al lui Isus*, se sugerează că trupul lui Isus nu s-a ridicat niciodată din mormânt. Punctul de plecare al tezei lui Cameron a fost faptul că s-a descoperit în Ierusalim un mormânt cu mai multe osuare în el. În lumea antică moartea era un proces format din două etape. Când murea cineva, trupul era pus într-un mormânt sau într-o peșteră. Apoi, după o perioadă, oasele erau adunate și puse într-un cufăr numit osuar.

Unul dintre osuarele din acest mormânt avea inscripționat pe el numele „Iosif"; altul numele „Maria"; iar unul dintre ele e posibil să fi avut inscripționat numele „Isus", însă era mai greu de descifrat. Documentarul susține că aceste osuare indică faptul că Isus nu a înviat și că cea de-a treia zi nu a avut loc niciodată. Acesta este un lucru foarte important, deoarece credința atârnă de această a treia zi.

Interesant este că cercetătorii au știut de fapt de acest mormânt de la descoperirea lui, în anul 1980. Niciunul dintre savanții implicați, fie ei creștini sau nu, nu a crezut că ar exista măcar o șansă, cât de infimă, ca acesta să fie mormântul familiei lui Isus din Nazaret, în parte pentru că numele erau atât de comune în Ierusalimul primului secol. Tom Wright, un specialist în Noul Testament, spune că ele sunt atât de comune, încât a găsi un mormânt cu numele acelea scrise pe osuare ar fi ca și cum ai găsi o carte de telefon din New York cu numele John și Sally Smith în ea.[6] Nouă sute de morminte au fost găsite în zona Ierusalimului în ultimul secol, și multe dintre ele conțin osuare pe care scrie: „Isus, fiul lui Iosif".

Ba mai mult, Iosif din Biblie locuia în Nazaret. El nu a locuit niciodată în Ierusalim și cu siguranță nu a fost îngropat acolo.

Mai mult chiar, mormintele martirilor din vremea lui Isus erau întotdeauna venerate. Ele erau vizitate de discipolii martirilor, iar locurile unde erau amplasate deveneau destinații pentru pelerinaje. Dacă Isus ar fi avut un mormânt cunoscut, el ar fi fost venerat de ucenicii Săi și acest fapt ar fi împiedicat pe oricine să spună că Isus a înviat din morți. Pe lângă toate acestea, avem documentație scrisă la distanță de o generație după Isus – când încă mai existau martori oculari care ar fi putut să o conteste – că cinci sute de oameni L-au văzut din nou viu după învierea Sa.

Lista dovezilor împotriva afirmației că acel mormânt este locul unde se află osemintele lui Isus a devenit atât de lungă, încât cel mai recent zvon este că scepticii susțin că acela este „adevăratul mormânt al lui Isus" pentru că s-a găsit în el o brățară pe care scria: „Ce aș face Eu?"* (Nu cred că acest zvon este adevărat.)

---

* Referire la brățările inscripționate cu inițialele W.W.J.D.?, de la „What Would Jesus Do?" [Ce ar face Isus?]. (n.trad.)

Ucenicii lui Isus au spus: „Știți, prima zi a fost o zi foarte întunecată. Aceea a fost ziua în care a fost pus în mormânt. În a doua zi a fost postată garda. A fost o altă zi foarte întunecată. Credeam că totul s-a terminat. Credeam că lucrul la care speram nu va deveni realitate niciodată. Ceea ce am descoperit a fost că există cineva în care putem să sperăm. Aceasta era o veste mult mai bună decât orice lucru la care speram noi. Datorită Lui, cea de-a treia zi a venit."

Cea de-a treia zi este ziua lui Dumnezeu. Cea de-a treia zi este ziua în care prizonierii lui Faraon sunt eliberați. Cea de-a treia zi este ziua în care poporul vine la munți, iar munții se cutremură, apele se despică și poporul intră în Țara Promisă. Cea de-a treia zi este ziua în care fete din harem ca Estera înfruntă împărați puternici.

Cea de-a treia zi este ziua în care profeți ca Iona sunt aruncați în port de către pești uriași. Cea de-a treia zi este ziua în care idoli ca Dagon se prăbușesc la pământ și Dumnezeu Se întoarce la poporul Său. Cea de-a treia zi este ziua în care pietrele sunt date la o parte.

Cea de-a treia zi este ziua în care un tâmplar răstignit a revenit la viață.

Nu știi niciodată ce urmează să facă Dumnezeu, căci Dumnezeu este „Dumnezeul celei de-a treia zile".

Știu. Este o speranță, nu o dovadă. Dar merită oare nutrită o speranță mai mică?

> Nu știi niciodată ce urmează să facă Dumnezeu, căci Dumnezeu este „Dumnezeul celei de-a treia zile".

La începutul secolului al XX-lea, un vagabond pe nume Cliff Edwards abia avea din ce să trăiască, dar și-a pus speranța în marele său talent – o voce care putea să urce trei octave cu o facilitate incredibilă. A început să cânte la un restaurant, unde și-a făcut reclamă sub numele de „Ukelele Ike", a fost descoperit și a devenit una dintre marile vedete de vodevil de pe Broadway din anii 1920, precum și o vedetă a primelor filme sonore. A avut extrem de mult succes. În unele cercuri, este recunoscut ca inventatorul stilului scat. Și dacă îți

imaginezi un cântăreț din anii '20 cu un ukulele* în mână, venerezi amintirea lui Cliff Edwards.

Edwards a obținut lucrul la care spera, însă nu era ceea ce își dorea. Și așa a început lunga prăbușire – alcoolism, jocuri de noroc, probleme cu plătirea impozitelor, faliment și dependență de droguri. A murit uitat, falit și întreținându-se din ajutorul social în anul 1971; a trăit mai mult decât Janis Joplin** și Jimi Hendrix*** și cu câteva decenii mai mult decât propria faimă. Am o slăbiciune pentru el datorită ultimului rol major pe care l-a interpretat înainte de lungul și finalul său declin – când vocea sa inimitabilă a dat viață unui personaj curajos, plin de viață și de nestăpânit, pe nume Jiminy Cricket. „Când îți pui o dorință într-o stea..."

Istoria consemnează că a fost o vreme când un mic grup de bărbați și femei înspăimântați și nesăbuiți au spus: „Nu știm cum s-a întâmplat, dar a venit cea de-a treia zi." Cea de-a treia zi este singura explicație pentru transformarea acelui mic grup de bărbați și femei șovăitori într-o biserică în care oamenii au fost gata, fără urmă de teamă, să fie răstigniți, să fie străpunși cu săbii, să își dea viața.

Dacă nu ar fi fost adevărat... dacă nu ar fi venit cea de-a treia zi... dacă cineva ar fi putut să arate spre un morman de oase, ar fi făcut acest lucru. Nimeni nu este gata să moară pentru un morman de oase, însă pentru un Dumnezeu al celei de-a treia zile, oamenii aveau să-și dea viața – pentru ceea ce se află de cealaltă parte a celei de-a treia zile.

Începând cu acea a treia zi, lumea nu a mai fost niciodată aceeași.

---

* Chitară de dimensiuni reduse, cu patru coarde, originară din insulele Hawaii, folosită în formațiile de jazz. (n.trad.)

** O celebră cântăreață americană de muzică rock, care a murit în 1970, la vârsta de 27 de ani, din cauza unei supradoze de heroină. (n.trad.)

*** Unul dintre cei mai mari chitariști de muzică rock din lume, care a murit în 1970, la vârsta de 28 de ani. (n.trad.)

Ucenicii lui Isus, care înainte sărbătoreau Sabatul, au început să sărbătorească duminica – cea de-a treia zi – ceea ce au început să numească în Noul Testament „Ziua Domnului". Cea de-a treia zi este Ziua Domnului, pentru că, spuneau ei, „suntem oameni ai celei de-a treia zile acum. Riscăm totul pentru asta." Ei spuneau că Împărăția la care tânjiseră cu toții s-a dovedit a fi reală.

Nu știi niciodată ce se poate întâmpla în cea de-a treia zi. Eu cred cu fermitate acest lucru. Îmi pun toată speranța într-un Dumnezeu al celei de-a treia zile.

Însă trăiesc într-o lume a celei de-a doua zile.

7

TĂCEREA STRANIE A LUI DUMNEZEU

Putem să strigăm cu tânjire și disperare către universul rece și nepăsător... dar nu vom primi alt răspuns decât tăcerea. Universul este mut, lipsit de orice putere de a confirma sau de a nega prețul pe care îl punem fie pe noi, fie pe alții. Așa să fie! Universului nu-i pasă de noi.[1]
KENNETH A. TAYLOR

Mi-am petrecut șase ani din viață studiind pentru doctoratul în psihologie clinică. Am fost pshihoterapeut cândva, pentru o scurtă perioadă, și îți voi povesti despre primul meu pacient sinucigaș.

Pentru cei care și-au făcut din psihoterapie o profesie, suicidul este cel mai mare coșmar. În prima ședință cu pacientul se investighează eventuale tentative de suicid: „Te-ai gândit vreodată să-ți faci rău? Dacă da, te-ai gândit vreodată în ce mod? Dacă da, ai încercat vreodată să treci la acțiune?" Am făcut un curs întreg dedicat acestui subiect: cine se află în cel mai mare risc de suicid; care este clasificarea după sex, vârstă și profesie; care sunt semnele că suicidul ar putea fi iminent; cum să alcătuiești un plan de acțiune; și care sunt problemele juridice.

Și pentru a înrăutăți situația, nu eram un consilier bun. Uneori liderii puternici și dinamici își mărturisesc neajunsurile în domeniul consilierii: „Eu pur și simplu le spun oamenilor să se îndrepte. Sunt prea puternic, prea autoritar, prea lipsit de răbdare..." În cazul meu, nu aceasta era problema. La mine problema era că de mult prea multe ori se întâmpla să nu știu ce să spun.

Prima mea experiență în consiliere a avut loc pe când făceam un curs de psihoterapie centrată pe pacient, având la bază studiile psihologului Carl Rogers. În psihoterapia centrată pe pacient ideea este că nu dai sfaturi și să nu pui întrebări; pur și simplu reformulezi cu empatie și aprobare ceea ce spune pacientul, pentru a-l ajuta să pătrundă într-un loc mai adânc. Problema mea a fost că prima mea pacientă venise împotriva voinței ei, pentru că soțul ei o programase. (Fiind studenți care făceam practică în consiliere, ședințele erau gratuite.)

După ce am făcut cunoștință, pacienta mi-a spus:

— Deci, de ce mă aflu aici?

Reportofonul era pornit și știam că ședința avea să fie ascultată de îndrumătorul meu. Trebuia să urmez regulile.

— Am înțeles că vă întrebați ce faceți aici, am subliniat eu.

— Da, a spus ea. Ce trebuie să facem?

— Am sentimentul că sunteți curioasă ce va urma...

Ce a urmat a fost din ce în ce mai rău, iar pacienta a renunțat după câteva ședințe.

Câțiva ani mai târziu, în timpul unei stagiaturi la o clinică de psihiatrie, mi s-a repartizat o pacientă pe care o voi numi Claire. Avea puțin sub treizeci de ani, era cu un mai mare decât mine și avea mai multă experiență ca pacientă decât aveam eu ca terapeut. A venit cu un dosar gros și fusese diagnosticată cu tulburare de personalitate borderline* și depresie.

Pur și simplu nu eram pregătit pentru litania durerii care era viața ei și contextul din care provenea. Nu își cunoștea tatăl biologic. Mama

---

* Tulburare de personalitate care se manifestă prin instabilitate emoțională, impulsivitate, reacții extreme, autocontrol minim, tendințe suicidale. (n.trad.)

ei era bolnavă psihic și alcoolică; uneori o amenința cu moartea, plângea și își proclama dragostea pentru ea în același paragraf. Avea un tată vitreg care o luase în patul lui pe când ea avea opt ani. Bunicul ei a făcut același lucru câțiva ani mai târziu. La fel și unchiul ei.

Claire nu putea să păstreze o slujbă sau să mențină o prietenie. Merita mult mai mult ajutor decât eram eu capabil să îi ofer, însă nu își permitea să-l plătească și, pentru că nu îmi încheiasem studiile, lucram la o clinică cu tarif variabil. Uneori Claire nu putea să spună nimic timp de douăzeci-treizeci de minute. Avusese atâtea tentative de sinucidere, încât încheieturile ei aveau cicatrice care de la distanță arătau ca niște brățări. Nevoia ei de contact cu oamenii, de asigurare că cineva știe de existența ei, era avidă. Să încerci să consiliezi o persoană cu tulburare de personalitate borderline este aproape ca și cum ai încerca să salvezi de la înec o persoană care se zbate panicată.

Discutam uneori cu ea despre Dumnezeu. Știa că eu cred în Dumnezeu. Și își dorea și ea să creadă. Însă se întreba de ce nu o aude nimeni – sau dacă o aude Cineva, de ce nu îi răspunde.

Discutam uneori cu ea despre Dumnezeu. Știa că eu cred în Dumnezeu. Și își dorea și ea să creadă. Însă își amintea cum se rugase în copilărie să nu mai fie nevoită să meargă în acel dormitor. Și se întreba de ce nu o aude nimeni – sau dacă o aude Cineva, de ce nu îi răspunde.

Eu cred – cu convingere și pasiune – că viețile se pot schimba. Însă tind să cred acest lucru la nivel abstract, ca idee. Nu aveam prea multă credință că Claire s-ar putea schimba prin ceea ce aveam să facem împreună. Studiul rezultatelor clinice a dat naștere multor dispute legate de ce anume face ca terapia să fie eficientă, însă una din ideile de bază, despre care a scris psihoterapeutul Jerome Frank într-o carte intitulată *Persuasion and Healing* [Convingere și vindecare], este că aspectul critic îl reprezintă credința vindecătorului în posibilitatea vindecării.[2] Când este prezentă credința, se pot înregistra rezultate extraordinare. Acest lucru se află în spatele „efectului placebo", de exemplu, care este verificat. Este credința pe care nu o aveam eu.

Însă cineva a avut-o în locul meu. Eram supravegheat săptămânal

de către un psihiatru veteran pe care îl voi numi Dan. Era văduv, un om înțelept, înalt și cărunt, care își făcuse studiile la Viena. Era Yoda, Merlin și Dr. Phil*, la un loc, un om blând, liniștit și unul dintre cei mai buni ascultători pe care i-am cunoscut. Aveam mulți pacienți, însă deoarece cazul lui Claire era atât de grav, cea mai mare parte a timpului nostru o petreceam vorbind despre ea.

De la Dan am învățat empatia. Nu mai văzusem niciodată pe cineva care să intre atât de mult în lumea pacientului cum o făcea el. Îmi amintesc și acum cum mi-a povestit că la moartea soției lui, cu douăzeci de ani înainte, a păstrat în birou pozele cu ea în vechile lor locuri și nu le-a vorbit pacienților despre moartea ei. Nu voia ca pacienții lui mai fragili să experimenteze un sentiment de schimbare sau pierdere în locul care pentru unii dintre ei era singurul în care se simțeau în siguranță. Nu voia să adauge și mai mult la poverile lor.

El asculta, cu ochi triști, povestea lui Claire. Credea în Dumnezeu și îmi spunea despre cum se roagă pentru pacienții care veneau la el. Îi păsa de ei. Și prin el, îmi păsa și mie mai mult. Am elaborat împreună un plan pentru a o ajuta. Era unul foarte modest, deoarece eu aveam să mă ocup de ea doar pe parcursul acelui an de studii postuniversitare. Unul dintre obiectivele noastre era pur și simplu ca ea să ajungă la finalul acelui an fără nicio tentativă de suicid.

Eu și Claire am terminat anul nostru împreună, iar eu am trecut la un alt pacient. Ea a fost transferată la un alt practicant cu tarife mici. Nu știu ce s-a întâmplat cu ea. Mi-ar plăcea să cred că a câștigat încredere în sine, a găsit un motiv de a trăi și poate chiar s-a căsătorit.

Știu însă ce s-a întâmplat cu Dan. Într-o sâmbătă dimineața, cei de la secția de poliție au găsit o scrisoare în cutia lor poștală și s-au deplasat imediat la garajul lui Dan, au forțat ușa și i-au găsit trupul în mașina care fusese lăsată pornită toată noaptea. Dan lăsase scrisoarea în cutia lor poștală la o oră târzie din noaptea anterioară. Voia să se asigure că este găsit în acel sfârșit de săptămână, astfel încât pacienții

* Fostul psiholog Phil McGraw, gazdă a propriei sale emisiuni, Dr. Phil, în cadrul căreia dezbate o mare varietate de subiecte, oferind sfaturi din experiența sa de psiholog clinic. (n.trad.)

lui să fie anunțați și să nu fie surprinși venind la birou și negăsindu-l acolo.

Nu știu ce anume din sufletul lui Dan l-a făcut să creadă că viața nu mai merită trăită și că Dumnezeu nu o poate schimba. Poate că durerea atâtor tristeți pe care le purta a fost mai mult decât a putut suporta. Poate că a încercat prea mult să poarte povara singur. Poate că de vină a fost materialul genetic; poate că neuronii lui se aprindeau prea încet, iar dacă ar fi fost ajutați, el nu ar fi părăsit niciodată viața în felul în care a făcut-o. Poate că a luptat timp de ani de zile împotriva durerii cu mult mai mult eroism decât voi lupta eu vreodată.

Știu însă că lui Dan îi păsa de alții mult mai mult și mai bine decât îmi păsa mie. Știu că voia să-i ajute în moduri mai nevăzute și mai neaplaudate decât ale mele.

Nu știu de ce Dumnezeu nu a făcut mai mult ca să-l ajute.

Avocatul diavolului

Aș dori să analizez această „tăcere stranie a lui Dumnezeu". Aș dori să examinez cât de sincer pot motivul pentru care unele aspecte ale vieții ne determină să ne îndoim. Biserica medievală obișnuia să angajeze un avocat care să pledeze împotriva oricărei persoane propuse pentru a fi canonizată. Acest avocat era numit „avocatul diavolului". Scopul lui era să confere deciziilor integritate. Îndoiala sinceră este avocatul diavolului pe care îl necesită credința sinceră. Să ascultăm ce are de zis îndoiala.[3]

Noi, cei credincioși, descoperim că trăim în aceeași lume cu cei necredincioși. Vedem aceleași împrejurări pe care le văd cei necredincioși. Ne extaziem în fața acelorași apusuri de soare și suferim din cauza acelorași mulțimi de copii subnutriți. La fel ca necredincioșii, majoritatea credincioșilor pe care îi cunosc nu pretind că ar fi avut vreo vedenie; noi nu auzim voci; nu experimentăm acel gen de minuni care ar putea dovedi existența lui Dumnezeu într-un mod științific, demonstrabil. La fel ca necredincioșii, aceia dintre noi care cred în Dumnezeu sunt tulburați de același rău și de aceeași durere din lume și de aceeași suferință din viața noastră. La fel ca ei,

și noi suntem prea adesea dezamăgiți de creștini. La fel ca ei, și noi suntem dezamăgiți de lipsa progresului și a creșterii în viața noastră.

Și totuși, unii dintre noi alegem să credem într-un Dumnezeu pe care nu-L putem vedea, nu-L putem atinge, nu-L putem auzi și a cărui existență nu o putem dovedi și alegem să ne mizăm întreaga existență pe acest Dumnezeu. Alții aleg să își mizeze întreaga existență pe ideea că un asemenea Dumnezeu nu există.

Îți voi spune despre îndoielile care mă tulbură pe mine. Îndoielile mele – cel puțin cele majore, cele „din liga mare" – pot fi împărțite în trei categorii. O categorie implică lipsa dovezilor. Mi-aș dori uneori să existe același tip de dovezi în favoarea existenței lui Dumnezeu ca și în favoarea existenței Italiei sau a varicelei.

O a doua categorie îi implică pe credincioșii înșiși. De ce nu suntem mai buni? Dacă ceea ce spunea Isus este adevărat, atunci de ce nu zice Dumnezeu nimic despre faptul că adepții Lui participă la cruciade și inchiziții, ard vrăjitoare pe rug și aprobă sclavia? Și de ce pot unii creștini să aibă o atitudine negativistă, să-i judece pe alții, să fie ipocriți și chiar indiferenți față de cei din societatea noastră pe care îi considerăm diferiți de noi?

> Unii dintre noi alegem să credem într-un Dumnezeu pe care nu-L putem vedea, atinge sau auzi și a cărui existență nu o putem dovedi și alegem să ne mizăm întreaga existență pe acest Dumnezeu. Alții aleg să își mizeze întreaga existență pe ideea că un asemenea Dumnezeu nu există.

Cea de-a treia categorie o reprezintă problema durerii. De ce trebuie să existe suferință atât de cumplită? De ce trebuie ea să lovească într-un mod atât de inutil și aleatoriu, fără nicio explicație? De ce nu explică Dumnezeu ce se petrece – sau chiar mai bine de atât, de ce nu pune capăt suferinței?

Așadar, vom da cuvântul îndoielii și vom vorbi puțin despre motivul pentru care cred că aceste îndoieli nu vor avea ultimul cuvânt. Însă recunosc de la bun început că încă mai am întrebări cu privire la ele. Vom discuta într-un alt capitol despre principalul motiv pentru care am credință, însă motivul nu este că aș avea răspunsuri definitive la tăcerea stranie a lui Dumnezeu.

1. De ce nu există mai multe dovezi?

Dacă Dumnezeu există, de ce nu face El mai mult zgomot? Dacă este atât de important să credem în El, de ce nu Se arată mai evident? De ce nu despică norii și nu Își scrie numele pe cer? De ce nu ne dă dovezi mai puternice? Este El un introvertit? Vrea oare, la fel ca Greta Garbo, doar să fie singur?

Unul dintre cei mai celebri atei din ultimul secol a fost Bertrand Russell. La vârsta de 90 de ani el a avut un faimos schimb de replici cu o femeie la o petrecere. Femeia aceasta i-a spus:

— Domnule Russell, dumneavoastră nu sunteți numai cel mai celebru ateu din lume, ci probabil și cel mai în vârstă ateu din lume. Veți muri în curând. Ce veți face dacă, după ce veți muri, veți descoperi că Dumnezeu există? Ce veți face dacă veți sta față în față cu acest Dumnezeu pe care L-ați sfidat întreaga viață?

Bertrand Russell i-a răspuns că va arăta cu degetul spre Dumnezeu și va spune:

— Domnule, ne-ai prezentat dovezi insuficiente.[4]

Woody Allen avea o sugestie mai concretă. El spunea că ar crede în Dumnezeu dacă Dumnezeu i-ar da un semn de netăgăduit, cum ar fi să facă un depozit mare într-un cont dintr-o bancă elvețiană pe numele lui Woody.[5]

Un filozof ateu pe nume Norwood Russell Hanson spunea: „Eu nu sunt un tip încăpățânat. Aș deveni un teist, un credincios, dacă ar fi îndeplinite anumite condiții. Sunt un om cu mintea deschisă." Apoi a prezentat condițiile de care ar avea nevoie ca să creadă:

> [Să presupunem că] marțea viitoare, imediat după micul dejun, toți oamenii din această lume vom fi loviți de o bubuitură de tunet percutantă, care ne va zdruncina urechile, făcându-ne să cădem în genunchi. Vor urma viscole puternice, frunzele vor cădea din copaci, pământul se va cutremura și se va disloca, clădirile și turnurile se vor prăbuși. Cerul va arde într-o lumină argintie sinistră și în timp ce toți vor avea privirile ațintite spre ceruri, acestea se vor deschide, norii se vor da la o parte lăsând să se vadă o figură incredibil de strălucitoare și de imensă, cu înfățișare de Zeu, care se va

înălța deasupra noastră cât o sută de Everesturi unul peste altul. El se va încrunta cu asprime, în timp ce fulgerul va juca peste trăsăturile feței lui michelangelești și apoi va arăta în jos spre mine și va rosti în auzul fiecărui bărbat, femeie și copil: „M-am săturat de flecărelile tale logice și inteligente și de despicarea firului în patru în probleme de teologie. *Te asigur, Norwood Russell Hanson, că Eu chiar exist!*"[6]

Da, cred că acest lucru mi-ar atrage și mie atenția. Ar fi suficient să ai o vedenie cu un Dumnezeu cu trăsături michelangelești, dar să te strige pe toate cele trei nume – asta cu siguranță te-ar da gata.

De multe ori îmi imaginez că dacă aș avea o experiență mistică puternică, acest lucru ar rezolva o dată pentru totdeauna problemele legate de credință. Însă pentru oamenii care au asemenea experiențe, nu pare să fie așa. Uneori oamenii vin la munte, aud tunetul, văd fumul și fulgerele și, totuși câteva luni mai târziu se plâng că trebuie să-și ridice tabăra în pustiu și se smiorcăie că vor să se întoarcă în Egipt și în robie pentru prazul și ceapa de acolo. Poate că tăcerea lui Dumnezeu are motivele ei.

Mă duc cu gândul la Agnes. De când era copil, Agnes credea în Dumnezeu. Nu numai că credea – era plină de înflăcărare. Voia să facă lucruri mari pentru Dumnezeu. Spunea că vrea să „Îl iubească pe Isus așa cum nu a mai fost iubit niciodată". Știa că Isus este cu ea și avea un sentiment de netăgăduit că El o cheamă. Ea a scris în jurnalul său: „Acum sufletul meu trăiește o pace și o bucurie absolute." A experimentat o unire atât de profundă și de continuă cu Dumnezeu, încât era pentru ea ca o răpire sufletească. A plecat de acasă, a devenit misionară, I-a dat lui Dumnezeu totul.

Și apoi Dumnezeu a părăsit-o.

Cel puțin așa a simțit ea. *Unde este credința mea?* se întreba ea. *Chiar și în adâncul sufletului meu nu a mai rămas decât goliciune și întuneric... Doamne, cât de dureroasă este această suferință necunoscută... Nu am credință.* Ea încerca să se roage: „Rostesc cuvintele rugăciunilor scrise – și încerc din răsputeri să scot din fiecare cuvânt dulceața pe care o are de dat. Însă rugăciunea mea în unire cu Dumnezeu nu mai e. Nu mă mai rog."

Privind lucrurile din afară, ea muncea, slujea, zâmbea. Însă spunea că zâmbetul ei nu este decât o „mască, o mantie care acoperă totul".

Acest întuneric, această uscăciune și durere provocate de absența lui Dumnezeu au continuat să existe în sufletul ei an după an, cu o scurtă pauză, timp de aproape cincizeci de ani. Aceasta a fost durerea secretă a lui Agnes, cunoscută mai bine sub numele de Maica Tereza.[7]

Scrisorile care exprimau chinul ei lăuntric au fost un secret în timpul vieții ei și ea a cerut să fie distruse. Dar s-a întâmplat un lucru ciudat. Faptul că a fost gata să persevereze în ciuda unor îndoieli atât de chinuitoare le aduce oamenilor o mângâiere și o putere pe care o viață interioară de tihnă și certitudine nu le-ar putea aduce niciodată. După cum prin viața ei a fost o slujitoare a celor săraci, tot așa prin chinul ei a devenit o misionară pentru cei care se îndoiesc.

Ce trebuie să înțelegem de aici? El ar trebui să ne avertizeze cu privire la formulele ușoare care garantează să ne facă să ne simțim mai aproape de Dumnezeu. Există o veche maximă: „Dacă nu te mai simți aproape de Dumnezeu, care dintre voi S-a mutat?" Poate că aceasta ar fi fost o întrebare bună pe care să i-o pună Natan lui David după „scandalul Bat-Șeba". Însă nu i-aș fi pus această întrebare Maicii Tereza.

> Dacă aș avea o experiență mistică puternică, acest lucru ar rezolva o dată pentru totdeauna problemele legate de credință. Însă pentru oamenii care au asemenea experiențe, nu pare să fie așa. Poate că tăcerea lui Dumnezeu are motivele ei.

Unii oameni, bineînțeles, văd acest lucru ca pe un refuz al Maicii Tereza de a accepta realitatea că Dumnezeu nu există. „Ea nu era mai scutită decât orice altă persoană de conștientizarea faptului că religia este o născocire omenească, iar faptul că remediul încercat de ea au fost afirmări repetate ale credinței nu putea decât să adâncească groapa pe care și-a săpat-o singură", scrie Christopher Hitchens.[8] Richard Dawkins atenționa pe toată lumea să nu se lase „amăgiți de Maica Tereza și de evlavia ei prefăcută".[9] Apropo, aceasta mi se pare o strategie proastă. Dacă încerci să convertești oameni la ateism, noroiul aruncat în Maica Tereza nu poate fi cea mai bună idee.

Însă Maica Tereza nu a văzut lucrurile din această perspectivă negativă. Ea nu L-a respins pe Dumnezeu, însă nici nu și-a învins durerea pe care i-o provoca tăcerea Lui. Durerea aceasta a devenit, în mod straniu, parte din ea. Un consilier spiritual înțelept i-a spus trei lucruri pe care avea nevoie să le audă. Primul a fost că nu există niciun remediu omenesc pentru acest întuneric. (Așa că nu trebuie să se simtă vinovată pentru el.) În al doilea rând, faptul că „simte" prezența lui Isus nu e singura și nici măcar principala dovadă a prezenței Lui. (Isus a spus că după roadele lor – nu după certitudinea lor – îi veți cunoaște.) De fapt, însăși tânjirea după Dumnezeu este un „semn sigur" că Dumnezeu este prezent – deși într-un mod ascuns – în viața ei. Și cel de-al treilea gând înțelept a fost că suferința prin care trece ea poate avea un efect răscumpărător. Isus Însuși a trebuit să experimenteze agonia absenței lui Dumnezeu: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" Și așa cum suferința Lui a fost răscumpărătoare pentru noi, tot așa Maica Tereza putea să sufere cu efect răscumpărător, rămânând lângă Dumnezeu în mijlocul întunericului.

Și totuși, ce bine poate să facă tăcerea lui Dumnezeu pentru noi... pentru mine?

În primăvara trecută am avut o zi memorabilă. Fiica mea a absolvit facultatea, eu am împlinit 50 de ani și am vorbit la festivitatea de acordare a diplomelor la facultatea ei – toate în aceeași zi. Însă cele mai memorabile cuvinte ale zilei nu au avut nicio legătură cu nimic din toate astea. Un om pe nume David Winter fusese rectorul universității timp de peste un sfert de secol. Spre finalul mandatului său, în timp ce își aștepta cu nerăbdare pensionarea, s-a îmbolnăvit de o boală care în decurs de trei săptămâni i-a provocat pierderea vederii. Când am urcat pe platformă el a trebuit să țină de braț pe cineva care să-l călăuzească. Și în cuvintele sale de salut adresate studenților și părinților, a spus: „Niciodată să nu te îndoiești în întuneric de ceea ce Dumnezeu ți-a arătat în lumină."[10]

Acesta a devenit ultimul și mărețul dar pe care l-a oferit Maica Tereza lumii.

Poate că există un motiv bun pentru care Dumnezeu nu Se arată pe cer cu o față uriașă michelangelească, pregătit pentru confruntare.

Poate că obiectivul lui Dumnezeu pentru rasa umană este mai mult decât să-i facă pe oameni să recunoască existența Lui. (Autorul Robert Nozick remarcă faptul că de multe ori ne dorim să-i putem sili pe oameni să creadă anumite lucruri; vorbim despre argumente *puternice* și *atacuri* logice. „Poate că filozofii au nevoie de argumente atât de puternice încât să producă reverberații în creier: dacă persoana refuză să accepte concluzia, *moare*. Crezi că există argument mai puternic?")[11] *Forțându-i* pe oameni să recunoască existența lui Dumnezeu nu se rezolvă problema fundamentală a rasei umane. Chiar dacă ei recunosc că Dumnezeu există, problema inimii omenești rămâne.

De exemplu, imaginează-ți că mergi cu mașina și vezi o mașină a poliției oprită în apropiere. Brusc descoperi că intenția ta de a respecta limita de viteză a crescut considerabil. Însă nu pentru că inima ta s-ar fi schimbat. Nu ai descoperit dintr-odată că ți s-au schimbat convingerile profunde referitoare la șofat și că acum ești încântat de existența unei limite de viteză. Nu, ci doar vrei să eviți durerea. Dacă te va opri polițistul – și nu pretinde că nu ți s-a întâmplat asta niciodată – poate că în adâncul inimii tale vei nutri gânduri rele cu privire la el.

Forțându-i pe oameni să recunoască existența lui Dumnezeu nu se rezolvă problema fundamentală a rasei umane. Chiar dacă ei recunosc că Dumnezeu există, problema inimii omenești rămâne.

Poate că spui în gândul tău: *Sunt atâția criminali și hoți. Polițistul ăsta ar trebui să urmărească răufăcători în loc să se lege de un cetățean și un contribuabil cinstit ca mine.* Sau poate că îți spui: *Probabil că vrea doar să-și facă norma. Îi știu eu pe ăștia. Și-au stabilit un barem și probabil că vrea să-și facă și el norma.* Unele veți încerca chiar să flirtați cu polițistul pentru a evita amenda.

Ce se întâmplă este că întunericul din noi și preocuparea pentru sine ne împiedică să vedem polițistul în mod obiectiv, așa cum este el. Proiectăm asupra lui temerile noastre, dorințele noastre, egoismul nostru și întunericul nostru. Toate aceste lucruri modelează felul în care vedem acea ființă umană. Ni se întâmplă tuturor în mod frecvent și ne afectează toate relațiile.

Când este vorba de a-L vedea pe Dumnezeu, înmulțește acest lucru

cu o mie și vei începe să vezi o frântură din problema lui Dumnezeu în raport cu rasa umană. Scriitorii Scripturii spun: „Nimeni nu poate să vadă fața lui Dumnezeu" (vezi Ex. 33:20).

La ce se referă ei când spun că nimeni nu poate să vadă fața lui Dumnezeu? Ei vor să spună că noi nu putem să-L vedem pe Dumnezeu așa cum este. Nu suntem capabili de acest lucru. În mod inevitabil, noi proiectăm asupra lui Dumnezeu imperfecțiunea noastră.

Așa că simplul fapt de a-i face pe oameni să creadă în existența lui Dumnezeu sau în existența supranaturalului nu ajută la nimic. Oamenii pot să creadă în supranatural și totuși să aibă o viață dezastruoasă din punct de vedere moral sau spiritual. Iacov spunea în felul următor: „Tu crezi că Dumnezeu este unul, și bine faci; dar și dracii cred... și se înfioară" (Iac. 2:19). Cred oare acești demoni că acest unic Dumnezeu este bun, drept, corect și iubitor? Cred oare acești demoni aceleași lucruri despre Dumnezeu pe care le credea Isus despre Tatăl Său? Nu. În niciun caz.

Dumnezeu pare să ni Se prezinte în așa fel încât oamenii care vor să-L respingă să Îl poată respinge. El le îngăduie libertatea. Oamenii care nu vor să existe Dumnezeu vor găsi un mod de a crede că nu există Dumnezeu. Blaise Pascal spunea că există suficientă lumină pentru cei care vor să vadă și suficient întuneric pentru cei care sunt de altă părere.

2. De ce nu există un produs mai bun?

Uneori sunt tulburat de existența lui Dumnezeu când mă gândesc la adepții Lui. Dacă creștinismul este adevărat, atunci de ce nu sunt creștinii reclame mai bune? Și de ce nu spune Dumnezeu nimic în această privință?

Această obiecție îmbracă forme puternice. Sam Harris, autorul cărților *Letters to a Christian Nation* [Scrisori către o națiune creștină] și *The End of Faith* [Sfârșitul credinței], susține că religia reprezintă de fapt cea mai mare amenințare la adresa civilizației și a supraviețuirii umane.[12] Aceasta este o temă comună după 11 septembrie și întețirea amenințărilor cu atacuri teroriste. Credincioșii au fost cei care au

condus cruciadele, Inchiziția și procesele vrăjitoarelor din Salem. Credincioșii au fost cei care au folosit Biblia pentru a apăra sclavia și care încă o folosesc pentru a promova subjugarea femeilor. Un ateu pe nume Steven Weinberg spune în felul următor: „Oamenii buni fac lucruri bune, iar oamenii răi fac lucruri rele, însă pentru a-i determina pe oamenii buni să facă lucruri rele e nevoie de religie."[13] Multe lucruri îngrozitoare au fost făcute în numele lui Dumnezeu – chiar și în numele Dumnezeului Bibliei. Nu ne este de niciun folos să minimalizăm aceste fapte sau să încercăm să le justificăm. Însuși apostolul Pavel scria: „Este timpul să înceapă judecata chiar de la casa lui Dumnezeu" (1 Pet. 4:17, NTR).

O întrebare care contribuie la domolirea îndoielilor mele este următoarea: Au fost aceste cumplite atrocități rezultatul învățăturii lui Isus sau al încălcării ei? Acel Isus care a spus: „Iubiți-i pe vrăjmașii voștri". Acel Isus care a spus: „Binecuvântați-i pe cei ce vă prigonesc." Acel Isus care a spus: „Când te lovește cineva, întoarce-i și celălalt obraz." Acel Isus care a spus pe cruce: „Tată, iartă-i, căci nu știu ce fac."

O altă întrebare ce pare importantă este următoarea: I-a mers mai bine rasei umane în societăți care au căutat să elimine complet credința?

Cele mai mari măceluri din istoria rasei umane s-au înregistrat în secolul al XX-lea în țări care au căutat să Îl elimine pe Dumnezeu, să elimine închinarea și credința. Se crede că Stalin a fost răspunzător de moartea a 20 de milioane de persoane. Mihail Gorbaciov a estimat o cifră mai apropiată de 35 de milioane. O carte recentă relata că numai Mao Tse-tung a fost răspunzător de moartea a aproximativ 70 de milioane de persoane în China. Hitler, în perioada Germaniei naziste, s-a făcut vinovat de moartea a circa 10 milioane de persoane. Pol Pot a condus un regim ateist în Cambodgia, estimându-se că 20% din populația întregii țări a fost masacrată la ordinul lui.[14] Elie Wiesel, care și-a pierdut familia în timpul Holocaustului, scria: „Absența programatică a lui Dumnezeu, sau cel puțin iluzia de a te opune prezenței Lui, duce în mod sistematic la orori."[15]

Uneori încerc un mic exercițiu de imaginație. Imaginează-ți o societate fără religie, fără credință și fără Dumnezeu. (S-a încercat realizarea acestui lucru.) Pare oare probabil ca în acea societate nimeni

să nu râvnească la banii altcuiva, nimeni să nu râvnească la casa altcuiva sau la soțul sau soția altcuiva, ca oamenii de culori diferite să devină brusc servitori devotați unii altora? Problema discriminării ar fi oare rezolvată brusc? Este greu să ne imaginăm că doar pentru că religia este distrusă, oamenii lacomi vor deveni generoși, oamenii plini de mânie vor deveni plini de compasiune, emisiunea lui Jerry Springer va fi anulată și toată lumea va sprijini PBS* și va asculta NPR.**

> Imaginează-ți o societate fără religie, fără credință și fără Dumnezeu. (S-a încercat realizarea acestui lucru.) Problema discriminării ar fi oare rezolvată brusc?

Cruciadele și Inchiziția nu generează multă îndoială în mine, căci mă tem mai mult de ceea ce poate deveni societatea fără credință. Îndoielile mele au o sursă mai seculară. Câteodată mă gândesc că aș avea mai multă certitudine în privința credinței dacă ea ar produce în mod regulat ființe umane mai bune. Scriitorul David Kinnaman își numește cartea *Unchristian* [Necreștin] pentru că studiile sale dezvăluie că majoritatea oamenilor din afara creștinismului îi văd pe creștini așa cum sunt caracterizați de „necreștini". Una dintre persoanele intervievate spunea în felul următor: „Cei mai mulți oameni pe care îi întâlnesc presupun că *creștin* este cineva foarte conservator, adânc înrădăcinat în felul său de gândire, opozant al homosexualității, adversar al dreptului femeii de a alege, mânios, violent, irațional, lacom de putere; dornic să convertească pe toată lumea și în general nu poate să trăiască în pace cu nimeni care nu crede ceea ce crede el."[16]

Și predicatorii. Să nu încep cu predicatorii. Frederick Buechner scria: „Probabil că nu există o dovadă mai bună în favoarea existenței lui Dumnezeu decât felul în care, an după an, El supraviețuiește modului în care Îl promovează prietenii Lui profesioniști."[17]

---

* Public Broadcasting Service – un furnizor public și nonprofit de televiziune din S.U.A., având 354 de posturi și fiind cel mai mare furnizor american de servicii de televiziune. (n.trad.)

** National Public Radio – o organizație americană nonprofit care furnizează programe pentru 797 de posturi publice de radio din S.U.A. (n.trad.)

Desigur, orice credincios îți va spune că am fi cu toții într-o stare mult mai rea dacă am fi pe cont propriu. Autorul Evelyn Waugh a fost un catolic deplorabil de deficitar în raport cu standardele credinței sale. Cineva l-a întrebat odată:

— Cum poți să te numești catolic și să ai un comportament atât de urât, să fii atât de rău, atât de ticălos, atât de malițios?

Waugh a răspuns:

— Imaginează-ți cum aș fi dacă nu aș fi catolic.[18]

Știu – și necredincioșii sunt ipocriți. Aceasta este condiția umană. Ipocrizia este tributul pe care virtutea îl plătește viciului, spune o maximă. Dar totuși...

Eu am trăit printre creștini toată viața mea. Și personal, această obiecție referitoare la „creștinii necreștini" îmi tulbură mult credința. Știu că există explicații. De pildă:

— Numai Dumnezeu vede inima.

— Isus a preferat să stea în compania păcătoșilor decât în compania sfinților, care la urma urmei au fost cei care L-au răstignit.

— Nu oricine care Îl numește pe Isus „Domn" este într-adevăr un ucenic al Lui.

— Ideologiile alternative, de la marxism la psihanaliză, nu au zguduit lumea.

„Faptul că psihanaliza nu i-a făcut pe psihanaliști înșiși oameni mai buni, mai nobili sau cu un caracter mai puternic rămâne o dezamăgire pentru mine", îi scria Freud unui prieten. „Poate că am greșit așteptându-mă la acest lucru."[19]

Trebuie să spun însă că, în momentele mai întunecate din viața mea, procentajul mic de creștini care par într-adevăr să înainteze pe calea spre „o făptură nouă" îmi tulbură credința.

Iar lipsa progresului care mă tulbură cel mai mult este cea din viața mea.

3. De ce nu se pune capăt durerii?

Încă o întrebare: Dacă într-adevăr există un Dumnezeu iubitor, atotputernic, bun și competent, care este la cârma universului, de ce există atâta rău, atâta suferință și atâta durere? De ce există dezastre

naturale, cum sunt tsunami-urile și cutremurele; accidente precum cele de mașină și incendiile; boli ca atacurile de cord, cancerul, Alzheimer și scleroza multiplă? De ce nu ne răspunde Dumnezeu? De ce nu primim ajutor din partea Lui în aceste văi ale durerii omenești? Steve Weinberg spune: „Dumnezeul păsărilor și al copacilor ar trebui să fie și Dumnezeul defectelor din naștere și al cancerului."[20]

Această problemă a tăcerii lui Dumnezeu este la fel de veche precum credința în El. Un filozof pe nume Diagoras a fost cel mai celebru ateu din Grecia secolului al V-lea î.Cr. Cineva i-a arătat odată mai multe imagini care îi înfățișau pe zei în acțiune: „Crezi că zeilor nu le pasă de oameni? Uită-te la toate imaginile acestea cu cei care au fost salvați din furtuni pentru că s-au rugat zeilor și le-au cerut să-i scape." Diagoras a răspuns: „Da, așa este, dar unde sunt imaginile cu toți cei care au naufragiat și au pierit în valurile mării?"[21]

Oamenii încearcă uneori să evite problema suferinței rămase fără răspuns povestind întâmplări despre cum a intervenit Dumnezeu în împrejurările tragice în care se aflau ei și i-a salvat. Dar povestirile lor prezintă neajunsuri.

Nu cu mult timp în urmă un prieten de-al meu era să se înece împreună cu fiul său. Cei doi au fost duși de un curent puternic pe când înotau în apropierea unei plaje pe care nu se afla decât familia lui. Când și-a dat seama cu ce se confruntă, prietenul meu și-a imaginat cum va face familia lui față unei duble înmormântări și cum poate nici nu aveau să le găsească trupurile.

Vărul lui i-a văzut luptând cu valurile și a intrat în apă ca să le arate în ce direcție să înoate. În cele din urmă au reușit să scape. Eforturile prietenului meu de a ajunge la mal au fost atât de herculeene, încât rinichii lui au cedat și a trebuit să facă dializă pentru un timp. (Și era un decatlonist olimpic, așa că trupul lui nu a fost răpus cu ușurință.)

Câțiva prieteni de-ai lui care au venit să se roage pentru el i-au spus că pur și simplu știu că Dumnezeu îi va vindeca rinichii; pur și simplu știu că Dumnezeu are planuri de sănătate și vitalitate pentru el. Când mergea la dializă el se întreba cum rămâne cu toți ceilalți oameni care făceau dializă de ani de zile. Oare nu avea Dumnezeu

planuri bune pentru vitalitatea lor? De unde știau prietenii lui că el se va vindeca? Și cum rămâne cu toată suferința de orice alt fel care nu primește alinare – atât în cazul credincioșilor, cât și al necredincioșilor?

Este demn de remarcat că în unele religii, răul și suferința nu reprezintă baza unei probleme intelectuale. În hinduism, de exemplu, suferința este un rezultat al karmei rele dintr-o viață anterioară. Dacă suferi în această viață, plătești pentru alegerile proaste pe care le-ai făcut într-o viață trecută. În budism atât suferința, cât și bucuria sunt percepute ca iluzorii – rezultate ale dorinței umane. Buda spunea că adevărata iluminare include conștientizarea faptului că sinele nu există. Odată ce înțelegi că nu ai un sine, nu există niciun motiv pentru care să eviți durerea. (Faptul că nu ai un sine îți prinde bine și când fiscul vine în control.)

> Oamenii încearcă uneori să evite problema suferinței rămase fără răspuns povestind întâmplări despre cum a intervenit Dumnezeu în împrejurările tragice în care se aflau ei și i-a salvat. Dar povestirile lor prezintă neajunsuri.

Sunt atâtea lucruri legate de această problemă pe care nu le înțeleg. Însă un om al cărui fiu a murit la vârsta de 25 de ani în timp ce escalada un munte a spus că a ajuns să vadă „lacrimi, un Dumnezeu care plânge, suferind din cauza suferinței mele. Până atunci nu-mi dădusem seama că dacă Dumnezeu iubește lumea, El suferă. Presupuneam în mod nechibzuit că Dumnezeu iubește fără să sufere. Știam că dragostea divină este cheia. Însă nu-mi dădusem seama că dragostea divină care este cheia este o dragoste care suferă."[22]

Isus ne-a prezentat un Dumnezeu care suferă, un lucru la care lumea nu se gândise niciodată până atunci. Nu cunosc răspunsul în întregime, însă știu aceste lucruri.

Ceea ce mă surprinde nu este numai ceea ce se poate numi „tăcerea stranie a lui Dumnezeu", ci și ceea ce se poate numi „tăcerea ateismului" sau „tăcerea inexistenței unui Dumnezeu". Aceasta nu este o tăcere stranie. Această tăcere nu este un mister, o enigmă. Această tăcere este o tăcere care spune: „Asta e tot. Numai tăcere." Nu există niciun răspuns. Nicio semnificație. Nu există nimic.

Poate că nu ne place tăcerea; poate că nu am fi ales să avem întrebări fără răspuns, însă trebuie să alegem cum le vom înțelege, pe ce ne vom miza viața. Te invit să te gândești la două alternative și la consecințele lor. Una dintre ele, ca să-l parafrazez pe ateul Bertrand Russell, este: „Tu ești produsul unor cauze lipsite de scop sau semnificație. Originea ta, creșterea ta, speranțele tale, temerile tale, pasiunile tale și convingerile tale sunt rezultatul unor grupări accidentale de atomi. Nicio ardoare, niciun eroism sau intensitate a gândirii sau a sentimentului nu îți poate păstra viața de dincolo de mormânt. Tot devotamentul, toată inspirația, toată truda tuturor veacurilor sunt destinate extincției în vasta moarte a sistemului solar. Întregul templu al realizărilor umane trebuie în mod inevitabil îngropat în molozul unui univers în ruine. În această direcție ne îndreptăm cu toții."

> Cu toții avem acest sentiment – nu doar că viața e grea, nu doar că suferim. Avem sentimentul nu doar că lucrurile stau prost, ci că lucrurile nu sunt așa cum ar trebui să fie.

Sau poți alege următoarea variantă: „Tu ești creația unică a unui Dumnezeu extrem de bun și nespus de creativ. Ești creat după chipul Său, cu o capacitate de a gândi, a alege și a iubi – care te face superior oricăror alte forme de viață. Nu numai că vei supraviețui morții, ci tu însuți ai fost creat ca să porți o greutate veșnică de slavă pe care acum nici nu poți să ți-o imaginezi, dar într-o zi o vei cunoaște."

Trebuie să decizi pe care dintre cele două alternative îți vei miza viața.

O caricatură din ziarul *San Francisco Chronicle* ilustrează în mod minunat acest adevăr. Doi atei merg din casă în casă pentru a-și prezenta convingerile religioase. Ei stau în fața unei uși deschise, iar bărbatul dinăuntru spune:

— Broșura asta e goală.

Ei răspund:

— Suntem atei.

Dacă nu există Dumnezeu, nu există nicio poveste. Nu ai ce să scrii,

nu ai niciun principiu călăuzitor, nicio dovadă. Nimic nu contează. Fă tot ce vrei! Broșura e goală. Universul tace.

Simplul fapt că ateismul poate să fie deprimant nu înseamnă că el este fals. Dacă ateismul e adevărat, ar fi bine să recunoaștem acum.

Însă cu toții avem acest sentiment – nu doar că viața e grea, nu doar că suferim. Avem sentimentul nu doar că lucrurile stau prost, ci *că lucrurile nu sunt așa cum ar trebui să fie*. Copiii nu *trebuie* să crească fără să-i pese cuiva de ei, fără ca cineva să se îngrijească de educația și de sănătatea lor, doar pentru că au o altă culoare a pielii. Femeile nu *trebuie* să fie abuzate. Tații nu *trebuie* să moară de cancer când au 40 de ani și copiii lor sunt mici.

Dacă universul este un mecanism, un accident uriaș, o indiferență oarbă și nemiloasă, *de unde am preluat ideea că lucrurile trebuie să fie într-un anumit fel?*

Iată o ilustrație foarte simplă. Nu este profundă din punct de vedere filozofic, însă mă ajută să privesc lucrurile într-o manieră simplă: o femeie pe care o cunosc, pe nume Sheryl, s-a dus la un salon de înfrumusețare ca să își facă manichiura. După ce cosmeticiana a început să lucreze la unghiile ei, cele două au început să converseze pe numeroase subiecte. Când au atins în cele din urmă subiectul Dumnezeu, cosmeticiana a spus:

— Eu nu cred că Dumnezeu există.

— De ce spuneți asta? a întrebat Sheryl, care are scleroză multiplă.

— Ei bine, nu trebuie decât să ieși în stradă ca să-ți dai seama că Dumnezeu nu există. Spuneți-mi, dacă Dumnezeu ar exista, ar fi atâția oameni bolnavi? Ar exista copii abandonați? Dacă Dumnezeu ar exista, nu ar exista nici suferință, nici durere. Eu nu-mi pot imagina cum ar fi să iubesc un Dumnezeu care ar putea permite toate aceste lucruri.

Sheryl a rămas pe gânduri o clipă. Nu a răspuns, deoarece nu voia să stârnească o discuție aprinsă. Cosmeticiana și-a terminat treaba, iar Sheryl a plecat de la salon.

Imediat după ce a ieșit din salonul de înfrumusețare, a văzut pe stradă o femeie cu părul lung, încâlcit și murdar. Era nespălată

şi neîngrijită. Sheryl s-a întors, a intrat din nou în salonul de înfrumusețare și i-a spus cosmeticienei:

— Știți ceva? Nu există cosmeticiene.

— Cum puteți să spuneți asta? a întrebat aceasta surprinsă. Eu sunt aici. Tocmai v-am făcut manichiura. Exist.

— Nu, a exclamat Sheryl, nu există cosmeticieni, pentru că dacă ar exista, nu ar mai fi oameni cu părul lung și murdar și care să arate foarte neîngrijiți, ca femeia aceea de afară!

— O, dar există cosmeticieni, a răspuns ea. Problema este că oamenii nu vin la mine.

Exact.

Principala problemă în ce privește îndoiala, atunci când îndoiala devine toxică, nu este ce ne face ea. Problema e ce ne împiedică ea să facem.

8

CÂND ÎNDOIALA DEGENEREAZĂ

> Viaţa nu este decât un truc murdar,
> o călătorie de la nimicnicie la nimicnicie.[1]
> **ERNEST HEMINGWAY**

Dacă ar fi să mă întrebi cine mi-a modelat în mare măsură credinţa în cei mai formativi ani din viaţa mea, răspunsul ar fi simplu. Este vorba de un profesor de greacă, de vârstă mijlocie, de la universitatea unde am studiat eu, pe nume Jerry Hawthorne. Avea o claie mare de păr roşcat, aşa că noi, studenţii, îi spuneam *Megas Rodos*, care în greacă înseamnă Marele Roşcat.

Să înveţi greaca koine la ora opt dimineaţa ar putea părea plictisitor pentru unii. Însă era o experienţă de viaţă memorabilă pentru cercul nostru de prieteni: Chuck, student la medicină, care a devenit primul şi cel mai bun prieten al meu pe când aveam amândoi 15 ani; Kevin, cu care eram prieteni pentru că era amuzant şi fermecător şi pentru că speram să ne rămână nouă prietenele pe care le părăsea; Tommy, care putea să facă până şi o piatră să râdă; şi Bizonul, un student la drept care avea darul de a adormi la cursuri fără să fie observat, şi totuşi să ia note de 10. Obişnuiam să glumim că într-o zi Bizonul va

pleda într-un proces și va finaliza cu: „Onorată instanță, apărarea a încheiat. Zzzzzz..."

Cu timpul, am devenit nu doar studenții lui Megas Rodos, ci și prietenii lui. Mâncam gogoși împreună miercurea dimineața, când ora de capelă nu era obligatorie (în celelalte zile participarea la capelă era monitorizată de studenți numiți cu drag „spioni de capelă") și în alte dimineți când ne foloseam zilele de absențe permise. Vinerea după-amiaza ne întâlneam în clădirea asociației studențești. Cineva pregătea un eseu (nu pentru curs, ci doar pentru bucuria de a învăța) și apoi discutam cu toții pe marginea lui. Marele Roșcat ne invita la el acasă. El ne-a urmărit cariera, ne-a oficiat căsătoria, ne-a îndrumat spre studii postuniversitare și ne-a avertizat prietenele – și mai târziu soțiile – cu privire la noi.

Era cel mai nepriceput om pe care l-am cunoscut vreodată în materie de spus bancuri. Strica poanta cu mult timp înainte de a ajunge la ea, se întrerupea singur în mod repetat, se înroșea anticipând cât de amuzantă va fi gluma, după care lovea fără milă cu cotul său osos pe oricine stătea lângă el, ca să smulgă mai multe râsete. Reproducea scheciuri ale celor de la Monty Python* într-un accent britanic teribil de forțat și de stângaci. Scheciul lui preferat era despre o casnică britanică de vârstă mijlocie care îi dovedește unei alte femei că îl cunoaște pe existențialistul francez Jean-Paul Sartre, efectuând un apel telefonic internațional la casa lui Sartre și vorbind cu doamna Sartre:

— Alo. Casa lui Jean-Paul Sartre?
— (Doamna Sartre) Da.
— Este Jean-Paul liber?
— (Doamna Sartre) Asta încearcă și el să afle de treizeci de ani, dragă. Ha, ha, ha, ha...

Cu toții îl adoram. Avea ceva special – caracterul lui, modul în care își lua foarte în serios atât materia, cât și studenții, simțul umorului

* Numele colectiv al creatorilor showului de comedie *Monty Python's Flying Circus*, difuzat de televiziunea BBC pentru prima dată pe 5 octombrie 1969. (n.trad.)

și profunda lui smerenie înaintea lui Dumnezeu – toate acestea îi determinau pe cei din jurul lui să își dorească să fie mai buni. El ne-a prezentat savanți de seamă și cărți de seamă. Era acel gen de om care – în virtutea caracterului său – te făcea să te simți rușinat dacă nu dădeai tot ce aveai mai bun.

Odată m-am strecurat în biroul lui împreună cu un coleg, am furat câteva foi cu antet și i-am scris o scrisoare unuia dintre studenții săi care lipsise de la mai multe cursuri. Scrisoarea, în cel mai pur stil hawthornian, prezenta scuzele profesorului pentru faptul că nu fusese un profesor mai bun și că îl dezamăgise pe acest student. După aceea am așteptat lângă biroul lui să-l vedem pe studentul respectiv dând buzna în birou și spunând:

— O, nu, domnule profesor Hawthorne, nu m-ați dezamăgit. Eu v-am dezamăgit pe dumneavoastră! Dar nu voi mai lipsi de la niciun curs!

Marele Roșcat, bineînțeles, habar nu avea ce anume provocase această izbucnire.

De mai mulți ani, ori de câte ori m-am întâlnit cu persoane care au studiat la facultatea unde am studiat și eu, i-am întrebat cine i-a influențat cel mai mult. Un nume se repetă din nou și din nou. Cel de pe locul doi e la mare distanță.

Marele Roșcat ne-a deschis o lume de întrebări pe care eu nu le întâlnisem niciodată în biserica baptistă în care am crescut. Fiecare întrebare ducea la alte întrebări, însă acestea duceau la mai multă credință. Poate că dacă Dumnezeu a folosit oameni adevărați pentru a scrie Scriptura, poate că dacă Isus într-adevăr a venit pe pământ ca om, și nu ca un supererou cu capa ascunsă la spate, poate că viața cu Dumnezeu este mai posibilă pentru cineva ca mine decât îndrăznisem eu să cred. Posibilitatea de a gândi, de a cerceta, de a mă îndoi și de a-mi pune întrebări a făcut din credință o realitate vie pentru mine. Poți să plantezi grăuntele de muștar al credinței într-un pahar de polistiren plin cu pământ, dar în cele din urmă el va trebui să ajungă jos în pământ, unde să aibă loc să se extindă; altfel va muri de prea multă îngrădire. Probabil că e un mod ciudat de a o spune, însă Marele Roșcat m-a învățat cum îndoiala poate face din mine un credincios mai bun.

Un student care a studiat la Wheaton College cu câțiva ani înaintea mea se transferase de la Moody Bible Institute (unde, după cum circula o vorbă, „Biblia este al doilea nostru prenume"). A fost avertizat că Wheaton adoptă o poziție liberală. Și el a devenit studentul lui Jerry Hawthorne. Și lui i s-a deschis mintea prin întrebări și studiu.

Însă în cazul acestui student, întrebările au dus la spulberarea credinței. Numele lui este Bart Ehrman, și el își relatează povestea în cartea *Misquoting Jesus* [Răstălmăcindu-L pe Isus], apărută pe lista de bestselleruri a ziarului *New York Times*, așa că nu dezvălui nimic nou.[2] El povestește cum Jerry i-a influențat viața în calitate de erudit, profesor și în cele din urmă prieten. Relatează cum a fost uimit de faptul că lui Jerry nu îi era teamă să își pună întrebări cu privire la credința sa – o tendință pe care Bart o considera o slăbiciune.

În cele din urmă Bart a început să își pună și el întrebări. Însă ideea că Biblia are o latură umană i se părea o dovadă a faptului că nu poate să fie divină. Singura alternativă la fundamentalismul naiv i se părea respingerea totală a lui Dumnezeu. Același profesor și aceleași întrebări care mie mi-au aprofundat credința, pe a lui au dărâmat-o. O vreme spunea despre sine că este un „agnostic vesel"; în ultima vreme se declară ateu. În prezent este șeful catedrei de studii religioase a Universității din Carolina de Nord din Chapel Hill. Mi se pare o funcție ciudată pentru un om care nu crede în Dumnezeu, însă știu că el s-a aplecat îndelung, din greu și cu multă trudă asupra unor întrebări importante și dorește să îndrume oamenii spre adevăr.

> Am admirat același profesor, am fost tulburați și stimulați de aceleași întrebări și am fost expuși aceleiași învățături. Și totuși, aceste experiențe au dus la intensificarea credinței în unul și la intensificarea îndoielii în celălalt.

Eu și Bart am studiat la aceeași școală, am admirat același profesor, am fost tulburați și stimulați de aceleași întrebări și am fost expuși aceleiași învățături. Și totuși, aceste experiențe au dus la intensificarea credinței în unul și la intensificarea îndoielii în celălalt. Nu știu de ce.

Uneori îndoiala poate avea un efect benefic asupra noastră. Poate să ne motiveze să studiem și să învățăm. Poate să purifice

convingerile false care s-au strecurat în credința noastră. Poate să smerească aroganța noastră. Poate să ne dea răbdare și compasiune față de alte persoane care se confruntă cu îndoiala. Poate să ne aducă aminte cât de mult contează adevărul. Martin Luther, care a fost apărătorul înfocat al importanței credinței, dar s-a luptat el însuși cu îndoiala, insista că mândria – nu îndoiala – este opusul

Însă îndoiala poate să degenereze; îndoiala poate să se închege asemenea laptelui stricat. Îndoiala poate să se scurgă din minte în voință și să blocheze curajul și devotamentul. Poate să ne deterioreze capacitatea de a persevera. Poate să ne facă nehotărâți. Poate să erodeze certitudinea. Mișcarea Solidaritatea din Polonia avea un slogan memorabil: „Pesimism al minții, optimism al voinței". Ei înțelegeau că rezultatele erau incerte, însă refuzau să permită incertitudinii succesului să slăbească forța devotamentului.

Terapeuții vorbesc uneori despre un „avantaj secundar" când analizează problemele. De pildă, un băiat poate să sufere de o boală psihosomatică. Un terapeut perspicace observă toate beneficiile pe care le are băiatul de pe urma faptului că este bolnav: nu merge la școală, are parte de grijă și afecțiune din partea mamei, scapă de teme și se uită la televizor, devine centrul atenției. Boala i se pare reală, însă nu este cauzată în totalitate de microbi. Dacă suntem sinceri, îndoielile noastre pot produce și avantaje secundare. Să vedem, așadar, cum poate îndoiala să degenereze și care sunt „avantajele secundare" care se ascund în spatele ei.

Scepticul

Scepticul este omul care spune: „Nu voi lua nicio decizie. Nu voi adopta nicio poziție, deoarece nevoia de dovezi suficiente nu a fost încă împlinită." Acest raționament poate suna obiectiv sau rațional, însă dinamica din mintea scepticului, dincolo de suprafață, este următoarea: „Nu vreau să mă înșel. Nu vreau să fiu rănit. Nu vreau să par unul dintre cei naivi." Dincolo de suprafață, în sceptic există teamă – teama de a nu fi dezamăgit. Scepticul spune: „Prefer să stau

pe dinafară și să arăt ca un observator inteligent decât să risc să am încredere. Renunț la tot ce ar putea rezulta din acea încredere."

Povestea mea preferată despre un sceptic are drept cadru Revoluția Franceză și „Regimul Terorii". Oamenii erau executați peste tot. Trei bărbați își așteptau execuția. Primul dintre ei era un preot. Când a fost adus la ghilotină, a fost întrebat:

— Aveți un ultim cuvânt?

El a răspuns:

— Cred că Dumnezeu mă va scăpa.

Și-a pus capul la ghilotină, lama a fost coborâtă și s-a oprit la cinci centimetri de gâtul lui. Călăii au spus:

— E o minune!

Și i-au dat drumul.

A venit următorul condamnat. Și el era tot preot. Călăii l-au întrebat:

— Aveți un ultim cuvânt?

— Cred că Dumnezeu mă va scăpa, a spus el.

A fost pus la ghilotină, lama a fost coborâtă și s-a oprit la cinci centimetri de gâtul lui. Călăii au spus:

— E o minune!

Și i-au dat drumul.

A urmat cel de-al treilea condamnat. Acesta era un sceptic și un ateu. Nu voia să fie asociat cu credincioșii. Călăii l-au întrebat:

— Aveți un ultim cuvânt?

Uitându-se la ghilotină, el a spus:

— Ei bine, cred că știu care este problema. E ceva blocat la mecanismul ghilotinei.

Scepticii preferă, chiar dacă au de pierdut, să pară că au dreptate decât să își asume riscul de a avea încredere.

Unul dintre ucenici era atât de cunoscut pentru acest gen de scepticism, încât și-a câștigat porecla de „Toma necredinciosul". Îl întâlnim de trei ori în Evanghelia după Ioan și întotdeauna manifestă scepticism.

Un aspect al îndoielii care degenerează ilustrat de Toma este modul în care ea ne privează de încredere și speranță. Isus mergea spre Betania pentru a le ajuta pe Maria și pe Marta. Lazăr era bolnav și de

fapt urma să moară. Ucenicii au încercat să-L convingă pe Isus să nu Se ducă, deoarece urma să aibă probleme acolo. Cu toate acestea, Isus nu a putut fi convins să nu Se ducă. „Atunci Toma, căruia i se zicea «Didimus», le-a zis celorlalți ucenici: «Să mergem și noi să murim împreună cu El»“ (Ioan 11:16, NTR).

Nu e tocmai genul de remarcă menită să însuflețească o echipă. Una dintre metaforele pe care le folosește scriitorul William Sessions pentru a descrie credința are de-a face cu orizontul. Orizontul este cel mai îndepărtat punct din câmpul nostru vizual. Este locul posibilității, locul spre care suntem mereu chemați. Credința înseamnă, printre altele, să ne îmbrățișăm orizontul. Când îndoiala degenerează, începem să ne temem. Orizontul ne este amenințat.

Însă îndoiala lui Toma a atins apogeul după ce Isus li S-a arătat celorlalți ucenici în timp ce erau adunați laolaltă după înviere. Toți erau prezenți cu excepția lui Toma. Erau plini de bucurie și abia așteptau să-i spună lui Toma. Este interesant că textul nu ne spune de ce nu era Toma împreună cu ei. Începuse oare să se distanțeze de ei? Nu știm. Însă ei abia așteptau să-i spună.

— Toma, L-am văzut! E viu! A înviat din morți!

Răspunsul lui Toma i-a uluit:

— Nu vă cred.

Toma le spune de fapt celorlalți ucenici fie că mint, fie că au căzut pradă unei iluzii. Ar fi trebuit să știe că nu e așa. Îi cunoștea. Îl cunoștea pe Isus. Îl auzise predicând și Îl văzuse făcând minuni. Mai mult decât orice altă ființă umană, Toma avea motive temeinice să creadă. Însă a ales calea scepticismului și a dat un răspuns frapant: „Dacă nu voi vedea în mâinile Lui semnul cuielor și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede“ (Ioan 20:25).

Expresia „Toma necredinciosul“ nu apare nicăieri în Biblie, însă mai există o poreclă care aruncă lumină asupra îndoielii care degenerează. De două ori Ioan menționează că el este Toma, zis și Didimus, care în greacă înseamnă „geamăn“. Numele au semnificație în scrierile din vechime, iar Ioan cu siguranță nu îl menționează pe acesta de două ori în mod întâmplător. În zilele noastre gemenii sunt priviți cu entuziasm, dar în lumea antică erau considerați semne rele.

Ei dădeau peste cap legile privitoare la moștenire. Rata mortalității în cazul nașterii gemelare era mult mai ridicată decât în cazul nașterii unui singur copil.[3]

> Scepticii preferă, chiar dacă au de pierdut, să pară că au dreptate decât să își asume riscul de a avea încredere.

Numele lui Toma este semnificativ sub încă un aspect. În numeroase limbi, inclusiv în greaca veche, există o legătură între cuvintele pentru „îndoială" și „doi". Avem un caz similar în limba engleză în relația dintre „îndoială" și „dublu".* A te îndoi înseamnă a oscila între două alternative. Chinezii au expresia „a fi cu piciorul în două bărci". În Guatemala, limba kekchi vorbește despre oameni „cu inima împărțită".

Când îndoiala ia această formă, ea creează ceea ce Iacov numește „nehotărâre"** (vezi Iac. 1:5-8). Omul nehotărât, spune el, este nestatornic, asemenea valului mării, care acum este purtat de vânt înainte, iar în clipa următoare înapoi. El este tras în două direcții în același timp. Vrea să fie generos, dar vrea și să adune pentru sine. Vrea să fie smerit, însă vrea să se asigure că toată lumea observă și îl aplaudă. Această îndoială creează o dublă constrângere*** spirituală.[4] (Iată o poveste adevărată despre o dublă constrângere spirituală care-mi place mult. Prietenul meu, Gary, avea un unchi penticostal care era vindecător prin credință. În timpul unui serviciu religios, el s-a adresat direct demonului pe care căuta să-l scoată dintr-un bărbat care venise în față: „Care-ți este numele, demone?" Demonul a răspuns că este „duhul minciunii". Unchiul lui Gary l-a întrebat: „Îmi spui tu adevărul, demon mincinos?")

Nehotărârea din îndoiala lui Toma a fost lucrul cel mai distructiv. Însă nu i-a fost fatal. Toma dorea cu adevărat să știe. Dacă latura negativă a scepticismului este îndoiala, latura pozitivă este speranța că poate totuși va ieși la iveală o realitate ascunsă. Această latură a

* În limba engleză, „doubt" și „double". (n.trad.)

** În limba engleză, „doublemindedness" (ad litteram, „minte dublă"). (n.trad.)

*** Dubla constrângere (în limba ebgleză „double bind") este o dilemă în comunicare ce implică primirea de mesaje contradictorii.

scepticismului l-a determinat pe Blaise Pascal să scrie: „Nu a existat niciodată un sceptic absolut."[5] Isus a venit la Toma la fel cum vine adesea la cei sceptici, iar Toma a crezut. Isus a spus: „Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Ferice de cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan 20:29). Această afirmație este uneori greșit interpretată, ca și cum ea ar sprijini credința irațională. Însă nu aceasta este ideea pe care o transmite Isus. Există multe lucruri pe care nu le putem „vedea" – de la curentul electric la dragoste și dreptate – pe care este o binecuvântare să le crezi. Scepticismul ne poate împiedica să fim binecuvântați, ne poate ține cu inima împărțită. Există însă alte forme de îndoială care sunt mai periculoase decât scepticismul.

Scepticismul ne poate împiedica să fim binecuvântați, ne poate ține cu inima împărțită.

Cinicul

Al doilea mod în care îndoiala poate degenera este cinismul. Spre deosebire de sceptici, persoanele mânate de cinism nu caută neapărat răspunsuri, cât oferă concluzii. Cinicii oferă concluzii cu privire la lume care o prezintă într-o lumină complet negativă: Lumea nu este dreaptă. Nu poți avea încredere în oameni. Împrejurările se înrăutățesc. Lucrurile rele întotdeauna li se întâmplă oamenilor buni. Lucrurile bune nu li se întâmplă decât altora. Dumnezeu nu este decât o himeră, așa că putem să nu ne gândim deloc la El.

Îmbrățișează o sceptică, și ea se va îndoi că ești sincer. Îmbrățișează un cinic, și el va duce mâna la buzunar să vadă dacă nu i-ai furat portofelul.

Pătrunde dincolo de aparențele oricărui cinic și vei descoperi un idealist rănit. Din cauza unor suferințe și dezamăgiri din trecut, cinicii trag concluzii despre viață înainte ca întrebările să fie măcar puse. Asta înseamnă că dincolo de faptul că ei văd ce nu este în regulă cu lumea, cinicilor le lipsește curajul de a face ceva în această privință. Dinamica din spatele cinismului este o teamă de acceptare a responsabilității.

Un sceptic se teme că va fi înșelat. Un cinic se teme că va trebui să

se ridice la înălțimea așteptărilor. Scepticii se abțin de la vot. Cinicii se abțin și ei de la vot, iar apoi scriu articole în care îi critică pe toți candidații.

Un exemplu biblic în acest sens este un om pe nume Pilat din Pont. În vremea lui Isus, Pilat din Pont era cel mai înalt funcționar din Iudeea. Era un om învățat, puternic și deținea o funcție de mare autoritate. Romanii îi suflau în ceafă, iar evreii îi dădeau bătăi de cap, iar el încerca să scape și de unii și de alții. Poate că în tinerețe crezuse în lege și dreptate, însă petrecuse prea multă vreme în cercurile puterii. Oricine l-ar fi îndemnat să creadă în ceva suficient de mult încât să fie gata să se jertfească pentru acel lucru, era considerat un tulburător al liniștii.

Când Isus, un simplu tâmplar, a fost adus înaintea lui Pilat și a pretins că poate mărturisi despre adevăr, Pilat L-a întrebat: „Ce este adevărul?“ (Ioan 18:38). Întrebarea lui este de fapt: „Cum poți să fii cu adevărat sigur de ceva? Ce fel de cunoștințe crezi Tu că posezi? Ce lucru semnificativ crezi Tu că poți să faci? De ce nu încetezi să mai încerci să salvezi lumea, și toate problemele acestea vor dispărea?“ Această scenă îmi amintește de observația lui Edward Gibbon cu privire la ceea ce s-a întâmplat cu credința odată cu declinul Romei: „Spre sfârșitul Imperiului Roman, toate religiile erau considerate de oameni la fel de adevărate, de filozofi la fel de false și de politicieni la fel de utile.“[6] Mulțimi credule, intelectuali sceptici, mânuitori ai puterii cinici.

> Pericolul cinismului constă în faptul că nu este un răspuns. Nu este deloc un răspuns. Este doar un mod de a evita întrebarea. Cinismul este opusul unei chemări la luptă; este chemarea la inacțiune.

Pilat nu căuta neapărat răspunsuri, cât încerca să evite responsabilitatea. După cum scrie Matei în Evanghelia sa: „Când a văzut Pilat că n-ajunge la nimic, ci că se face mai multă zarvă, a luat apă, și-a spălat mâinile înaintea norodului și a zis: «Eu sunt nevinovat de sângele neprihănitului acestuia. Treaba voastră!»“ (27:24). În esență, Pilat spune: „Eu mă spăl pe mâini de chestia asta. Acum e problema altcuiva.“ Sau cum am spune în secolul al XXI-lea: „Nu-mi bat capul.“[7]

Eu am încercat să mă spăl pe mâini de multe lucruri în viața mea

pentru a evita responsabilitatea pentru ele. În caz că ceva nu merge bine la serviciu, am hotărât că va fi vina altcuiva. Eu m-am spălat pe mâini de problema asta. În caz că ceva nu e bine la cartea asta, va fi vina editorului meu.

Când se confruntă cu o decizie dificilă, cu o responsabilitate morală sau cu o alegere care poate că nu va fi agreată, cinicii aleg să se spele pe mâini și să concluzioneze: „Nu-mi bat capul." Sau mai rău, când se confruntă cu unele dintre cele mai dificile întrebări ale vieții (Există Dumnezeu? Dacă există, Se gândește El la binele meu? Dacă Se gândește, mă cheamă El să trăiesc într-un anumit mod?), dacă există o fărâmă oricât de mică de îndoială, cinicii aleg să se spele pe mâini. Ce este adevărul, totuși? Pericolul cinismului constă în faptul că nu este un răspuns. Nu este deloc un răspuns. Este doar un mod de a evita întrebarea. Cinismul este opusul unei chemări la luptă; este chemarea la inacțiune.

Cuvântul *cinic* provine din cuvântul grecesc pentru câine. Cinicii inițiali erau adepții filozofului Diogene și erau numiți câini pentru că își propuneau să trăiască asemenea câinilor – fără convenții, fără rușine. Ei credeau că universul nu are nicio semnificație și că toate aspirațiile umane nu sunt decât pură pretențiozitate. „Sfatul lui Diogene este să nu ne mai ocupăm mintea cu realizări, să acceptăm lipsa de semnificație a universului, să ne întindem pe o bancă dintr-un parc și să profităm de soare cât mai avem ocazia."[8]

În mod destul de straniu, bisericile – case ale credinței – pot constitui medii propice pentru cinism. Când liderii folosesc un limbaj spiritual pentru a-și mușamaliza dorința de putere, control și aplauze, cinismul răsare precum păpădiile. Nu numai îndoiala, ci și genul greșit de credință duce la cinism. Am un prieten care mai demult a fost angajatul unei biserici. El scrie cărți despre adevărul creștinismului. Uneori vorbește în biserici. Însă el nu face parte dintr-o biserică. A ajuns să se simtă sătul și epuizat de constanta publicitate și vâlvă și presiune de a fi mai mare. El și soția lui invită uneori prieteni la ei acasă duminica dimineața. Majoritatea sunt creștini veterani care au devenit cinici în privința bisericilor. Cei mai mulți au fost angajații unor biserici. Secretul murdar și nu prea bine păstrat al multor biserici

este că cei mai cinici oameni din ele sunt deseori cei al căror nume apare pe statul de plată.

Răzvrătitul

Există însă un mod și mai distructiv în care îndoiala ne poate face rău. Cea de-a treia categorie de îndoială greșit administrată nu apare sub o singură denumire. Ea este numită uneori „necredință“ în Biblie, însă este foarte diferită de incertitudine. Aceasta e cea mai gravă formă de îndoială care degenerează. Necredința este refuzul de a te încrede. Nu este o incertitudine la nivelul intelectului, ci o decizie clară a voinței.

Răzvrătitul nu este pur și simplu un om care *nu* crede. Este omul care nu *vrea* să creadă. Răzvrătiții nu vor ca povestea lui Isus să fie adevărată. Ei nu vor să trăiască în universul guvernat de acel gen de Tată în care Isus S-a încrezut și pe care L-a descris. Iar această dorință este atât de adânc înrădăcinată, încât influențează modul în care privesc orice argument și orice dovadă și îi determină să găsească o cale de a nu crede.

Răzvrătiții se tem de ceea ce s-ar întâmpla dacă s-ar preda lui Dumnezeu. Așa că pur și simplu sfidează. Scepticii se abțin pentru că nu știu pentru cine să voteze. Cinicii se abțin pentru că privesc cu suspiciune pe toată lumea. Răzvrătiții nu numai că se abțin; ei se despart de ceilalți pentru a-și instala mica dictatură proprie. Scepticii se întreabă, cinicii au suspiciuni, răzvrătiții sfidează.

Edward Ruffin a fost un răzvrătit care a purtat uniforma Confederației. El a tras primul foc de armă al Războiului Civil la Fort Sumter, după care a luptat împotriva yankeilor timp de patru ani. În această perioadă și-a pierdut plantația și averea. După ce războiul s-a încheiat, Sudul a pierdut, iar sclavii au devenit liberi, el a scris un bilet pe data de 17 iunie 1865, declarându-și „ura absolută față de stăpânirea yankeilor... și față de rasa perfidă, ticăloasă și mârșavă a yankeilor“. După aceea s-a împușcat în cap.[9]

C. S. Lewis spunea că pe când era necredincios, ateismul nu constituia numai singura lui *credință*, ci totodată era cea mai puternică

dorință a lui. „Niciun cuvânt din vocabularul pe care-l foloseam nu-mi stârnea o ură mai mare decât cuvântul *intervenție.*" Iar el era inconfortabil de conștient de faptul că Scripturile ebraice și creștine „aveau în centru ceea ce mi se părea a fi, pe atunci, un Intervenționist transcendent".[10] Ateismul se armoniza cu dorința lui profundă de a fi lăsat în pace. Răzvrătiții se tem de intervenția cuiva în viața lor.

Uneori existența lui Dumnezeu se dovedește a fi – ca să împrumut o expresie a fostului vicepreședinte al S.U.A., Al Gore – „un adevăr incomod". Îmi plăcea Denny, însă nu puteam să-mi dau seama de ce tot voia să ne întâlnim. Era un bărbat solid, care lucra în construcții, iar eu mă simțeam puțin intimidat. Voia să vorbim despre Dumnezeu, așa că am vorbit și mi-a pus tot felul de întrebări dificile despre credință – tot felul de probleme intelectuale complicate. Le discutam pe fiecare până ajungeam cât de cât la un răspuns, iar el aducea întotdeauna o alta în discuție. În cele din urmă l-am întrebat: „Dacă toate problemele acestea ar fi lămurite, dacă toate barierele intelectuale pe care le-ai ridicat ar fi dărâmate, mai există ceva care să te împiedice să-L urmezi pe Isus, în afară de toate chestiunile acestea intelectuale?"

> El nu voia să se schimbe. Mintea lui îl determina să găsească tot felul de obiecții, însă realitatea era că nu voia să fie adevărat. Se temea de ceea ce ar fi trebuit să facă dacă totul ar fi fost adevărat.

A urmat o tăcere lungă. Lui Denny nu i-a plăcut această întrebare. Am aflat până la urmă că era implicat într-un comportament sexual care știa că nu Îl onorează pe Dumnezeu și că, dacă ar fi fost să Îl urmeze pe Isus, ar fi trebuit să se schimbe. El nu voia să se schimbe. Mintea lui îl determina să găsească tot felul de obiecții, însă realitatea era că nu voia să fie adevărat. Se temea de ceea ce ar fi trebuit să facă dacă totul ar fi fost adevărat.

Dacă Denny ar fi fost mai mic de statură, probabil că i-aș fi spus aceste lucruri mai demult.

Saul a fost ales de Dumnezeu să fie conducătorul poporului Israel. Era un om înzestrat, puternic și carismatic. Însă avea în viața lui un tipar comportamental care arăta că nu se încrede în Dumnezeu suficient de mult încât să I se supună. Această situație a durat atât

de multă vreme, încât în cele din urmă Dumnezeu nu l-a mai putut folosi și l-a ales pe David să fie noul împărat.

La început Saul îl plăcea pe David, dar când a descoperit că acesta avea să-i ia locul pe tronul lui Israel, el nu a vrut să se plece înaintea lui Dumnezeu, nu a vrut să renunțe la coroană și nu a vrut să I se supună lui Dumnezeu. În cele din urmă a ajuns să apeleze la ocultism. S-a dus în vizită la o femeie cunoscută ca vrăjitoarea din En-Dor ca să o roage să cheme duhul profetului Samuel, o practică ocultă care ar fi fost o urâciune pentru el în tinerețe. După cum scria G. K. Chesterton, dacă oamenii încetează să mai creadă în Dumnezeu, ei nu cred în nimic, ci în orice.[11] În cele din urmă Saul a căzut pradă disperării și și-a luat viața în loc să își plece genunchiul înaintea lui Dumnezeu. Aceasta este răzvrătire împotriva lui Dumnezeu. Aceasta este necredință.

Ce *vrem* noi?

„Ce *vreau* să cred?" este una dintre cele mai importante întrebări pe care le putem pune când vine vorba de căutarea credinței.

Este deosebit de important să fim sinceri în această privință, deoarece cu timpul avem tendința să ajungem să credem ceea ce *vrem* să credem. Adu-ți aminte că Bart se declara un agnostic „vesel". Filozoful Thomas Nagel scria: „Vreau ca ateismul să fie adevărat. Eu nu numai că nu cred în Dumnezeu, ci nu vreau să existe Dumnezeu. Nu vreau ca universul să fie așa."[12]

Poate că Marx avea dreptate – credința este opiul maselor, exploatată de către elite pentru a rămâne la putere.[13] Poate că unii oameni au o „genă a lui Dumnezeu", care îi predispune la credință, la fel cum alți sunt predispuși din punct de vedere genetic să devină alcoolici sau stângaci sau cântăreți de jodel.* Poate că Freud avea dreptate și „religiile omenirii trebuie clasate în rândul maniilor în masă... nevroza obsesivă universală a umanității". În *Totem și tabu* Freud a propus ideea că atât credința religioasă, cât și vinovăția au luat

* Fel de a cânta specific muntenilor din Tirol, constând într-o vocalizare care trece fără tranziție de la vocea normală la falset. (n.trad.)

naştere atunci când o hoardă de bărbaţi primitivi au devenit geloşi pe tatăl lor – un despot care luase pentru sine toate femeile – aşa că l-au ucis, i-au mâncat trupul, după care au instituit ritualul jertfirii unui animal („totem“) ca modalitate de transferare a vinii asupra acestuia.[14] Credinţa în Dumnezeu nu este decât o uriaşă proiecţie oedipiană a dorinţelor noastre asupra cosmosului. Freud susţinea cu seriozitate că religia a început când un străvechi trib de bărbaţi şi-au ucis „tatăl“, s-au simţit vinovaţi pentru acest lucru şi au inventat religia pentru a rezolva problema vinovăţiei lor şi pentru a se asigura că sentimentul de vinovăţie nu se va mai repeta. Această idee a lui Freud nu a avut prea multă priză la public.

Analogia lui Karl Marx cu drogul are două tăişuri. Czeslaw Milosz, laureat al premiului Nobel, remarca în eseul *The Discreet Charm of Nihilism* [Farmecul discret al nihilismului]: „Un adevărat opiu al maselor este credinţa că nu mai există nimic după moarte – o imensă consolare la gândul că nu vom fi judecaţi pentru trădările, lăcomia, laşitatea şi crimele noastre.“[15]

Această întrebare e importantă pentru noi pentru că dacă *vrem*, putem găsi modalităţi de a respinge fiecare motiv al credinţei: existenţa creaţiei; cazurile de rugăciuni ascultate; dovezile învierii; mărturiile unor vieţi transformate; neasemuita înţelepciune a lui Isus; căutarea şi tânjirea din inima ta după har, iertare, semnificaţie, împlinire, transcendenţă şi cer. Dacă îţi doreşti suficient de mult să nu crezi, vei găsi o modalitate de a nu crede.

Date fiind pagubele pe care le poate produce îndoiala, adesea îmi doresc ca Dumnezeu pur şi simplu să o elimine. Însă în cele mai multe cazuri El nu face acest lucru. Poate că are motivele Lui.

9

DARUL INCERTITUDINII

Aproape niciun lucru care are un impact major
nu poate fi dovedit.[1]
FREDERICK BUECHNER

Am întâlnit-o pe soția mea la o întâlnire „pe nevăzute". Întâlnirea noastră a fost aranjată de un cuplu căsătorit, Greg și Bonnie, și niciunul dintre noi nu era prea încântat în primul rând de ideea de întâlnire „pe nevăzute" (până și denumirea e de rău augur). Eu și Nancy am ajuns până la urmă să stăm de vorbă în spatele casei mele, într-un locșor fermecător de unde se vedea întreaga Arroyo Valley și stadionul Rose Bowl. După un timp, Nancy a devenit extrem de tăcută. M-am uitat la ea și am văzut că a adormit. Întâlnirea nu părea să meargă prea bine după standardele mele. Iar standardele mele nu erau înalte. Un zbor cu zepelinul *Hindenburg* ar fi fost mai amuzant decât o întâlnire cu mine într-o seară când eram fără chef.

Pe de altă parte, poate că Nancy pur și simplu s-a simțit în largul ei în preajma mea. Așa că m-am gândit să mai încerc o dată. Problema mea era că nu știam cum să iau legătura cu ea. Greg și Bonnie se întorseseră acasă, undeva în centrul Statelor Unite, iar eu nu avea numărul de telefon al niciunuia. Tot ce știam despre Nancy

era că frecventează o biserică de aceeași confesiune cu mine în orașul Whittier din California. Așa că am sunat la secretariatul bisericii.

— Mă numesc John Ortberg, am explicat eu. Am nevoie de numărul de telefon al unei persoane din biserica dumneavoastră, o tânără pe nume Nancy Berg. Sunt pastor al Bisericii Baptiste Nr. 1 din La Crescenta. E o problemă legată de lucrare.

A urmat o pauză lungă. Secretara m-a lăsat să aștept la telefon vreo cinci minute bune. Ceea ce nu știam atunci și ce nu mi-a spus nimeni decât după șase luni, a fost că secretara bisericii era mama lui Nancy, Verna Berg. Și m-a lăsat să aștept la telefon ca să o poată suna pe fiica ei și să o întrebe dacă e în regulă să dea numărul ei de telefon. Atât de subțire era firul de care atârna existența copiilor noștri.

> Mulți oameni, atunci când se gândesc la credință, spun în gândul lor: *Cred că Dumnezeu există* sau *Dragostea este cea mai mare virtute*. Însă în esența ei credința nu înseamnă pur și simplu a crede într-o afirmație; înseamnă a-ți *pune încrederea într-o persoană*.

Uneori, în perioada în care ieșeam împreună, Nancy nu era foarte sigură de intențiile mele. Am ieșit împreună doar de câteva ori înainte ca ea să plece la masterat la o distanță de câteva mii de kilometri, iar când eu nu i-am scris atât de des cât sperase ea, a concluzionat că nu sunt prea interesat. Apoi am aflat că iese cu un alt băiat și am știut că sunt interesat. (Am în mine ceva din Maurice Chevalier). Am sunat-o. M-am învârtit puțin în jurul cozii.

— Cred că ceea ce încerc să-ți spun – am zis eu – e că te plac.

Tăcere. M-am gândit că poate iar a adormit.

Și așa a început totul. De fapt cea mai dificilă parte a relației noastre a fost incertitudinea, la care nu mă așteptasem și pe care nu o doream. Nu mai avusesem până atunci o relație serioasă și mă gândeam că o persoană trebuie „pur și simplu să știe". Nu înțelegeam că incertitudinea îți impune să ajungi să te cunoști foarte bine – ce prețuiești, ce dorești – prin întrebări, alegeri, riscuri și angajamente.

O relație de prietenie romantică, asemenea credinței, este un exercițiu în incertitudine strategică. André Comte-Sponville spunea că tocmai experiența incertitudinii face posibilă beatitudinea a ceea ce noi numim îndrăgostire.[2] Trecem printr-un proces intens de întrebări,

speranțe și îndoieli. *Oare chiar îi pasă de mine?* Iar când primim dovezi că *îi pasă*, ne cuprinde un val uriaș de euforie. Tocmai acest traseu sinuos al agoniei incertitudinii și al extazului alinării conferă stadiilor primare ale dragostei caracterul emoțional exploziv. Din același motiv, pe măsură ce dragostea se maturizează, pe măsură ce angajamentul devine certitudine, efectul de carusel trebuie în mod inevitabil să se termine.

Credința nu înseamnă pur și simplu a avea niște convingeri. Mulți oameni, atunci când se gândesc la credință, spun în gândul lor: *Cred că Dumnezeu există* sau *Scriptura este corectă* sau *Dragostea este cea mai mare virtute*. Însă în esența ei credința nu înseamnă pur și simplu a crede într-o afirmație; înseamnă a-ți *pune încrederea într-o persoană*.

Cu toții credem că ne dorim certitudine. Însă nu este așa. Ceea ce ne dorim cu adevărat este încredere, plasată cu înțelepciune. Încrederea este mai bună decât certitudinea, deoarece ea onorează libertatea persoanei și face posibilă creșterea și intimitatea pe care nu le-ar putea produce niciodată certitudinea singură.

Fără încredere nu poate exista intimitate. Să presupunem că cineva mă întreabă: „John, soția ta îți este fidelă?“ Eu spun: „Da.“ Acea persoană mă întreabă: „Dar de unde știi?“ Eu răspund: „Îmi cunosc soția.“ Ea spune: „Dar s-ar putea să te păcălească. N-ai vrea să știi? Hai să dăm la o parte toată incertitudinea. Să zicem că am putea crea o cameră de luat vederi pentru Nancy și am ține-o sub supraveghere 24 de ore din 24. Nu ți-ai dori așa ceva?“

Un prieten de-al nostru este un inginer excepțional. El depune mărturie în fața Congresului în probleme legate de tehnologie. El ne înțelege aparatura video. Are o fetiță mică și în casa lor sunt instalate camere video care o pot urmări tot timpul. Noi spunem în glumă că atunci când va crește, va fi supravegheată de o cameră de luat vederi 24 de ore din 24. N-aș vrea să fiu în locul fiicei lui. Mai mult decât atât, nu aș vrea să ies cu fiica lui. Și nu aș vrea o cameră de luat vederi care să o urmărească pe Nancy nici dacă aș putea să am așa ceva. Nu aș vrea să știu. Prefer să am încredere, deoarece atunci când ai încredere în cineva îi oferi acelei persoane un dar și intri într-un fel de dans. Când am încredere în cineva, îmi asum un risc. Aleg să fiu vulnerabil. Când soția mea, la rândul ei, îmi este fidelă, ajungem

la un nivel mai profund de intimitate. Nu există nicio altă cale spre intimitate și profunzime într-o relație decât încrederea.

Într-o lume a obiectelor și a mașinăriilor, lucrurile nu stau așa. În acea lume încercăm să eliminăm toată incertitudinea. Vrem să putem să prevedem. Vrem să deținem controlul. Lumea persoanelor este o altă lume. Când e vorba de persoane, să ai încredere este mai bine decât să prevezi și să deții controlul.

Ai văzut vreodată filmul *Neveste perfecte*? Soțiile din Stepford sunt înlocuite în mod sistematic de roboți care arată exact ca ele. Soții pot să conteze pe comportamentul pe care și-l doresc de la soțiile lor cyborg. Nu există incertitudine. Nu există frustrare. Nu există nevoia de încredere.

Însă dacă ești bărbat, chiar ți-ai dori o soție care să se îmbrace întotdeauna elegant pentru tine, să gătească întotdeauna mâncarea pe care ți-o dorești, să facă întotdeauna curățenie în urma ta, să fie întotdeauna de acord cu orice ai spune, să se dedice întotdeauna plăcerii tale fără să aibă o voință proprie? (Răspunsul corect aici ar fi „nu".)

„Stepford" este o comunitate de coșmar. De ce? Pentru că încrederea este singurul mod de relaționare pentru cei care se iubesc. Ea nu poate fi scoasă niciodată din ecuație. Este singurul mod de a onora libertatea, autoritatea și demnitatea unei persoane. Așa funcționează dansul: încredere, risc, vulnerabilitate, fidelitate, intimitate.

Ce faci atunci când ai încredere în cineva? Îți asumi un risc. Acesta poate să fie unul mic sau poate să fie unul mare. Merg la un restaurant pe care mi-l recomanzi tu. Citesc o carte pentru că îmi spui tu că este bună. Îți spun un secret, după care voi vedea dacă vei păstra confidențialitatea. Îți cer să-mi fii prieten. Mă vei trăda? Te invit să-mi fii asociat în încheierea unei tranzacții. Mă vei înșela?

Încrederea este ceva ce se întâmplă între oameni. Încrederea este liantul în lumea relațiilor personale. Acest lucru este reflectat tot timpul în limbajul pe care îl folosim: conturile Escrow* au drept obiect

* Conturile Escrow sunt depozite colaterale având ca destinație depozitarea unor sume de bani până la îndeplinirea unor condiții specificate într-un angajament scris încheiat între două părți, ca garanție a utilizării sumelor strict pentru destinația stabilită.(n.ed.)

bunuri *încredințate* spre păstrare; universitățile sau organizațiile au *consilii de administrație*,* oameni cărora le este *încredințată* bunăstarea comunității. Dacă ești părinte, poate că depui bani pentru copiii tăi într-un *fond fiduciar*.** Apoi copiii tăi nu mai trebuie decât să aibă încredere că vei muri la timp ca ei să poată beneficia de banii tăi.

Când am încredere în tine, iau o bucățică din mine – lucrurile mele, banii mei, timpul meu, inima mea – și o pun în mâinile tale. Și atunci sunt vulnerabil. Apoi tu răspunzi, iar eu aflu dacă ești de încredere și de nădejde. Eu îți dau darul încrederii mele, iar tu îmi dai darul loialității tale.

Acesta este darul incertitudinii.

Faptul că există loc pentru îndoială face posibilă încrederea

Atât timp cât ai credință, vei avea îndoieli. Eu folosesc uneori următoarea ilustrație în mesajele mele. Le spun ascultătorilor că am în mână o bancnotă de 20 de dolari și solicit ajutorul unui voluntar care mă crede. De obicei se ridică doar câteva mâini. Apoi îi spun voluntarului că urmează să-i distrug credința. Îmi deschid mâna și îi arăt bancnota de douăzeci de dolari. Motivul pentru care pot să spun că îi distrug credința este că acum el știe că am bancnota în mână. El vede bancnota și nu mai are nevoie de credință. De credință este nevoie doar atunci când avem îndoieli, când nu știm sigur. Atunci când vine cunoașterea, credința dispare.

> De credință este nevoie doar atunci când avem îndoieli, când nu știm sigur. Atunci când vine cunoașterea, credința dispare.

Se întâmplă uneori ca cineva să fie tentat să gândească: *Nu pot să*

---

* În engleză, sintagma folosită pentru „consiliu de administrație" [board of trustees] conține un cuvânt derivat din termenul folosit pentru „încredere" [trust]. (n.trad.)

** În engleză, sintagma folosită pentru „fond fiduciar" [trust fund] conține cuvântul folosit pentru „încredere". (n.trad.)

devin creștin pentru că încă mai am îndoieli. Încă nu sunt sigur. Însă atât timp cât există îndoielile, atât timp cât persoana este încă nesigură, doar atunci este nevoie de credință. Când dispar îndoielile, acea persoană nu mai are nevoie de credință. A venit cunoașterea.

Le spun ascultătorilor că tocmai aceasta este ideea pe care o subliniază Pavel în prima sa epistolă către biserica din Corint: „Acum vedem ca într-o oglindă [un cuvânt care se referă la «cunoaștere»], în chip întunecos [acum avem parte de confuzie, concepții greșite, îndoieli și întrebări], dar atunci vom vedea față în față [încă nu vedem față în față]. Acum cunosc în parte [cu întrebări și îndoieli], dar atunci voi cunoaște deplin, așa cum am fost și eu cunoscut pe deplin" (13:12).

După ce spun toate acestea, adaug că credința ar trebui răsplătită. Dau bancnota de douăzeci de dolari voluntarului. Apoi întreb mulțimea cine crede că am în mână o bancnotă de o mie de dolari. Acum se ridică multe mâini. Însă e prea târziu. Uneori nu trebuie să ai încredere în oameni. Încrederea în sine nu este nici bună, nici rea. Trebuie să fie justificată.

Asta înseamnă a spune că credința este un *dar*. După cum frumusețea tinde să stârnească admirație, tot așa credincioșia tinde să stârnească încredere. Pe măsură ce ajung să te cunosc, încep să am încredere în tine. Însă mie nu mi se pare că încrederea este ceva ce creez prin puterea voinței. Ea se naște pur și simplu din faptul că știu că ești demn de încredere. Ea vine ca un dar.

Scriitorul Epistolei către evrei spune: „Fără credință este cu neputință să fim plăcuți Lui" (11:6). Acest lucru îi deranjează uneori pe oameni. Ei se întreabă de ce trebuie să avem credință. Este adevărat că fără credință este imposibil să-I fim plăcuți lui Dumnezeu. Însă fără credință este imposibil să-i fim plăcuți oricui. Încearcă să-ți faci un prieten fără să ai credință. Încearcă să te căsătorești fără credință. Încearcă să crești un copil fără să înveți despre încredere.

George MacDonald a scris o carte intitulată *Thomas Wingfold, Curate*, despre un pastor care ajunge să își dea seama că nu știe dacă crede în ceva de natură spirituală. Cartea relatează călătoria sa spre Dumnezeu. Spre finalul cărții, Wingfold se împrietenește cu un tânăr care suferă de o boală terminală. El are grijă de cel bolnav și îi vorbește despre propriile lui îndoieli.

În ultima lor conversație, tânărul îl întreabă pe Wingfold despre credința sa în Dumnezeu:

— Sunteți mai sigur cu privire la El acum, domnule, decât înainte?

— Cel puțin sper în El mult mai mult.

— E destul atât?

— Nu, vreau mai mult.

Tânărul îi spune lui Wingfold că își dorește să se poată întoarce din mormânt ca să-l asigure pe Wingfold că Dumnezeu există.

Wingfold îi răspunde că și dacă ar fi posibil un asemenea lucru, el nu și l-ar dori. Nu vrea să știe sigur nici măcar cu un minut înainte de a dori Dumnezeu ca el să știe. El spune că preferă să aibă parte de „beneficiul de a nu ști".[3]

Cunoașterea înseamnă putere, iar incertitudinea este neplăcută. Prin urmare, cum poate necunoașterea să fie bună?

Incertitudinea adaugă smerenie la credință

„Incertitudinea" este un minunat memento al acelui mic detaliu care nu-mi dă pace și pe care adesea îl uit, și anume că nu sunt Dumnezeu. Cineva mi-a dat niște benzi desenate în care Sf. Petru intervievează un nou sosit la porțile raiului. Petru spune: „Ai fost credincios, da. Numai că ai sărit peste partea aceea cu «să nu fii un nesuferit în privința asta»." Nu mulți dintre noi au tăria de caracter necesară pentru a face față realității de a ști cu o certitudine absolută că avem dreptate și că toți cei care nu sunt de acord cu noi greșesc. Incertitudinea este una dintre formele suferinței care pot zidi caracterul. Poate că o parte din actul de a mă încrede în Dumnezeu este să am încredere că El îmi va da o cunoaștere deplină cu privire la El la momentul potrivit.

Incertitudinea este una dintre formele suferinței care pot zidi caracterul. Poate că o parte din actul de a mă încrede în Dumnezeu este să am încredere că El îmi va da o cunoaștere deplină cu privire la El la momentul potrivit.

În credință, la fel ca într-o relație de prietenie romantică, încrederea

în sine exagerată poate constitui o problemă. Poate că sună ciudat, dar unii oameni ar fi niște credincioși mai buni dacă ar avea puțin mai multă îndoială. Cunosc un bărbat care a chelit prematur. (De fapt, se mai poate cheli și altfel?) E un tip care pune mare accent pe credință. Susține că dacă el e suficient de sigur de un răspuns, Dumnezeu este obligat să-i dea lucrul de care este sigur. E convins că progresul calviției este o dovadă a lipsei lui de credință. Crede sincer că dacă ar avea suficientă credință, ar crede că Dumnezeu îi va da păr și ar avea păr. (Poate că are dreptate – dar atunci pentru ce a creat Dumnezeu Rogaine?*)

Uneori oamenii folosesc expresii de genul „Am un cuvânt din partea Domnului“ cam cu prea multă ușurință. Certitudinea că știu tot ce se poate ști despre Dumnezeu îi împiedică să știe adevărul despre ei înșiși. „Eu nu am încredere în acei oameni care știu atât de bine ce dorește Dumnezeu de la ei – spunea partizana drepturilor politice pentru femei, Susan B. Anthony – pentru că observ că asta întotdeauna coincide cu propriile lor dorințe.“[4] Uneori puțină incertitudine modestă i-ar împiedica să-L facă pe Dumnezeu să pară absurd. Prietenul meu penticostal Gary a participat odată la un serviciu religios unde un bărbat s-a ridicat în picioare și s-a adresat bisericii: „Așa vorbește Domnul: «Așa cum am fost cu Avraam când a condus poporul Israel prin pustiu, tot așa voi fi și cu voi.»“ El a ocupat loc, iar soția lui i-a șoptit ceva la ureche. Omul s-a ridicat din nou în picioare. „Așa vorbește Domnul: «Am greșit. Era vorba de Moise.»“

Iov este o carte a îndoielii intense. Iar Iov este principala persoană care se îndoiește. El se îndoiește de caracterul lui Dumnezeu („să știți că Dumnezeu mă urmărește și mă învelește cu lațul Lui“, 19:6). El se îndoiește de bunătatea lui Dumnezeu („Căci săgețile Celui Atotputernic m-au străpuns, sufletul meu le suge otrava“, 6:4). Cu mult înainte de Nietzsche, El Îl acuză pe Dumnezeu de absență și tăcere („Strig către Tine, și nu-mi răspunzi“, 30:20). Prietenii lui Iov sunt siguri de prezența lui Dumnezeu și de căile Lui. Credința lor este puternică. Ei încearcă să-i vorbească lui Iov din partea lui Dumnezeu, să-l vindece de îndoială.

---

* Un produs folosit pentru stimularea creșterii părului și tratarea calviției ereditare. (n.trad.)

Și totuși, când vorbește Dumnezeu, El este de partea lui Iov. Este mânios pe prietenii lui Iov „pentru că n-ați vorbit așa de drept de Mine cum a vorbit robul Meu Iov" (42:7). În sinceritatea lui Iov, chiar așa confuz și îndoielnic, era mai multă credință decât în certitudinea pioasă a prietenilor lui.

Fanaticilor religioși întotdeauna le lipsește smerenia incertitudinii. Domnul Dooley, personajul fictiv din literatura satirică irlandeză, definea un fanatic ca „un om care face ceea ce crede că ar face Domnul dacă ar cunoaște situația în cauză".[5]

Incertitudinea ne determină să învățăm

Imaginea pe care o avem despre Dumnezeu este întotdeauna imperfectă și cu lipsuri, iar îndoielile ne fac să decimăm tot mai mult adevărul. De pildă, avem tendința să-L remodelăm pe Dumnezeu după chipul nostru.

Unul dintre primii oameni care s-a îndoit de existența zeilor olimpieni ai grecilor, poetul grec Xenofan (în jurul anului 500 î.Cr.) observa că oamenii au tendința să Îl facă pe Dumnezeu să arate ca ei – zeii etiopieni arătau etiopieni, zeii traci aveau ochii albaștri și părul roșcat, toți zeii perșilor arătau ca perșii. „Dacă boii, caii și leii ar putea picta, cu toții ar picta zeii după chipul lor", scria el.[6]

Pilotul de curse Ricky Bobby din comedia *Talladega Nights*, se roagă: „Micuțule pruncușor Isus, din micuța Ta iesle de pruncușor Isus, cu filmulețele Tale educative Baby Einstein,* folosește-Ți puterile supranaturale de pruncușor Isus ca să mă ajuți să câștig."

Când soția lui Ricky Bobby spune că ar trebui să I se roage adultului Isus, el spune:

— Nu, mie îmi place Isus cel de la Crăciun. Așa că tu te poți ruga adolescentului Isus sau lui Isus cu barbă, dar eu mă voi ruga copilașului Isus.[7]

---

* Gamă de filme produse de compania Baby Einstein, specializată în activități interactive pentru copii cu vârsta cuprinsă între trei luni și trei ani. (n.trad.)

Noi avem nevoie de îndoială pentru a ne ajuta să ştim unde anume Îl inventăm pe Dumnezeu. „Îndoielile – scrie Frederick Buechner – sunt nişte furnici în pantalonii credinţei; ele ţin credinţa trează şi activă."[8]

Îndoielile ne determină şi să privim înăuntrul nostru. Nu doar dovezile sau argumentele pot cauza îndoiala. Poate că de cele mai multe ori nu se întâmplă aşa. Eu cred că mersul la dentist este benefic pentru gura mea, dar când vine vremea să merg, teama de durere produce o avalanşă de îndoieli în mintea mea: Oare chiar e necesar? Este dentistul meu competent? Nu pare oare puţin sadic?

Mintea noastră e un drăcuşor viclean. Nu este o maşinărie logică. De pildă, să presupunem că mă cert cu soţia mea pe tema cine trebuia să ia cheia de la camera noastră de hotel. În toiul certei îmi trec prin minte tot felul de gânduri. Aceasta este confirmarea celor mai mari defecte ale caracterului ei. Acum văd cât e de nerezonabilă şi cât îi place să critice. Gravitatea defectelor personalităţii ei sunt scoase în relief. După aceea ne împăcăm şi gândurile care îmi trec prin minte când mă gândesc la ea sunt gânduri de recunoştinţă şi admiraţie. Şi ea este exact aceeaşi persoană.

Uneori îndoielile sunt produse de argumente filozofice şi de întrebări referitoare la dovezi. Însă de mult mai multe ori ele provin din gânduri întâmplătoare sau din momente de uscăciune sau din mai ştiu eu ce.

La fel este şi cu îndoielile cu privire la Dumnezeu. Uneori ele sunt produse de argumente filozofice şi de întrebări referitoare la dovezi. Uneori. Însă de mult mai multe ori ele sunt produse de gânduri întâmplătoare sau de momente de uscăciune sau de mai ştiu eu ce.

Schimbările de dispoziţie pot produce îndoială. Îmi este mai uşor să cred în Dumnezeu în zilele însorite. Când este vară – viaţa e uşoară, peştii saltă, îmi merge bine, tata e bogat, mama e frumoasă – am încredere că Dumnezeu e în cerul Lui. După trei săptămâni de februarie în Chicago nu mai e neapărat aşa.

Ispita produce îndoială. Sau poate că un mod mai bun de a exprima această idee este următorul: ispita *necesită* îndoială. O

veche maximă afirmă că nu există atei în tranșee.* Un corolar ar putea fi că nu există prea mulți teiști în bordeluri. Sau că devenim specialiști în a-L exclude pe Dumnezeu din mintea noastră atunci când El ne incomodează. Dostoievski spunea: „Dacă Dumnezeu nu există, atunci totul e permis." Știu că mulți atei nu ar fi de acord cu această idee.

Un lucru e cert: dacă există Dumnezeu, atunci multe lucruri nu sunt permise. Iar dacă vreau să fac unul din acele lucruri, mintea mea trebuie să găsească un mod de a scăpa de Dumnezeu, cel puțin pentru un timp. Cu toții suntem cel puțin atei temporari, atei strategici.

Uneori îndoiala vine la fel de misterios precum credința. Am vorbit cu un bărbat care spunea că mama lui știa tot timpul că Dumnezeu este cu ea. Știa că atunci când se roagă, Dumnezeu aude, la fel cum o persoană care își vâră degetul în apă știe că se va uda. El se gândea că va avea și el cândva acest gen de credință – că va „ști pur și simplu". Nu s-a întâmplat acest lucru, așa că multă vreme a respins ideea de Dumnezeu. Însă nici lepădarea de credință nu era punctul lui forte, așa că în cele din urmă a decis să accepte o credință nesigură. Mama lui e acum o femeie în vârstă, care suferă de o boală terminală și ceea ce i-a surprins pe amândoi e cât de speriată este ea. Acum, la final, după atâtea decenii de siguranță binecuvântată, ea nu mai știe.

Uneori îndoiala acționează în noi împotriva voinței noastre, fără să știm. Joan Didion a scris o meditație foarte frumoasă despre viață și moarte după decesul soțului ei. După moartea lui subită, ea reflecta asupra Crezului apostolic, pe care îl recita încă din copilărie, când și-a dat seama că nu mai poate să spună „Cred în învierea trupului". Ea nu alesese să nu mai creadă acest lucru, însă îndoiala era ca o dolină care eroda solul credinței în tăcere, nevăzută, an după an, până când puterea de a crede pur și simplu a dispărut.[9]

Incertitudinea este un mic îndemn că trebuie să examinez nu doar dovezile și argumentele, ci de asemenea inima mea.

---

* Un aforism care susține că în vremuri de stres și teamă intense, ca de exemplu atunci când participi la un război, toți oamenii cred într-o putere divină. (n.trad.)

Incertitudinea ne împinge spre căutarea adevărului

Incertitudinea este un dar pentru că ea ne stimulează să căutăm adevărul. Aşa cum foamea ne determină stomacul să caute mâncare, îndoielile ne determină mintea să caute realitatea.

Uneori oamenii fac faţă îndoielilor încercând să le reprime – să le împingă înapoi cât de mult. Vorbeam recent cu un prieten care spunea: „Eu nu citesc niciodată cărţi ca cea scrisă de ateul Richard Dawkins, pentru că mi-e teamă că dacă le-aş citi, ele mi-ar submina credinţa." Eu nu spun că ar trebui să citeşti toate cărţile de acel gen. Poate că nu e nevoie, însă dacă nu citeşti astfel de cărţi şi le eviţi pentru că ţi-e teamă că îţi vor distruge credinţa, atunci ceea ce spui de fapt este: „În adâncul sufletului meu, eu nu cred că Isus chiar a avut dreptate."

Când m-am dus să-mi fac studiile de doctorat în psihologie clinică, o femeie din biserica mea baptistă mi-a spus că ea crede că e o pierdere de timp să-l studiez pe Freud în loc să studiez Biblia.

— Ai citit multe din lucrările lui? am întrebat-o eu.

Nu citise.

— Mi-ai putea spune măcar un lucru pe care l-a scris el?

Nu putea.

— Înţelegi diferenţa dintre proiecţie şi formaţiune reacţională? Ştii relaţia dintre conştiinţă şi supraeu? Ştii stadiile de dezvoltare psihosexuală pe care le-a evidenţiat?

Răspunsul a fost „nu".

— Freud – indiferent dacă eşti de acord cu el sau nu – a fost una dintre cele mai proeminente personalităţi care au modelat gândirea secolului al XX-lea. A fost scriitor, cercetător şi medic; a câştigat Premiul Goethe pentru influenţa sa literară asupra limbii germane; a citit şi a scris despre subiecte din biologie, neurologie, artă, religie, precum şi psihologie – şi tu te simţi calificată să-l judeci, când nu poţi să numeşti nici măcar o singură monografie pe care a scris-o?

Când se gândesc la *credinţă* mulţi oameni cred că ea înseamnă să alegi să crezi atunci când nu există dovezi temeinice. Dar nu poţi să te determini să crezi ceva prin puterea voinţei.

A fost ultima dată când bunica m-a întrebat despre psihologie.

Îmi amintesc de un tânăr student cu o minte sclipitoare, care în cele din urmă nu a mai putut să creadă în creștinism. În parte era deziluzionat de alți creștini care „păreau bucuroși să ascundă problemele serioase din Biblie și din argumentele lor. Ei preferau confortul în locul sincerității intelectuale."[10]

Când se gândesc la *credință* mulți oameni cred că ea înseamnă să alegi să crezi atunci când nu există dovezi temeinice. Definiția pe care o dădea Mark Twain credinței este: „A încerca să crezi ceea ce știi că nu e așa".

Nu poți să te determini să crezi ceva prin puterea voinței. Richard Swinburne, profesor la Universitatea Oxford, scria: „În general, omul nu poate alege instantaneu ce să creadă. Credința este ceva ce i se întâmplă omului, nu ceva ce face el."[11]

Uneori oamenii cu o credință „nesigură" își spun: *Trebuie să mă străduiesc mai mult să cred că voi primi răspunsul pe care îl doresc la rugăciunea mea.* Metoda aceasta nu funcționează. A te strădui să crezi este ceva de-a dreptul toxic. E o practică periculoasă. Eu pot să spun: „Voi încerca să învăț. Voi încerca să studiez. Voi încerca să cresc. Voi încerca să-L cunosc mai bine pe Dumnezeu. Voi încerca să mă rog." Însă nu pot să generez în mod direct credința prin puterea voinței.

Alice a învățat o lecție despre natura credinței în călătoria ei în Țara Minunilor. (Lewis Carroll a fost atât matematician la Oxford, cât și cleric anglican, așa că avea un interes deosebit față de natura credinței.) În mijlocul unei conversații amețitoare, Regina de Cupă îi spune lui Alice:

— Acum îți voi da ceva să crezi. Am 101 ani, cinci luni și o zi.

Asta e prea mult pentru biata Alice. Deși presupun că e greu să estimezi vârsta unui personaj animat de șah, este clar că regina nu se poate să fi depășit vârsta mijlocie.

— Nu pot să cred așa ceva, spuse Alice.

— Nu poți? întrebă regina, pe un ton compătimitor. Încearcă din nou. Respiră adânc și închide ochii.

Alice râse.

— N-are rost să încerc, spuse ea. Nu poți să crezi lucruri imposibile.

— Aş zice că nu ai exersat prea mult, spuse regina. Când eram de vârsta ta, întotdeauna făceam asta o jumătate de oră pe zi. Uneori credeam până la şase lucruri imposibile înainte de micul dejun.[12]

Filozoful Dallas Willard lansează o propunere provocatoare: „Ucenicii lui Isus trebuie să urmeze adevărul oriunde i-ar duce."[13] Probabil va suna ciudat, dar chiar mai important decât angajamentul nostru faţă de Isus trebuie să fie angajamentul nostru faţă de adevăr. Căci este imposibil să te încrezi în Isus dacă în străfundul inimii tale nu crezi că El a avut dreptate. Uneori credincioşilor le este teamă că urmând adevărul oriunde i-ar duce, s-ar putea să ieşim din zona noastră de confort. Însă după cum scria C. S. Lewis: „Confortul este acel lucru pe care nu-l poţi obţine căutându-l. Căutând adevărul s-ar putea să găseşti în cele din urmă confortul; dar căutând confortul nu vei găsi nici confortul, nici adevărul – ci numai linguşeală şi proiecţii ale propriilor dorinţe la început, iar în cele din urmă disperare."[14]

Isus Însuşi a avut destul de multe de spus despre adevăr. El a spus: „Veţi cunoaşte adevărul, şi adevărul vă va face slobozi" (Ioan 8:32). „Eu sunt calea, adevărul şi viaţa" (14:6). „Când va veni Mângâietorul, Duhul adevărului, are să vă călăuzească în tot adevărul" (16:3).

Un alt mod de a spune acest lucru este următorul: Dacă ai de ales între Isus şi adevăr, alege adevărul. Însă potrivit spuselor lui Isus, căutând adevărul Îl vei găsi pe El. Nu există niciun alt mod de a te încrede în Isus decât gândind, punându-ţi întrebări, luptând şi frământându-te până când ajungi să vezi că El chiar este adevărat. Un scop al îndoielii este că ne motiveze să facem acest lucru.

Incertitudinea produce creştere

Ca părinte, am ajuns să apreciez valoarea incertitudinii strategice. Copiii mei vin la mine şi vor confortul cunoaşterii. Vor intra la cutare şcoală sau vor primi cutare slujbă sau cutare premiu? Ca tată, ceea ce-mi doresc cel mai mult pentru ei este să devină oameni cu adevărat buni. Şi recunosc că perioadele de „necunoaştere" sunt perioadele celei mai mari creşteri. Dacă ei pot fi echilibraţi, încrezători şi să le pese de alţii chiar şi în valea incertitudinii, vor creşte mai mult decât ar crede

ei. Să fii nesigur şi totuşi să-ţi pese de alţii înseamnă maturitate. Să fii nesigur şi totuşi vesel înseamnă să te dezvolţi ca persoană.

Uneori, aşa cum am văzut mai devreme, trebuie să ne angajăm 100% faţă de un lucru, chiar dacă nu avem o certitudine 100% în convingerile noastre cu privire la acel lucru. Când vom putea trăi în mijlocul incertitudinii cu un angajament plin de bucurie şi curaj, ne vom schimba. Vom deveni, poate nu mai siguri, dar mai *credincioşi.* Iar credincioşia contează mai mult decât certitudinea. Atât doar că nu este la fel de plăcută.

Există momente când o decizie necesită angajament chiar dacă nu avem o certitudine absolută. Aşa se întâmplă aproape fără excepţie în cazul celor mai importante decizii din viaţă. De exemplu, să zicem că înainte de a mă căsători îmi spun: *Sunt om. N-am niciun fel de garanţie, dar ştiu că vreau să mă căsătoresc cu această persoană. Sunt 95% sigur. Nivelul îndoielii e foarte scăzut. Dar sunt o fiinţă limitată, iar îndoiala aceea există.*

Există momente când o decizie necesită angajament chiar dacă nu avem o certitudine absolută. Aşa se întâmplă aproape fără excepţie în cazul celor mai importante decizii din viaţă.

Acum imaginează-ţi că atunci când îmi spuneam jurămintele faţă de Nancy – când făceam legământul – aş fi spus: „Nancy, îţi voi oferi un angajament bun şi solid de 95% în căsnicia noastră. Îţi voi fi 95% fidel în viaţa noastră împreună." Crezi că ar fi fost încântată? Nu prea.

Când eşti la altar, când faci acel jurământ, ceea ce spui este: „Tot ceea ce sunt, tot ceea ce am, îţi dăruiesc ţie. La bine şi la rău, în bogăţie sau sărăcie, în boală sau sănătate, te voi iubi şi te voi preţui – mă dedic ţie cu totul."

Ceea ce contează atunci nu este certitudinea, ci credincioşia. Când certitudinea nu este posibilă, credincioşia este încă disponibilă.

Acest lucru este adevărat în cazul celei mai importante decizii, decizia privitoare la Dumnezeu. Nu avem dovezi, însă avem o mulţime de motive temeinice. Şi unul dintre ele se ridică deasupra tuturor.

10

DE CE CRED

Treaba mea nu este să-i dovedesc vreunui alt om că există Dumnezeu, ci să-L găsesc eu însumi.[1]
GEORGE MACDONALD

Majoritatea ființelor umane care au trăit vreodată ar spune că ateii Bertrand Russell, Christopher Hitchens, Richard Dawkins, Sam Harris și Daniel Dennett se înșală. Cele mai strălucite minți din istoria rasei umane – Platon, Augustin, d'Aquino, Newton, Descartes, Leibniz, Pascal, Kierkegaard – au crezut că există motive temeinice pentru a crede că există Dumnezeu. Din moment ce niciunul dintre ei nu mai este în viață ca să scrie o explicație a motivului pentru care cred, va trebui să te mulțumești cu mine.

Și iată cum aș dori să procedăm. Vom trece în revistă mai multe motive pentru a crede în Dumnezeu, căutându-l pe cel mai bun:

G. K. Chesterton scria:

> Dacă sunt întrebat de ce cred în creștinism, nu pot să răspund decât: „Din același motiv pentru care un agnostic inteligent nu crede în creștinism". Cred în el în mod rațional,

> pe baza dovezilor. Însă acele dovezi... nu se găsesc în cutare sau cutare așa-zisă demonstrație, ci constau într-o acumulare enormă de probe mici, dar unanime. De fapt, secularistul nu trebuie învinuit pentru că obiecțiile sale față de creștinism sunt diverse și chiar fragmentare; tocmai aceste dovezi fragmentare conving mintea.[2]

Eu cred că există Dumnezeu dintr-o sumedenie de motive: vise, certuri, tartă cu banane și frișcă, arbitri, *Hotel Rwanda*, sisteme complicate de mesagerie vocală, Micuța Nell, pilula fericirii și încă un motiv, un motiv care se ridică peste toate celelalte motive și le lasă cu mult în urmă.

Ce zici, sunt suficient de fragmentare?

Aceste motive pentru a crede în Dumnezeu nu sunt absolut aleatorii. Unele dintre ele implică argumente filozofice cu denumiri tehnice. Toate ar trebui să constituie obiectul unei reflecții atente. Însă numai unul este cel mai important.

Vise

Săptămâna trecută am distrus mașina fiicei mele. Am rupt-o în două. Încercam să țin de ambele jumătăți în timp ce alunecam pe povârnișul unui deal, când a venit spre mine un cerb mare. M-a mușcat ușor de mână. Apoi s-a dus să ia în gură o creangă mică. Evident, urma să mă bată cu ea. Un crainic comenta fază cu fază această scenă și a spus: „Ei bine, acum s-a terminat. Când un cerb vine după tine cu o nuia, nu mai există nicio speranță..."

Apoi mi-a sunat alarma.

Visele pot fi destul de ciudate. Nu sunt sigur însă că ele sunt mai ciudate decât realitatea.

Și ca să iau un exemplu din filozofia elementară, eu nu pot dovedi că viața mea nu este un vis. Lao Tse punea următoarea întrebare celebră: „Dacă atunci când dormeam, eram un om care visa că e un fluture, de unde știu atunci când sunt treaz că nu sunt un fluture care visează că e un om?" Cel care a scris „Row, Row, Row Your

Boat"* se pare că făcea parte din tabăra lui Lao Tse. (Vâsleşte lin, vâsleşte voios, căci viaţa nu e decât un vis.) Eu nu am *dovezi* pentru a combate teoria fluturelui, însă am un *motiv* temeinic să nu o cred; iar motivul acesta este că dacă nu cred că sunt o fiinţă umană reală, aş putea să ratez ocazia de a profita de viaţa pe care o am. Dacă mă înşel, nu am pierdut mult, însă dacă am dreptate, am o viaţă. Pretenţia la dovezi lipsite de îndoială implică un preţ prea mare.

Oamenii pot să creadă în Dumnezeu fără să fie capabili să prezinte silogisme care să explice de ce cred, însă asta nu înseamnă că credinţa lor este mai iraţională decât faptul că eu cred că sunt treaz.

Cu toţii avem nenumărate convingeri teribil de importante care nu pot fi dovedite. De exemplu, nu poţi dovedi că trecutul a avut loc cu adevărat. Nu poţi dovedi că alţi oameni nu sunt de fapt nişte roboţi extrem de sofisticaţi. Nu poţi dovedi că este greşit să torturezi copii nevinovaţi. Alvin Plantinga, care este considerat de către mulţi cel mai important filozof al religiei din vremea noastră, spune că credinţa în Dumnezeu este ceva de genul acesta. Este ceea ce el numeşte o „convingere fundamentală".[3] Nu avem *dovezi* de neclintit în sprijinul acestor convingeri, însă avem un *motiv* temeinic să credem că ele sunt adevărate. Oamenii pot să creadă în Dumnezeu fără să fie capabili să prezinte silogisme care să explice de ce cred, însă asta nu înseamnă că credinţa lor este mai iraţională decât faptul că eu cred că sunt treaz. Credinţa în Dumnezeu este o convingere fundamentală propriu-zisă. Însă nu acesta este principalul motiv pentru care cred.

Certuri

Eu cred că avem un cod moral în inima noastră şi că Cineva l-a pus acolo. Ideea aceasta provine de la C. S. Lewis.[4]

---

* Un catren pentru copii în limba engleză, care s-ar traduce: „Vâsleşte, vâsleşte, vâsleşte barca/ Vâsleşte lin în josul râului,/ Voios, voios, voios,/ Căci viaţa nu-i decât un vis."

Fii atent următoarea dată când auzi o ceartă. Poate chiar stârnești una doar pentru a verifica ceea ce-ți spun. Eu și Nancy am avut o ceartă bună recent pe tema care dintre noi trebuia să-mi cumpere un radio cu ceas. În mod surprinzător, eu am fost cel care a pierdut.

Când oamenii se ceartă, iată ce lucruri își spun:

> „Eu fac mult mai mult decât ar trebui în casa asta, și tu faci mult prea puțin!" Pe acești oameni îi numim soți și soții.
>
> „El a primit o bucată mai mare de desert! El a primit mai mulți bani de buzunar! El are voie să vină acasă mai târziu decât mine, și nu e corect!" Pe acești oameni îi numim frați și surori.
>
> „Ești un șef groaznic și acesta e un loc de muncă de doi bani, iar eu sunt extrem de suprasolicitat și revoltător de prost plătit." Pe acești oameni îi numim concediați.

Când ne certăm, noi nu spunem doar: „Fă ce vreau eu pentru că sunt mai puternic decât tine și te pot obliga să faci ce vreau eu." Noi spunem lucruri ca: „Nu e așa! Nu e bine! Nu ești corect!" Cu alte cuvinte, apelăm la un standard independent, obiectiv și mai înalt decât tine și decât mine. Apelăm la ideea că există bine și rău.

În teorie, mulți oameni din vremea noastră sunt de părere că binele și răul sunt subiective – totul e doar o problemă de preferințe: vanilie sau ciocolată. Tu o ai pe a ta, iar eu o am pe a mea. Suntem diferiți. Autorul Dinesh D'Souza semnalează că în societatea noastră vom auzi adesea oamenii spunând: „Nu-mi impune tu mie convingerile tale."

D'Souza spune că i se pare interesant că nu spunem: „Nu-mi impune tu mie geometria ta. Nu-mi impune tu mie chimia ta."[5] De ce nu auzim oare asemenea lucruri? Deoarece presupunem că știința și matematica au de-a face cu realitatea obiectivă. Nu credem că ele ne pot fi „impuse". Însă deseori credem că principiile morale și valorile sunt doar niște preferințe subiective. Tu le ai pe ale tale. Eu le am pe ale mele. Totul este arbitrar. Când auzi două persoane discutând în contradictoriu dacă un anumit lucru este bun sau rău, asta dovedește că știm că binele și răul nu sunt subiective. În adâncul ființei noastre

cu toții trăim cu presupoziția că realitatea morală este încorporată în structura vieții.

Tocmai despre acest lucru scria Pavel când spunea că „cerințele Legii [ce e bun și ce e rău] sunt scrise în inimile [oamenilor]" Nu putem fugi de asta. Când ne certăm, arătăm că știm asta. Pavel continuă: „conștiința lor de asemenea mărturisind acest lucru, iar gândurile lor acum acuzându-i, acum apărându-i" (Rom. 2:15, NIV).

Fiecare ființă umană știe două lucruri: *Există un mod în care trebuie să ne comportăm.* Noi nu inventăm acest cod, ci doar îl descoperim. Poate că uneori nu ne sunt clare detaliile lui, însă avem o imagine generală a lui. De asemenea știm că *nu ne ridicăm la înălțimea acestui standard.* Cu toții suntem deficitari. Avem nevoie de iertare. Avem nevoie de har. Avem nevoie de remediere.

De fiecare dată când oamenii se ceartă, ei sugerează că universul nu a apărut la întâmplare, că există o ordine morală încorporată în felul de a fi al lucrurilor, pentru că a fost pus acolo de Cineva, iar acel Cineva este Dumnezeu. Vestea bună e că El este un Dumnezeu bun. Aceasta este o parte a motivului pentru care cred în Dumnezeu. Însă nu este principalul motiv.

Tartă cu banane și frișcă

În facultate am avut un profesor de filozofie pe nume Steve Evans și cu toate că de multe ori nu puteam să țin pasul cu el, a făcut o afirmație pe care nu am uitat-o niciodată: Una dintre cele mai mari dovezi ale existenței lui Dumnezeu este tarta cu banane și frișcă. Aceasta e o variantă prescurtată a afirmației că putem deduce din existența creației existența unui Creator.

Lucrul care mă convinge pe mine nu este pur și simplu complexitatea creației. Știu că unii oameni susțin că, de exemplu, complexitatea ochiului uman nu poate fi explicată decât prin existența unui creator. Pentru mine, complexitatea nu explică esența lucrurilor. Și sunt puțin îngrijorat în privința unei abordări de tip „un Dumnezeu al lacunelor" care are nevoie ca știința sau selecția naturală să nu fie capabilă să explice ceva pentru a putea dovedi

existența lui Dumnezeu. Dar dacă până la urmă știința reușește să explice lucrurile?

Nu, lucrul convingător pentru mine nu este neapărat *complexitatea* creației, cât *caracterul bun* al creației. Dacă nu există Dumnezeu, atunci chiar nu contează dacă există ceva sau nu. Mai există însă un mod de a privi lucrurile: „Dumnezeu a vorbit și așa a fost, și Dumnezeu a văzut că toate erau bune." Chiar și lucrurile urâte pe care le vedem – cancerul, poluarea și cartierele sărace – sunt dureroase tocmai pentru că creația este atât de bună când este așa cum trebuie. Caracterul bun al creației constituie un motiv ca să credem. Însă nu este cel mai important motiv.

Lucrul convingător pentru mine nu este neapărat complexitatea creației, cât caracterul bun al creației. Chiar și lucrurile urâte pe care le vedem – cancerul, poluarea și cartierele sărace – sunt dureroase tocmai pentru că creația este atât de bună când este așa cum trebuie.

Arbitri

Odată, în timpul pauzei competiționale, un arbitru dintr-o ligă de softball* din Colorado a fost oprit de un polițist pentru exces de viteză. El a cerut îndurare, a explicat că este un șofer foarte bun și a spus de ce trebuia să se grăbească. Polițistul nu a crezut argumentul arbitrului.

— Spuneți-i asta judecătorului, a zis el.

Când a reînceput sezonul de softball, arbitrul era la primul său meci. Primul bătaci care avea să joace s-a întâmplat să fie polițistul care îi dăduse amenda pentru exces de viteză. Cei doi s-au recunoscut. A fost un moment stânjenitor pentru polițist.

— Și cum a fost până la urmă cu amenda? a întrebat polițistul.

— Ai face bine să nimerești mingea de fiecare dată, a răspuns arbitrul.

* Variantă de baseball, jucată pe un teren mai mic, cu o minge mai mare și mai moale decât cea de baseball. (n.trad.)

Noi avem o dorință după dreptate, nu doar o dorință ca lucrurile să meargă așa cum vrem noi. Cu toții suntem arbitri. Nu ne putem abține. Aristotel numea această abilitate *fronesis*, capacitatea de a vedea trăsăturile morale și relevante ale unei situații anume și de a judeca lucrurile corect. Iar această capacitate este legată de felul în care ar trebui să fie lucrurile. Noi trăim cu convingerea că, pentru ca viața să aibă sens, pentru ca existența să fie rațională, dreptatea trebuie să triumfe. Prin urmare, oamenii care luptă pentru dreptate nu o fac în mod arbitrar; ei luptă ca lucrurile să fie așa cum ar trebui să fie.

Dorința noastră după dreptate ne spune că trebuie să existe un Judecător și că dreptatea trebuie să triumfe într-o zi. Iar cele mai puternice voci ale dreptății care au trăit vreodată, profeții evrei care și-au chemat națiunea la dreptate așa cum nu mai fusese chemată nicio națiune au insistat că într-o zi va triumfa dreptatea. Ea va curge ca un râu (Amos 5:24). Setea noastră de dreptate ne spune că există Dumnezeu. Însă aceasta nu este cea mai convingătoare voce pe care o aud mărturisind despre Dumnezeu.

Hotel Rwanda

Am văzut filmul *Hotel Rwanda* pentru prima dată împreună cu fiica mea și un grup de prieteni de-ai ei. În Rwanda, în decurs de mai puțin de un an, au fost uciși un milion de oameni, mulți dintre ei măcelăriți cu macete, pentru că aparțineau tribului greșit. După film, am ieșit în oraș și am vorbit multă vreme, încercând să digerăm ceea ce am văzut. Aproximativ un an mai târziu, am avut ocazia să întâlnesc în realitate persoana care inspirase filmul, iar demnitatea și curajul lui sunt impresionante.

Bineînțeles, într-un anumit sens, problema răului prezintă una dintre cele mai mari dificultăți – pentru mine cea mai mare – în calea credinței în Dumnezeu. De ce nu oprește El răul este un lucru pe care nu îl înțeleg pe deplin.

Dar acesta este un alt aspect. Dintre toate formele de suferință, cea mai rea este cea care implică răutatea umană. Germania nazistă, Cambodgia și Rwanda sunt câteva dintre cele mai cumplite povești

de groază ale omenirii. Însă este greu de înțeles cum ar putea exista *răutatea* dacă naturalismul este adevărat. Categoria răutății are logică numai dacă oamenii au fost creați și meniți să se comporte într-un anumit mod. Într-un univers apărut la întâmplare poate exista plăcere și durere, însă nu ar exista nicio distincție *morală* între ele, din moment ce răutatea poate exista numai într-un univers moral. Realitatea existenței răului – nu doar a durerii, ci a răului – constituie un motiv ca să credem. Însă nu acesta este cel mai important motiv.

Sisteme de mesagerie vocală

Suntem creaturi care dăm vina unele pe altele. Eu și Nancy avem pe frigider un magnet pe care scrie: „N-am spus că e vina ta. Am spus că voi *da vina* pe tine." Însă învinuirea are ceva de spus despre natura noastră.

În urmă cu câțiva ani, mă aflam în biroul meu și vorbeam cu cineva. M-am oprit puțin ca să las un mesaj pe mesageria vocală a cuiva. (Am pus telefonul pe speaker ca să las mesajul în loc să ridic receptorul.) Iar persoana căreia îi lăsam mesajul pe mesageria vocală era una dintre cele mai cumsecade persoane pe care le cunoșteam.

Nu știu de ce, însă după ce am închis telefonul, am început să vorbesc cu persoana care se afla în biroul meu despre persoana căreia îi lăsasem mesajul vocal, folosind un ton batjocoritor – „ce persoană *cumsecade* e X.... tot timpul *atât de drăguță...*" Nu inventam lucruri rele. Însă în loc să vorbesc despre acea persoană cu admirație, am spus toate acele lucruri de parcă faptul că era cumsecade ar fi fost o dovadă de naivitate sau artificialitate. Doar ca să mă amuz. Sau poate doar ca să mă simt eu mai bine vizavi de faptul că nu aveam acel nivel de bunătate în viața mea.

Dintr-odată am auzit un ton de apel în difuzorul telefonului. Mi-am dat seama că tot ce spusesem se înregistrase pe mesageria vocală a persoanei respective. Ea avea să audă fiecare cuvânt urât.

Mi s-a făcut rău. Fizic am simțit cum mi se întoarce stomacul pe dos. A trebuit să mă duc la biroul persoanei respective și să încerc să-i explic de ce am făcut ceva atât de jignitor încât nu puteam să înțeleg nici eu.

Nici în ziua de azi nu pot să mă gândesc la acel moment fără să am o senzație ciudată în stomac. Pavel spunea despre conștiința noastră că ea „mărturisește“ (Rom. 2:15) că suntem ființe morale într-un univers plin de semnificație din punct de vedere spiritual. Nu aveam pe cine altcineva să învinuiesc.

Responsabilitatea pentru faptele noastre are logică doar într-un univers al persoanelor. Naturalismul spune că ființele umane sunt doar o grupare de atomi. Unii oameni cred că Darwin a demonstrat că între ființele umane și orice alte creaturi pot exista doar diferențe de grad, nu de specie. Cu toate acestea, Biblia spune că oamenii sunt *altfel* de ființe și că suntem creați după chipul lui Dumnezeu – posesori ai unui suflet. În inima noastră știm că acest lucru este adevărat.

Următoarea ilustrație, deși puțin ciudată, arată unul din modurile în care suntem creaturi unice: niciodată nu dăm în judecată un animal. Când cineva este mușcat de un leu, când cineva este sfâșiat de un urs, când cineva trăiește într-o relație bolnavă de codependență cu o pisică (și propria mea convingere ca iubitor de câini este că toți proprietarii de pisici trăiesc într-o relație bolnavă de codependență cu pisicile lor), nu dăm în judecată acel animal. Nu îi intentăm proces. Nu îl ducem la tribunal. Spunem doar atât: „Asta e natura lui. Asta e natura unui urs. Asta e natura unui leu. Asta e produsul naturii și instruirii lui. Asta e tot.“ (De fapt, un grup de pescari din Hartlepool, Anglia, care se temeau de o invazie franceză în timpul războaielor napoleoniene, se pare că au judecat și au spânzurat o maimuță sub acuzația că ar fi fost spion francez, însă de atunci încolo britanicii s-au simțit stânjeniți de această pățanie, ceea ce nu face decât să confirme ce spuneam mai sus.)[6]

Noi dăm în judecată ființele umane pentru că ființele umane nu sunt doar niște produse ale instinctului sau ale instruirii; noi suntem agenți morali. Suntem „condamnabili“. Iar nelegiuirile noastre necesită ceva mai costisitor decât educația, terapia sau un deznodământ. Naturalismul

Noi dăm în judecată ființele umane pentru că ființele umane nu sunt doar niște produse ale instinctului sau ale instruirii; noi suntem agenți morali. Nelegiuirile noastre necesită ceva mai costisitor decât educația, terapia sau un deznodământ.

extrem spune că oamenii nu au o natură morală. Ei nu sunt liberi. Ei sunt doar niște produse ale unor cauze și forțe. Atât doar că nu cunoaștem încă toate detaliile. Însă nimeni nu crește un copil crezând asta. Nimeni nu își face un prieten crezând asta. Știm că nu e așa. Practica învinuirii ne spune că există Dumnezeu. Însă acesta nu este cel mai important motiv pentru a crede.

Micuța Nell

Charles Dickens a fost o vedetă a vremii sale. A scris serii de romane care erau publicate în foileton, și țări întregi se opreau din activitate când apărea un nou capitol. Una dintre cele mai faimoase (și totodată infame) scene sfâșietoare din operele sale este moartea Micuței Nell din romanul *The Old Curiosity Shop*. Criticii săi l-au acuzat de hipersentimentalism. (Oscar Wilde, într-un moment tipic de cinism, a spus că ar trebui să ai o inimă de piatră ca să citești scena morții Micuței Nell fără să râzi.) Însă majoritatea cititorilor lui Dickens au fost îndurerați. Mii de persoane au plâns în hohote când au citit-o.

Nu există niciun *fapt* mai extraordinar în univers decât existența persoanelor umane. De ce își riscă pompierii viața pentru a salva o singură fetiță dintr-o clădire cuprinsă de flăcări? Pentru că persoanele individuale sunt importante. Deficiența evoluționismului – în forma sa ateistă – este faptul că nu pune preț pe fiecare individ în parte. În povestea creștină, fiecare parte a creației este importantă pentru că este prețuită de Dumnezeu. O găină este mai mult decât un simplu vehicul prin care dintr-un ou se naște un alt ou. Iar ființele umane sunt cele mai importante dintre toate.

Natura umană este un lucru atât de extraordinar, fără precedent în univers. G. K. Chesterton a spus că unul dintre motivele pentru care creștinismul l-a convins este că acesta surprinde plinătatea, misterul, contradicția și paradoxul vieții – în special al persoanelor. El spunea că există abordări, cum ar fi stoicismul, care privesc cu pesimism natura umană, dar că anumite forme de umanism ne învață că „omul este măsura tuturor lucrurilor“ și au o perspectivă înaltă și optimistă asupra naturii umane.[7]

In ceea ce privește natura umană, creștinismul nu este doar pesimist sau optimist sau anost moderat. Este extrem de pesimist: „Inima este nespus de înșelătoare și de deznădăjduit de rea". Totodată, este extrem de optimist și plin de speranță: „Preaiubiților, acum suntem copii ai lui Dumnezeu. Și ce vom fi nu s-a arătat încă" (1 Ioan 3:2).

Creștinismul înglobează tot acest adevăr, uimire, mister, întuneric și potențial pentru bunătate în condiția umană. Nimeni nu exprimă acest lucru mai bine decât Pascal: „Ce himeră mai este și acest om? Ce noutate, ce monstru, ce haos, ce îngrămădire de contradicții! Judecător al tuturor lucrurilor, imbecil vierme de pământ, depozitar al adevărului, îngrămădire de incertitudine și eroare; mărire și lepădătură a universului."[8]

Una dintre problemele legate de îndoială este că odată ce negi existența lui Dumnezeu și existența adevărului spiritual, odată ce realitatea este redusă la atomi și quarcuri, nu numai că dispare Dumnezeu; întreaga idee de *persoane* începe să se stingă.

Steven Pinker, un specialist în filozofia științei de la Yale, scrie că noi nu suntem decât funcțiile creierului nostru. Conceptul clasic de ce înseamnă a fi o persoană este o iluzie. Nu există minte. Creierul omenesc este doar un computer asamblat cu ingeniozitate. Nu există sine. Sinele nu este decât o altă rețea de sisteme cerebrale. Nu există *suflet*. Nu există niciun agent moral central care să fie răspunzător de acțiuni. Nu există decât sinapse în acțiune. Nu există niciun *tu*. Nu există niciun eu. Nu există niciun Steven Pinker.[9]

Și poate că are dreptate. Însă cineva continuă să încaseze cecurile pentru drepturile de autor ale lui Steven Pinker.

Unul dintre cele mai mari teste ale oricărei concepții despre lume și viață este: Ce are ea de spus unei persoane muribunde? Și nu știu ce are de spus naturalismul unei fetițe muribunde în vârstă de nouă ani decât: „Îmi pare rău. Ghinion." Supraviețuirea speciei nu poate însemna mult dacă supraviețuirea indivizilor este nesemnificativă.

Eu cred că există Dumnezeu în parte pentru că există un tu. Tu ești un individ care contează. *Tu* ești un motiv de a crede în Dumnezeu. Însă tu nu ești cel mai important motiv.

Pilula fericirii

Eu cred că existența bucuriei arată spre Dumnezeu.

Uneori oamenii cred că ceea ce ne dorim mai mult decât orice este să fim fericiți. Dacă îi întrebi: „Care este cea mai mare dorință a rasei umane?" răspunsul ar fi probabil: „Fericirea." Noi spunem că vrem mai presus de orice să fim fericiți.

Eu nu cred că acest lucru este adevărat, și îți voi spune de ce. Să presupunem că ar exista o pilulă care, dacă ai înghiți-o, te-ar pune într-o stare de comă permanentă. În această comă ai avea niște vise fascinante. Ai avea șuvoaie neîntrerupte de fericire. Ai avea plăcere, desfătare și bucurie pentru totdeauna. Ai fi adormit și nu ai avea contact niciodată cu nimeni, însă ai avea o fericire fără sfârșit. Ai lua acea pilulă? *Nu!*

Imaginează-ți că ai putea să-ți conectezi creierul la o priză și acest lucru ți-ar stimula centrul plăcerii pentru totdeauna, așa încât să simți o mare plăcere pentru toată veșnicia, însă nu ai *face* niciodată nimic. Nu ai merge niciodată nicăieri. Nu ai cunoaște niciodată pe nimeni. Ai face asta? *Nu!* Nu ai face-o și ar fi un coșmar dacă cineva ți-ar face acest lucru, pentru că ceea ce îți dorești este ceva mai profund decât bucuria. Bucuria, deși ne place mult, întotdeauna arată spre ceva care este dincolo de noi.[10]

> Noi ne dorim ceva mai profund decât bucuria. Bucuria, deși ne place mult, întotdeauna arată spre ceva care este dincolo de noi.

Ne dorim bucurie în frumusețe. De aceea imaginea unui loc, vârful unui munte sau muzica ne străpung inima. Ne dorim bucurie în gânduri nobile. Ne dorim bucurie în a ne pierde într-o cauză nobilă care îndreaptă lucrurile și aduce fericire altora. Ne dorim bucurie într-o persoană.

Totul va fi bine,
Și totul va fi bine,
Și toate lucrurile vor fi bine.
Julian de Norwich

Noi citim, spune C. S. Lewis în *Shadowlands*, ca să știm că nu suntem singuri. Citim pentru că vrem să știm dacă există un motiv ca să credem. Și uneori când citim, cineva spune un adevăr care își găsește un ecou atât de adânc în sufletul nostru, încât ne trezim că râdem sau plângem pentru că nu am știut niciodată că există un nume pentru lucrul la care am sperat.

Unul dintre pasajele care îmi trezesc aceste sentimente se găsește la finalul cărții lui G. K. Chesterton, *Ortodoxia*. Este o imagine a lui Dumnezeu și a destinului creației Sale, o imagine atât de frumoasă încât parcă nici nu putem spera că va fi adevărată. Ea produce poate o frântură din ceea ce au simțit ucenicii după înviere, când ni se spune: „Ei, de bucurie, încă nu credeau și se mirau" (Luca 24:41).

Dacă ceea ce spunea Isus este adevărat, atunci bucuria se află în centrul universului. Dacă Isus nu are dreptate, dacă necredința este atitudinea corectă, atunci bucuria și setea după ea sunt o întâmplare. Atunci pământul este un bulgăr de țărână și apă, care plutește timp de câteva secunde într-un spațiu cosmic destinat pieirii când Big Bang-ul va imploda. „Ce este totul dacă nu problemă de furnici în strălucirea unui milion de milioane de sori?" se întreba Tennyson.

Dacă Isus are dreptate, bucuria a existat la început, a fost atacată la mijloc și va fi restaurată la sfârșit. Dacă nu are dreptate, atunci bucuria este o iluzie efemeră care a lipsit la început și va dispărea în curând pentru totdeauna.

Eu cred că Isus are dreptate. Cred că bucuria este la fel de reală ca orașul Cleveland.

Chesterton își încheie cartea *Ortodoxia* cu o imagine a lui Isus și a speranței bucuriei ce încă mă copleșește când o citesc. În special ultima frază. În special ultimul cuvânt. Însă e nevoie de puțin context și, din moment ce nu am suficient spațiu aici ca să tipăresc întreaga carte, voi încerca să prezint cadrul.

Imaginează-ți că ai o fetiță în vârstă de cinci ani pe care o iubești foarte mult. Să presupunem că această fetiță este bolnavă și te temi să nu o pierzi. Apoi medicii îți spun că i se poate face o operație. De fapt este o operație foarte simplă – ca scoaterea amigdalelor. Va fi o operație fără riscuri. Fetița va trăi, spun medicii. Va fi bine. Bucuria ta nu are margini.

Însă fetița ta în vârstă de cinci ani e speriată de moarte. E îngrozită de operație. Se teme de chirurg. Încă nu știe că totul va fi bine. Încerci să o liniștești, însă ea nu înțelege încă. Așa că nu poți să-i arăți liniștea din inima ta. Nu poți să glumești. Nu poți să râzi. Ea ar crede că nu-ți pasă. Trebuie să iei în serios teama ei. Trebuie să-i arăți că simți împreună cu ea. Însă din când în când, trebuie să ieși din camera fetiței bolnave. Trebuie să ai ocazia să râzi pentru că știi că totul va fi bine.

> Bucuria Domnului nu înseamnă că ești fericit când mergi la biserică. Este bucuria aceea care va veni într-o zi, când în cele din urmă vei vedea față în față, limpede precum cristalul, lucrul pentru care ai fost creat.

Dacă condiția umană este ceva de genul acesta? Dacă Julian de Norwich are dreptate? Apostolul Ioan spune că într-o zi „Dumnezeu Însuși va fi cu ei. El va fi Dumnezeul lor. El va șterge orice lacrimă din ochii lor. Și moartea nu va mai fi. Nu va mai fi nici tânguire, nici țipăt, nici durere, pentru că lucrurile dintâi au trecut" (Apoc. 21:3-4). Dacă se va întâmpla într-adevăr așa? Dacă totul va fi bine? Dacă Isus știa lucrul acesta? Dacă îl știa cu certitudine?

Atunci totul I s-ar fi părut altfel lui Isus. Dumnezeu ar fi părintele, și noi am fi copilul bolnav. Iar Dumnezeu ar trebui să Se adapteze la noi; ar trebui să-Și încrețească fruntea, să aprobe din cap și să ia în serios teama noastră. Însă din când în când, Dumnezeu ar trebui să Se scuze doar ca să iasă afară și să râdă.

Acum, cu această imagine în minte, iată cuvintele finale ale cărții lui Chesterton:

> Bucuria, care este mica publicitate a păgânului, este uriașul secret al creștinului. Iar acum, când închid acest volum haotic, deschid din nou cartea mică și stranie din care a purces întregul creștinism; și sunt din nou urmărit de un fel de confirmare. Cutremurătorul personaj care umple paginile Evangheliilor Se înalță nemăsurat și în această privință, ca în toate celelalte, deasupra tuturor gânditorilor care s-au crezut vreodată înalți. Patosul Său a fost natural, aproape detașat. Stoicii, antici și moderni, au fost mândri că și-au putut ascunde lacrimile. El nu Și-a ascuns niciodată lacrimile; le-a arătat deschis pe fața

> Sa la vederea multor imagini pe care Îi cădeau ochii în fiecare zi, ca atunci când Şi-a zărit în depărtare oraşul natal. A ascuns totuşi ceva. Supraoamenii solemni şi diplomaţii imperiali sunt mândri că îşi pot reţine mânia. El nu Şi-a reţinut-o niciodată. A aruncat mesele afară, pe treptele Templului, şi i-a întrebat pe oameni cum cred ei că vor scăpa de osânda iadului. Cu toate acestea, ceva Şi-a reţinut. O spun cu veneraţie: exista în acea personalitate zdrobitoare un fir care ar trebui numit timiditate. Era ceva ce El a ascuns de toţi oamenii atunci când S-a dus pe munte să Se roage. Era ceva ce El acoperea mereu printr-o tăcere bruscă sau printr-o abruptă izolare. Era ceva unic, prea măreţ pentru ca Dumnezeu să ni-l arate în trecerea Lui pe pământul nostru; mi-am imaginat uneori că acest lucru era veselia Lui.[11]

Bucuria Domnului nu înseamnă că eşti fericit când mergi la biserică sau când cânţi imnuri religioase sau când citezi versete biblice. Este bucuria aceea care va veni într-o zi, când în cele din urmă vei vedea faţă în faţă, limpede precum cristalul, lucrul pentru care ai fost creat. Acea tânjire secretă pe care ai purtat-o ca pe o rană toată viaţa îşi va găsi împlinirea. Acesta nu este cel mai temeinic motiv pentru a crede, însă ne apropie de el.

A fost odată un Om care avea acea bucurie. Oamenii L-au văzut. Oamenii L-au cunoscut. Odată, El le-a spus prietenilor Săi: „V-am spus [cum să rămâneţi în bucuria Mea] pentru ca bucuria Mea să rămână în voi, şi bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15:11). Căutarea noastră după bucurie, căutarea aceasta nenorocită, plină de probleme, obsesivă şi nesfârşită ne spune că am fost creaţi pentru Dătătorul Bucuriei.

Acum voi spune care cred că este cel mai temeinic motiv pentru a crede.

Isus a crezut

Pur şi simplu nu există nimeni care să merite mai mult încrederea noastră decât Isus. Nu există nimeni a cărui înţelegere în ceea ce

privește viața să se apropie de a Lui. Nu există nimeni care să fi avut asupra istoriei efectul pe care l-a avut El. Pur și simplu nu există nicio altă sursă – nicio carte, niciun guru, nicio intuiție, nicio experiență personală – pentru care să merite să riști totul. După cum spunea Elton Trueblood atât de bine: „Un creștin este o persoană care, cu toată sinceritatea de care este capabilă, ajunge să se convingă că realitatea lui Isus Cristos este cea mai demnă de încredere pe care o cunoaște în întregul univers al limbajului său."[12]

Și Isus a spus că există Dumnezeu. George MacDonald scria: „Eu nu pot decât să spun cu toată inima că sper că într-adevăr avem un Tată în cer; însă Omul acesta spune că *El știe*."[13]

Isus Se ocupă cu schimbarea vieții. Încă de la început, tot felul de oameni erau fascinați de El și veneau la El – oameni mulțumiți, oameni plini de probleme, leproși și oameni răniți, oameni uitați, oameni disprețuiți, prostituate, vameși, oameni admirați, oameni bogați, lideri religioși. Era ceva în acest Om, Isus, care făcea ca inima lor să se înmoaie și apoi să se nască din nou.

Un lider religios mândru, dușmănos, violent, arogant și preocupat de propriile interese, pe nume Saul din Tars, călătorea pe drumul spre Damasc, când deodată a avut o vedenie cu Isus. Istoria ne spune că el a devenit Pavel – un om diferit, cu un nume diferit, a cărui minte, ale cărui scrieri, a cărui dragoste pentru oameni și a cărui disponibilitate de a-și da propria viață pentru lume au fost atât de captivante, încât mintea oamenilor încă este fascinată de el două mii de ani mai târziu. Sunt oameni care își dedică viața studierii scrierilor lui. Cum a fost schimbată acea viață? Dovezile vieților schimbate de Isus sunt atât de abundente, încât întreaga poveste nu poate fi spusă niciodată. Nu poate fi niciodată egalată – de nicio cultură, de nicio carte, de niciun program, de niciun erou.

Nu am auzit niciodată pe nimeni spunând: „Într-o zi mi-am dat seama că nu există Dumnezeu, că nu există nimeni în spatele realității, că nu există viață după moarte. Mi-am dat seama că existența este un accident lipsit de semnificație, început la întâmplare și destinat uitării, iar acest lucru mi-a schimbat viața. Înainte eram dependent de alcool, dar acum «legea selecției naturale» m-a eliberat. Înainte eram hrăpăreț, dar acum povestea

Big Bang-ului m-a făcut generos. Înainte eram fricos, dar acum voia întâmplării m-a făcut curajos."

Nu am auzit niciodată ca o viață să fi fost schimbată în felul acesta printr-un univers apărut la întâmplare și lipsit de semnificație. Am auzit oameni spunând că au fost apăsați de forma de credință la care aderaseră și că au avut un sentiment de eliberare atunci când au încetat să creadă că ea este adevărată. Însă nu am văzut niciodată pe nimeni primind puterea de a trăi viața pe care și-o dorește și de a deveni persoana care dorește să fie prin faptul că a auzit că nu există nicio poveste în spatele existenței universului. Nu am auzit niciodată pe nimeni spunând: „Acum am descoperit o existență plină de semnificație într-o realitate lipsită de semnificație."

> Nu am auzit niciodată pe nimeni spunând: „Înainte eram hrăpăreț, dar acum povestea Big Bang-ului m-a făcut generos. Înainte eram fricos, dar acum voia întâmplării m-a făcut curajos."

Însă Isus face acest lucru de două mii de ani.

Un bărbat pe nume Bill Moore, care a crescut în sărăcie, s-a îmbătat odată și a împușcat un om pentru cinci mii de dolari. A fost apoi condamnat la moarte. Lee Strobel l-a întâlnit pe Bill și scrie despre el în cartea sa, *Pledoarie pentru credința creștină*.[14]

Doi bărbați s-au dus la închisoare (pentru că Dumnezeu le pune pe inimă oamenilor să meargă în închisori) și i-au spus: „Bill, există un om, Isus, care te iubește, și El Și-a dat viața pe o cruce. A murit pentru tine. A fost condamnat la moarte în locul tău." Nimeni nu-i mai spusese până atunci lui Bill despre Isus. Fusese condamnat la moarte de ani de zile. El și-a predat viața lui Isus, iar asta l-a schimbat atât de mult – a schimbat întunericul, amărăciunea și ura din inima lui atât de mult – încât alții au început să fie fascinați de el. Oamenii au început să-L cunoască pe Isus prin intermediul acestui om condamnat la moarte. El a ajuns să fie cunoscut ca „Făcătorul de pace". Pavilionul în care se afla el era locul cel mai sigur din penitenciar pentru că atâția oameni se întorceau la Cristos prin intermediul lui Bill Moore.

Bisericile au aflat despre acest lucru, iar când oamenii aveau nevoie de consiliere – nu glumesc – bisericile au început să-i trimită la penitenciar ca să fie consiliați de Bill Moore. Îți poți imagina cum ar

fi să suni la o biserică ca să fii îndrumat spre cineva și să auzi: „Vă rog să mergeți la secția condamnaților la moarte. E acolo un deținut..." Cum e posibil acest lucru? Isus face acest lucru.

Bill Moore s-a schimbat atât de mult, încât a câștigat dragostea familiei celui pe care l-a ucis. S-a schimbat atât de mult în cursul celor șaisprezece ani, încât tot felul de oameni au scris scrisori pentru el. În cele din urmă, autoritățile nu numai că i-au anulat condamnarea la moarte; nu numai că i-au comutat sentința, lucru fără precedent; ci l-au eliberat condiționat. Bill Moore slujește acum ca lider al unei comunități religioase în câteva ansambluri de locuințe sociale dintr-o zonă extrem de săracă. Când Strobel s-a întâlnit cu el, l-a întrebat:

— Bill, ce anume ți-a schimbat viața? A fost vorba de un nou tratament? Sau de vreun program de recuperare? Sau de vreun nou tip de consiliere?

Bill a spus:

— Nu, Lee, nu a fost nimic din toate astea. A fost Isus Cristos.

Ateismul nu are absolut nimic de spus unui bărbat condamnat la moarte. Căci atunci când ești condamnat la moarte (și cu toții suntem condamnați la moarte), există un singur lucru pe care vrei să îl știi.

11

PRINZĂTORUL

Nu pot să citesc relatarea Evangheliei
fără să știu că sunt căutat cu dragoste,
că sunt chemat la cea mai sacră sarcină a vieții,
că îmi este oferit cel mai măreț premiu al vieții...
Însă eu nu aduc argumente acum, ci doar mărturisesc.[1]
JOHN BAILLE

Există trei mișcări în „saltul credinței": să dai drumul trapezului din mână – indiferent care îți este trapezul, să aștepți și apoi să fii prins.
Să dai drumul, să aștepți, să fii prins.

Tânărul îndrăzneț

Isus vine pe acest pământ și chiar trăiește așa cum trăim noi. El renunță la viața din cer. Renunță la glorie. Renunță la putere. Renunță la bogății. Și Se naște într-un grajd micuț, având niște părinți neînsemnați și săraci. Crește într-o familie din clasa muncitoare și lucrează ca tâmplar. Are o lucrare itinerantă, fiind un învățător fără casă. Apoi, în final, Își părăsește lucrarea și Își părăsește ucenicii.

Cuvântul *trapez* – mica bară fixată între frânghii, pe care trebuie s-o lase din mână un trapezist – vine din cuvântul *trapeza* din greaca veche, care înseamnă masă. Probabil că singura dată când e utilizat acest cuvânt în Noul Testament este atunci când scriitorul afirmă că Isus Își adună prietenii în jurul mesei, adică *trapeza*, ceea ce noi numim acum masa Cinei Domnului, și le spune că El va trebui să-Și dea viața pentru ei și că singurul mod de a-ți păstra viața este să renunți la ea. El urcă apoi pe cruce și Își dă viața. Atârnă deasupra pământului timp de trei ore cu mâinile întinse, fără să miște vreun mușchi.

— Tată, în mâinile Tale Îmi încredințez duhul, a spus El.

Făcând acest lucru El ne salva și ne învăța despre încredere.

Iată care este saltul: Dumnezeu vine la tine și îți spune: „Renunță la cutare lucru. Ești gata să renunți?"

Dumnezeu a venit la Avraam și i-a spus: „Renunță la tot ce-ți este familiar. Renunță la familia ta, la casa ta și la cultura ta și du-te unde îți spun Eu să te duci. Ești gata să faci asta? Ești gata să renunți la tot?"

Isus a venit într-o zi la un fruntaș tânăr și bogat. L-a iubit și i-a spus: „Vrei să dai drumul trapezului tău din mână?" Trapezul tânărului bogat erau „banii". „Ești gata să împarți altora toate posesiunile tale sau să le vinzi și să dai banii săracilor și apoi să vii să Mă urmezi?"

Isus i-a vorbit unei femei prinse într-o relație de adulter. El i-a spus: „Du-te, și să nu mai păcătuiești." Ești gata să renunți la acea relație care știi că nu Îl onorează pe Dumnezeu?

Tu la ce trebuie să renunți? La orice lucru care te ține departe de Dumnezeu.

Renunță la acea relație dacă ea nu Îl onorează pe Dumnezeu.

Renunță la atașamentul tău față de bani.

Renunță la puterea ta; fii un slujitor.

Renunță la dependența ta. Recunoaște-o. Caută ajutor.

Renunță la acel obicei.

Renunță la acea ranchiună.

Renunță la eul tău, la orgoliul tău, la banii tăi, la reputația ta, la neascultarea ta.

Dumnezeu va veni și-ți va spune: „Renunță."
Apoi va spune: „Așteaptă."

Rosul unghiilor

Nimănui nu-i place să aștepte.

Așteptarea este perioada intermediară de după momentul când I-am răspuns lui Dumnezeu, dar înainte ca lucrurile să fie așa cum vreau eu să fie. Iar eu continui să mă supun. Și continui să mă încred în El. Și continui să spun „da" și să-mi întind mâinile. „Doamne, eu nu pot face ca lucrurile să fie așa cum vreau eu să fie. Nu am control asupra lor."

Săritorul nu poate să facă nimic.

Tu ce faci în timp ce aștepți? Eu, personal, îmi rod unghiile. E un obicei prost, știu. Însă am atâtea altele și mai rele, încât pe scara obiceiurilor mele acesta aproape că este o excentricitate fermecătoare. Aproape că l-am ridicat la rang de artă. Cel mai bine merge cu pielița de la degetul mare, apoi de la degetul arătător și de la cel din mijloc. De obicei nu trec la ultimele două degete decât dacă primele trei sunt toate în reparație.

Rosul unghiilor este un exemplu de ceea ce mai demult se numea tic nervos sau comportament de autocalmare. Îmi spun că m-aș putea opri oricând. Îmi spun că e doar ceva ce fac pentru a mă ajuta să gândesc. Însă cu cât sunt mai stresat, cu atât se pare că degetele mele au nevoie de mai multă gândire. Dacă sunt îngrijorat cu privire la unul dintre copiii mei, unghiile mele devin un fel de rozariu agnostic al anxietății. Când ceva nu merge bine, rosul unghiilor se accelerează. Chiar și acum îmi rod unghiile.

> Așteptarea este perioada intermediară de după momentul când I-am răspuns lui Dumnezeu, dar înainte ca lucrurile să fie așa cum vreau eu să fie. Eu continui să mă supun. Continui să mă încred în El. Și continui să-mi întind mâinile.

Rosul unghiilor este ceea ce au făcut israeliții în timp ce călătoreau văicărindu-se prin pustiu, așteptând 40 de ani după Țara Promisă. Este ceea ce a făcut Ghedeon dimineața

devreme când a ieşit să verifice lâna, ca să vadă dacă Dumnezeu vorbea serios sau doar îl păcălea. Este ceea ce i-a ţinut ocupaţi pe ucenici din după-amiaza Vinerii Mari până în dimineaţa duminicii Paştelui.

Eu mă îngrijorez în timp ce aştept, iar degetele mele se torturează unele pe altele pentru a-mi ţine mintea ocupată. Ele sunt nişte santinele micuţe, mute şi desfigurate, care declară lipsa credinţei mele. *Cred, ajută degetelor mele necredincioase.* De aceea uneori caut consolare într-un alt campion la rosul unghiilor, pe nume Avraam. Avraam este înfăţişat drept marele exemplu al credinţei în Noul Testament. Se vorbeşte despre el în Romani, Galateni şi Evrei.

Dumnezeu face o promisiune, după care îi spune lui Avraam să plece de acasă şi să meargă acolo unde îl va călăuzi El.

Ben Patterson povesteşte despre o experienţă comună occidentalilor, în special misionarilor, care călătoresc prin zone din jungla amazoniană. Ei le cer locuitorilor satelor indicaţii spre locul unde vor să ajungă.

— Am busolă, hartă şi nişte coordonate.

Săteanul cunoaşte exact drumul spre locul acela, dar se oferă să-i ducă el însuşi.

— Nu, e în regulă. Nu am nevoie de ghid, ci doar de indicaţii.

— Nu e bine aşa. Trebuie să vă duc eu acolo.

— Dar am aici o hartă. Şi am şi busolă. Am şi coordonatele.

— Nu merge aşa. Vă pot ajuta să ajungeţi acolo, dar trebuie să vă duc eu însumi. Trebuie să mă urmaţi.[2]

Noi preferăm indicaţii, principii, paşi, indicii. Preferăm aceste lucruri pentru că ele ne lasă pe noi în control. Dacă ţin eu harta în mână, încă deţin controlul în călătoria mea. Pot să merg unde vreau să merg. Dacă am un ghid, trebuie să am încredere în el. Trebuie să-l urmez. Trebuie să renunţ la control.

Dumnezeu nu prea agreează hărţile, busolele şi coordonatele. Viaţa pur şi simplu nu funcţionează aşa. Noi nu avem nevoie de indicaţii. Avem nevoie de un Ghid.

Dumnezeu îi spune lui Avraam că va fi tată şi în cele din urmă o mare naţiune, îi spune că va avea un fiu de la Sara. Apoi Avraam trebuie să aştepte. Ştii cât aşteaptă Avraam? Douăzeci şi patru de ani.

Cât de bine se descurcă el la capitolul așteptare, încredere și ascultare? Nu foarte bine.

Avraam o duce pe soția lui, Sara, în Egipt și îi spune: „Sara, ești o femeie frumoasă. Când te va vedea Faraon, va vrea să te ia în haremul lui. Poate că mă va omorî pentru a ajunge la tine, așa că hai să ne prefacem că ești sora mea. În felul acesta, dacă te va la în haremul lui, măcar eu voi rămâne teafăr."

Nu e tocmai o atitudine demnă de titlul „Soțul Anului". Însă metoda aceasta funcționează, așa că după câțiva ani Avraam face din nou același lucru. Câțiva ani mai târziu, el tot nu are niciun fiu, și este supărat din această cauză. Așa că Sara îi spune:

— Iat-o pe slujnica mea. Ce-ar fi să te culci cu ea și să ai un fiu în felul acesta?

Avraam spune:

— Bine, draga mea. Dacă tu crezi că e o idee bună, voi face asta.

E puțin cam pasiv, nu-i așa?

Faptele lui Avraam duc la dezastru. Câțiva ani mai târziu, Dumnezeu vine din nou la Avraam și îi spune: „Vei avea un fiu." Primește Avraam aceste cuvinte cu credință? Geneza 17:17 spune: „Avraam s-a aruncat cu fața la pământ și a râs, căci a zis în inima lui: «Să i se mai nască oare un fiu unui bărbat de o sută de ani?»"

Dumnezeu îi spune lui Avraam: „Îți voi da un fiu", iar Avraam râde de cuvintele Lui. Se tăvălește pe jos de râs.

Doar o observație aici: deseori suntem ispitiți să ne gândim: „Dacă aș putea avea parte de o minune – de un eveniment supranatural în viața mea ca în vremurile biblice – atunci aș ști sigur. Atunci nu m-aș mai îndoi deloc."

Eu nu știu în ce mod a venit Dumnezeu la Avraam, dar indiferent cum s-a întâmplat acest lucru, Dumnezeu a venit la Avraam în așa fel încât a mai rămas loc pentru îndoială. Acest lucru s-a întâmplat deseori – în cazul lui Moise, al lui Ghedeon și al multor altora.

Dumnezeu vine din nou la Avraam (Gen. 18). De data acesta el este afară din cortul lui, iar Sara este înăuntru. Dumnezeu spune: „La anul pe vremea aceasta, Mă voi întoarce negreșit la tine; și iată că Sara, nevastă-ta, va avea un fiu." Avraam este acum foarte bătrân. Iată ce

spune textul: „Sara a râs în sine, zicând: «Acum, când am îmbătrânit, să mai am pofte?»"

„Domnul a zis lui Avraam: «Pentru ce a râs Sara, zicând: 'Cu adevărat să mai pot avea copil eu, care sunt bătrână?' Este oare ceva prea greu pentru Domnul?»"

Îmi place mult această scurtă conversație. „Sara a tăgăduit și a zis: «N-am râs.» Căci i-a fost frică."

Dar Domnul a zis: „Ba da, ai râs."

Sună ca o conversație dintre doi puști care se contrazic:

— Ba nu!

— Ba da!

Dumnezeu și Sara se contrazic ca doi copii de șapte ani.

Asta e așteptarea. Avraam nu se pricepe prea bine la așteptare. Se îndoiește. O lasă pe Agar însărcinată și după aceea o dă afară din casă împreună cu fiul ei. *Să mergem.* Așteaptă, însă nu suficient. Apoi, după ani și ani și ani și ani, este prins. Mâini mari. Dumnezeu vine. Dumnezeu îi răspunde la rugăciune.

Sara descoperă într-o zi, după ani și ani, că este însărcinată. Îți poți imagina acea zi? Imaginează-ți cum îi spune lui Avraam. Îți poți imagina cum râd amândoi? O femeie la vârsta aceea să rămână însărcinată? Ea a născut un fiu și i-au pus numele Isaac. Știi ce înseamnă Isaac? „El râde". Și-au numit băiatul „El râde".

Indiferent cum s-a întâmplat acest lucru, Dumnezeu a venit la Avraam în așa fel încât a mai rămas loc pentru îndoială. Acest lucru s-a întâmplat deseori – în cazul lui Moise, al lui Ghedeon și al multor altora.

Sara a spus: „Dumnezeu m-a făcut să râd și oricine va auzi despre acest lucru va râde împreună cu mine" (Gen. 21:6, NTR).

Vor râde pentru că se naște un bebeluș în secția de nou-născuți, iar Medicare* plătește spitalizarea. Vor râde pentru că Sara va fi singura din supermarket care va cumpăra pentru aceeași familie scutece și

* Program de asigurări sociale, administrat de guvernul S.U.A., care oferă servicii de asigurări medicale persoanelor de la vârsta de 65 de ani în sus sau care îndeplinesc alte criterii speciale. (n.trad.)

lenjerie intimă pentru incontinență la adulți; pentru că toți mănâncă hrană pentru sugari, deoarece nu există nici măcar un singur dinte în familie; pentru că atunci când se duc la plimbare, toată lumea folosește un rotobil sau un cadru pentru mers.

Vor râde pentru că au așteptat într-un mod atât de greșit, pentru că au avut un comportament greșit, pentru că au mințit și s-au îndoit tot timpul, și totuși Dumnezeu le-a răspuns.

Acesta este râsul credinței în Dumnezeu.

Merită să ne punem întrebarea – dacă nu există Dumnezeu – ce motiv ai să râzi? Jean-Paul Sartre vorbește despre acest lucru, despre genul de râs pe care îl găsește el într-o lume în care Dumnezeu și semnificația au murit. Este un fel de parabolă menită să explice că cele mai mari eforturi ale unei ființe umane sunt sortite eșecului în cele din urmă, că moartea și nimicnicia vor triumfa. Un om este amenințat cu moartea dacă nu își trădează prietenul, spunându-le celor care l-au capturat unde se află prietenul său. El refuză. Este bătut. Îi trimite pe o pistă falsă, spunându-le că prietenul său este într-un loc unde el știe că nu este. Printr-o pură coincidență, când cei care l-au capturat ajung la acel loc, prietenul lui este acolo, ei îl găsesc, îl capturează și îl omoară.

Celălalt își recapătă libertatea. Sartre încheie povestea spunând că omul acela a râs până la lacrimi.[3] În ciuda celor mai bune intenții ale noastre, viața este o glumă crudă, iar gluma este pe seama noastră. Spre finalul vieții Sartre spunea despre sine: „Ateismul este o aventură crudă și de lungă durată. Cred că eu am dus-o la capăt."[4]

Însă în povestea lui Avraam, râsul și lacrimile exprimă în cele din urmă numai bucurie.

Îți dai drumul, aștepți și ești prins. Săritorul nu poate să facă nimic. Prinzătorul face totul. Dumnezeu te cheamă: „Ai încredere în Mine. Totul va fi bine. Dă-ți drumul. Dă-ți drumul. Dă-ți drumul."

Singura cale

Nu există nicio cale spre Dumnezeu care să ocolească chemarea de a renunța la ceva. Poate că ai multe îndoieli intelectuale, și este

foarte important să fii sincer în privința lor, să vorbești despre ele și să studiezi. Cu toate acestea, simplul fapt că te gândești și studiezi nu înlătură niciodată nevoia de a alege. Problema credinței nu este niciodată doar o decizie intelectuală. Ajungi aici doar atunci când spui: „Voi începe cu un lucru pe care l-a spus Isus și care cred eu că este adevărat, și chiar voi face ceea ce spune El. Chiar voi renunța la acel lucru." Și apoi aștepți.

Sunt uimit de ultimele cuvinte folosite pentru a-i descrie pe ucenici în Evanghelia după Matei – ultima imagine pe care o avem a unor oameni care L-au urmat pe Isus timp de trei ani, au învățat de la El și L-au văzut răstignit și înviat: „Cei unsprezece ucenici s-au dus... [la] muntele unde le poruncise Isus să meargă. Când L-au văzut ei, I s-au închinat, dar unii s-au îndoit" (Matei 28:16-17).

Este o imagine uluitoare. Ei L-au văzut, L-au ascultat, L-au urmat, L-au studiat și L-au văzut răstignit și înviat – și ultimul lucru pe care îl citim despre ei este că *„unii s-au îndoit"*. Matei nu ascunde acest lucru, ci îl subliniază.

Teologul Frederick Dale Bruner spune: „Credința creștină este bipolară. Ucenicii își trăiesc viața între închinare și îndoială, încredere și întrebări, speranță și îngrijorare."[5]

Apoi Isus le dă ucenicilor ceea ce se numește Marea Trimitere – îi trimite să fie agenții Lui în lume. Isus Se uită la acești oameni care I se închină și se îndoiesc și spune: „Duceți-vă! Voi, cei care vă îndoiți, duceți-vă! Riscați-vă viața pentru Mine! Schimbați lumea voastră pentru Mine! Și făcând aceste lucruri, veți descoperi că îndoielile voastre vor fi vindecate. Voi, cei care vă îndoiți, și voi sunteți incluși."

Ucenicii nu sunt oameni care nu se îndoiesc niciodată. Ei se îndoiesc și se închină. Se îndoiesc și slujesc. Se îndoiesc și se ajută unii pe alții în îndoielile lor. Se îndoiesc și practică credincioșia. Se îndoiesc și așteaptă ca îndoiala lor să se transforme într-o zi în cunoaștere.

Așteptarea este foarte grea. Poate că nu știi sigur dacă mai poți să Îl aștepți pe Dumnezeu. Însă dacă nu Îl crezi pe Isus, dacă nu Îl aștepți pe Tatăl în care credea Isus Însuși, atunci întrebarea devine următoarea: Ce aștepți? Cu toții așteptăm ceva, fie că vrem, fie că nu.

Cu toții așteptăm – în viața noastră, în lumea noastră nenorocită. Dacă nu Îl așteptăm pe Dumnezeu – pe Prinzător – atunci ce așteptăm?

Pare ironic faptul că aproape orice copil, la un moment dat în viață, vrea să fugă de acasă și să se alăture unei trupe de circ. Adevărul este că toți ne naștem ținându-ne de un trapez – un mic trapez pe care îl numim „viața" noastră. Ne ținem strâns de el: siguranța noastră, binele nostru, succesul nostru, importanța noastră, valoarea noastră, lucrurile noastre, trupul nostru, sănătatea noastră, influența noastră.

Apoi vine Isus și ne spune: „Poți să lași din mână toate astea. Poți să lași din mână viața ta, căci Cineva o ține. Poți să mori față de toate lucrurile care te-ar împiedica să trăiești în Împărăția Mea și vei descoperi că nu ai murit față de niciun lucru care contează. Renunță la trapez.

Renunță la tot întunericul.

Renunță la tot egoismul.

Renunță la toată teama.

Renunță doar."

Ucenicii nu sunt oameni care nu se îndoiesc niciodată. Ei se îndoiesc și se închină, se îndoiesc și slujesc, se îndoiesc și se ajută unii pe alții în îndoielile lor. Ei așteaptă ca îndoiala lor să se transforme într-o zi în cunoaștere.

Poți să Îl crezi sau nu. Într-o zi – poate că mâine, poate că anul viitor, poate că peste 50 de ani – vei lăsa din mână acest mic trapez numit „viața" ta, și la fel voi face și eu. Într-o zi îți vei da ultima suflare, mâinile tale își vor pierde puterea, iar trapezul îți va aluneca din mâini. Adevărata întrebare este: Ce se va întâmpla atunci?

Unii cred că acela este sfârșitul. Că nu există nicio plasă de siguranță. Unii cred că neuronii despre care crezi în mod eronat că alcătuiesc un suflet, pur și simplu vor înceta să mai funcționeze în acea zi. Cele șase trilioane de atomi care au fost folosiți de corpul tău vor găsi funcții în alt loc, iar universul nici nu va ști, nici nu-i va păsa.

Însă Isus a crezut că există un Prinzător, iar Prinzătorul acesta nu are mâinile transpirate.

NOTE

Capitolul 1. Credință, îndoială și naștere

1. Wolfgang von Goethe, citat în James Crenshaw, *Old Testament Wisdom*, Westminster John Knox Press, Louisville, 1998, p. 184.
2. *The Brothers Karamazov* [în rom., *Frații Karamazov*, Corint, București, 2004], în The Great Books, vol. 52, Encyclopedia Britannica, New York, 1952.
3. Elie Wiesel, *Noaptea*, Univers, București, 2005, p. 41.
4. André Comte-Sponville, *A Short Treatise on the Great Virtues* [în rom., *Mic tratat despre marile virtuți*, Univers, București, 2006], Vintage, New York, 2001, p. 148.
5. Daniel C. Dennett, *Breaking the Spell: Religion as a Natural Phenomenon*, Viking, New York, 2006, p. 7.
6. Sam Harris, *Letter to a Christian Nation*, Knopf, New York, 2006, p. 88.
7. Christopher Hitchens, *God Is Not Great: How Religion Poisons Everything*, Twelve, New York, 2007.
8. Richard Dawkins, *The God Delusion* [în rom., *Himera Credinței în Dumnezeu*, Curtea Veche, București, 2007], Houghton Mifflin, New York, 2006, p. 31.

9. Michael Novak, *Belief and Unbelief*, Transaction, New Brunswick, N.J., 2006, p. 7.
10. Jennifer Hecht, *Doubt: A History: The Great Doubters and Their Legacy of Innovation from Socrates and Jesus to Thomas Jefferson and Emily Dickinson*, HarperCollins, New York, 2003, p. xi.
11. Gary Wolf, „The Church of Non-believers", *Wired*, 20 februarie, 2007.
12. Martin Seligman, *Authentic Happiness* [în rom., *Fericirea autentică*, Humanitas, București, 2007], Free Press, New York, 2002, p. 287.
13. Billy Graham, interviu televizat, *Prime Time Live*, ABC network, difuzat pe 22 mai, 2000.
14. Martin Luther, *Luther's Works*, vol. 54, Fortress, Philadelphia, 1957, p. 453.
15. Elie Wiesel, citat în Antonio Monda, *Do You Believe?* Vintage, New York, 2007, p. 71.
16. Nicholas Wolterstorff, *Lament for a Son*, Eerdmans, Grand Rapids, 1987, p. 66.
17. Ibid., p. 68.

Capitolul 2. De ce să mă deranjez?

1. Martin Luther, citat în Alister McGrath, *Doubting*, InterVarsity Press, Downers Grove, Ill., 2006, p. 26.
2. William Clifford, „The Ethics of Belief", în Gerald D. McCarthy, *The Ethics of Belief Debate*, ed. a noua, Scholars, Atlanta, 1986, p. 14.
3. Thomas Huxley, citat în Jennifer Hecht, *Doubt: A History: The Great Doubters and Their Legacy of Innovation from Socrates and Jesus to Thomas Jefferson and Emily Dickinson*, HarperCollins, New York, 2003, p. 407.
4. William James, *The Will to Believe*, Longmans, Green, New York, 1987, p. 10 și urm.
5. Lesslie Newbigin, *Proper Confidence*, Eerdmans, Grand Rapids, 1995, p. 23-24.
6. Woody Allen, citat în www.great-quotes.com/cgi-bin/author.cgi?letter=A.
7. Yann Martel, *Life of Pi* [în rom., *Viața lui Pi*, Humanitas, București, 2004], Harcourt, New York, 2001, p. 28.
8. James Connor, *Pascal's Wager*, HarperCollins, New York, 2006, p. 2.
9. Ibid., p. 38.
10. Vladimir Nabokov, citat în Jim Holt, „Eternity for Atheists", *New York Times*, 29 iulie, 2007, p. 11.

11. Hecht, *Doubt*, p. x-xi.
12. Michael Novak, *Belief and Unbelief*, Transaction, New Brunswick, N.J., 2006, p. xxi.
13. Henri Nouwen, *Sabbatical Journey*, Crossroad, New York, 1998, p. 40, 74-75.

Capitolul 3. Ce fel de credință contează cu adevărat?

1. Madeleine L'Engle, citată în Lynn Anderson, *If I Really Believe, Why Do I Have All These Doubts?* Bethany House, Minneapolis, 1992, p. 61.
2. Daniel Dennett, citat în Wikipedia, s.v. „belief" [convingere], http://en.wikipedia.org/wiki/Belief.
3. *Stăpânul inelelor: Frăția inelului*, film, Universal Studios, regizat de Peter Jackson, 2001.
4. Robert Fulghum, *All I Really Need to Know I Learned in Kindergarten*, Villard, New York, 1987.
5. *Bill Durham*, film produs de Thom Mount, scris și regizat de Ron Shelton, pentru studiourile MGM, 1988.
6. Michael Novak, *Belief and Unbelief*, Transaction, New Brunswick, N.J., 2006, p. 135.
7. Stephen Colbert, din emisiunea televizată *The Colbert Report*. Vezi, de exemplu, „Truthiness", 17 octombrie, 2005, la www.comedycentral.com/colbertreport/videos.jhtml?videoId=24039.
8. George Rey, în *Philosophers without Gods*, ed. Louise Anthony, Oxford University Press, New York, 2007, p. 244.
9. George MacDonald, *Thomas Wingfold, Curate*, Sunrise, Eureka, Calif., 1988, p. 31.
10. Vezi capitolul despre bună credință în André Comte-Sponville, *A Short Treatise on the Great Virtues*, Vintage, New York, 2001, p. 196 și urm.
11. Elton Trueblood, *A Place to Stand*, Harper & Row, 1969, p. 39.
12. Frederick Buechner, *Wishful Thinking*, Harper & Row, New York, 1973, p. 3.

Capitolul 4. Dor de casă

1. Hugh Walpole, citat în Harry Emerson Fosdick, *Dear Mr. Brown: Letters to a Person Perplexed about Religion*, Harper & Brothers, New York, 1961, cap. 4.

2. Despre fotbal american și baseball, adaptare după George Carlin, *Brain Droppings*, Hyperion, New York, 1998, p. 50-52.
3. Joe Kraus, „There's No Place Like Home", în *Baseball and Philosophy*, ed. Eric Bronson, Open Court, New York, 2004, 14 și urm.
4. Edgar Guest, „Home", în *101 Famous Poems*, Contemporary Books, Chicago, 1958, p. 152-53.
5. Stuart Kauffman, *At Home in the Unvierse: The Search for the Laws of Self-Organization and Complexity*, Oxford University Press, New York, 1995, p. 4.
6. Robert Frost, „The Death of the Hired Man".
7. A. J. Jacobs, *The Year of Living Biblically*, Simon & Schuster, New York, 2007, p. 60.
8. Augustine, *The Literal Meaning of Genesis* [în rom., *Despre geneză în sens literal*, Minerva, București, 2008], vol. 1:41, Ancient Christian Writers, Newman Press, New York, 1982.
9. Richard Swinburne, *Is There a God?* [în rom., *Există Dumnezeu?* Cartea Universitară, București, 2007], Oxford University Press, New York, 1996, p. 48-49.
10. Marilynne Robinson, *Galaad*, Univers, București, 2007, p. 62.
11. Richard Foster, *Streams of Living Water*, HarperSanFrancisco, San Francisco, 1998, p. 171.
12. E. Edson și E. Savage-Smith, *Medieval Views of the Cosmos*, The Bodleian Library, Oxford University Press, New York, 2004, p. 9.
13. Sigmund Freud, citat în Bronson, *Baseball and Philosophy*, p. 12.
14. Lucretius, *On the Nature of the Universe*, introducere de John Godwin, Penguin Classics, New York, 2005, p. xvi.
15. Ray Vander Laan, *The Life and Ministry of the Messiah*, Zondervan, Grand Rapids, 1999, p. 150.

Capitolul 5. Saltul

1. Nicholas Wolterstorff, *Lament for a Son*, Eerdmans, Grand Rapids, 1987, p. 76.
2. Feodor Dostoievski, *Demonii*, citat în Philip Yancey, *Zvonurile altei lumi: Oare ce ne lipsește pe pământ?* Aqua Forte, Cluj-Napoca, 2007, p. 33.
3. Alvin Plantinga, *Warranted Christian Belief*, Oxford University Press, New York, 2000, p. 174-175.

4. Toma d'Aquino, citat în Frederick Buechner, *Listening to Your Life*, HarperCollins, New York, 1992, p. 273.
5. James Conner, *Pascal's Wager*, HarperCollins, New York, 2006, p. 143 și urm.
6. C. Stephen Evans, *Søren Kierkegaard's Christian Psychology*, Zondervan, Grand Rapids, 1990, p. 59 și urm.
7. Mortimer Adler, citat în *Philosophers Who Believe*, ed. Kelly James Clark, InterVarsity Press, Downers Grove, Ill., 1993, p. 214.
8. Philip Yancey, *Finding God in Unexpected Places*, Moorings, Nashville, 1995, p. 171 și urm.
9. Emelian Iaroslavski, citat în Brian Moynahan, *The Faith*, Doubleday, New York, 2002, p. viii.
10. Pentru relatarea despre fiul chinuit de demoni, vezi Matei 17:14-21; Marcu 9:14-32; și Luca 9:37-43.
11. Bruce Thielemann, predică nepublicată.

Capitolul 6. Toată lumea speră

1. C. S. Lewis, citat în Armand Nicholi, *The Question of God*, Free Press, New York, 2002, p. 46.
2. William Lad Sessions, *The Concept of Faith*, Cornell University Press, Ithaca, N.Y., 1994, p. 197.
3. Sigmund Freud, *The Future of an Illusion*, Hogarth, Londra, 1962.
4. Paul Vitz, *Faith of the Fatherless*, Spence, Dallas, 1999.
5. Frederick Buechner, *Wishful Thinking*, Harper & Row, New York, 1973, p. 33-34.
6. Tom Wright: comunicare personală.

Capitolul 7. Tăcerea stranie a lui Dumnezeu

1. Kenneth A. Taylor, în *Philosophers without Gods*, ed. Louise Anthony, Oxford University Press, New York, 2007, p. 244.
2. Jerome Frank, *Persuasion and Healing*, Schocken, New York, 1974.
3. Gary Parker, *The Gift of Doubt*, Harper & Row, New York, 1990, p. 62.
4. Bertrand Russell: sursă necunoscută.

5. Woody Allen, citat în www.great-quotes.com/cgi-bin/author.cgi?letter=A.
6. Norwood Russell Hanson, „What I Do Not Believe", eseu citat în Lee Strobel, *Pledoarie pentru credința creștină*, Cartea creștină, Oradea, 2005, p. 261-262; sublinierea îi aparține lui Strobel.
7. Maica Tereza, *Come Be My Light*, ed. Brian Kolodiejchuk, Doubleday, New York, 2007, p. 104 și urm.
8. Christopher Hitchens, citat în David Van Biema, „Mother Teresa's Crisis of Faith", în *Time*, 23 august, 2007, p. 45.
9. Richard Dawkins, The God Delusion [în rom., *Himera Credinței în Dumnezeu*, Curtea Veche, București, 2007], Houghton Mifflin, New York, 2006, p. 292.
10. „Niciodată să nu te îndoiești", citat din V. Raymond Edman, fost rector al universității Wheaton College.
11. Robert Nozick, *Philosophical Explanations*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1981, p. 4.
12. Sam Harris, *Letter to a Christian Nation*, Knopf, New York, 2006; și *The End of Faith: Religion, Terror, and the Future of Reason*, W. W. Norton, New York, 2004.
13. Steven Weinberg, citat în „Why Are We Here: The Great Debate", *International Herald Tribune*, 26 aprilie, 1999.
14. Masacru cambodgian, citat în Dinesh D'Souza, „What's So Great About Christianity?" manuscris nepublicat, cap. 19.
15. Elie Wiesel, dintr-un dialog cu Antonio Monda citat în cartea lui Monda, *Do You Believe?* Vintage, New York, 2007, p. 172.
16. David Kinnaman, *Unchristian*, Baker, Grand Rapids, 2007, p. 26.
17. Frederick Buechner, *Listening to Your Life*, HarperSanFrancisco, San Francisco, 1992, p. 187.
18. Evelyn Waugh: sursă necunoscută.
19. Sigmund Freud, citat în Armand Nicholi, *The Question of God*, Free Press, New York, 2002, p. 64.
20. Weinberg, citat în „Why Are We Here: The Great Debate".
21. Jennifer Hecht, *Doubt: A History: The Great Doubters and Their Legacy of Innovation from Socrates and Jesus to Thomas Jefferson and Emily Dickinson*, HarperCollins, New York, 2003, p. 110.
22. Nicholas Wolterstorff, *Philosophers Who Believe: The Spiritual Journey of Eleven Leading Thinkers*, InterVarsity Press, Downers Grove, Ill., 1993, p. 274.

Capitolul 8. Când îndoiala degenerează

1. Ernest Hemingway, citat în Alister McGrath, *Doubting*, InterVarsity Press, Downers Grove, Ill., 2006, p. 60.
2. Bart Ehrman, *Răstălmăcindu-L pe Isus*, Antet, București, 2005.
3. Glenn Most, *Doubting Thomas*, Harvard University Press, Cambridge, 2005, p. 80 și urm.
4. Os Guinness, *In Two Minds: The Dilemma of Doubt and How to Resolve It*, InterVarsity Press, Downers Grove, Ill., 1976, p. 25.
5. Blaise Pascal, citat în James Crenshaw, *Old Testament Wisdom*, Westminster John Knox, Louisville, 1998, p. 185.
6. Edward Gibbon, *The Decline and Fall of the Roman Empire* [în rom., *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman*, 3 vol., Minerva, București, 1976], 1776:1.22.
7. Îi sunt îndatorat pastorului Scott Scruggs pentru această perspectivă asupra lui Pilat și a cinismului.
8. Jennifer Hecht, *Doubt: A History: The Great Doubters and Their Legacy of Innovation from Socrates and Jesus to Thomas Jefferson and Emily Dickinson*, HarperCollins, New York, 2003, p. 32.
9. Edward Ruffin, citat în Oliver Burton, *The Age of Lincoln*, Hill and Wang, New York, 2007, p. 192.
10. C. S. Lewis, citat în Armand Nicholi, *The Question of God*, Free Press, New York, 2002, p. 46.
11. G. K. Chesterton, citat în Christopher Hitchens, *God Is Not Great: How Religion Poisons Everything*, Twelve, New York, 2007, p. 184.
12. Thomas Nagel, *The Last Word* [în rom., *Ultimul cuvânt*, ALL, București, 1998], Oxford University Press, New York, 1997, p. 130.
13. Citat în Nicholi, *The Question of God*, p. 38.
14. Sigmund Freud, *Opere*, vol. I (*Totem și tabu, Moise și monoteismul, Angoasă în civilizație, Viitorul unei iluzii*), Editura Științifică, 1991.
15. Czeslaw Milosz, citat în Dinesh D'Souza, „What's So Great About Christianity?" manuscris nepublicat, cap. 23.

Capitolul 9. Darul incertitudinii

1. Frederick Buechner, *Wishful Thinking*, Harper & Row, New York, 1973, p. 26.

2. André Comte-Sponville, *A Short Treatise on the Great Virtues*, Vintage, New York, 2001, p. 223 şi urm.
3. George MacDonald, *Thomas Wingfold, Curate*, Sunrise, Eureka, Calif., 1988, p. 429-30.
4. Susan B. Anthony, citată în Barbara Taylor, *Leaving Church*, HarperSanFrancisco, San Francisco, 2006, p. 7.
5. Domnul Dooley: citat în Antonio Monda, *Do You Believe?* Vintage, New York, 2007, p. 145. Domnul Dooley este un personaj creat de scriitorul de satiră irlandez, Finley Peter Dunne în 1898.
6. Xenofan, citat în Jennifer Hecht, *Doubt: A History: The Great Doubters and Their Legacy of Innovation from Socrates and Jesus to Thomas Jefferson and Emily Dickinson*, HarperCollins, New York, 2003, p. 7.
7. *Talladega Nights: Balada lui Ricky Bobby*, film produs de Will Ferrell, Judd Apatow şi Jimmy Miller; regizat de Adam McKay; scris de Adam McKay şi Will Ferrell; distribuit de Columbia Pictures, 2006.
8. Buechner, *Wishful Thinking*, p. 190.
9. Joan Didion, *The Year of Magical Thinking*, Knopf, New York, 2005, p. 149.
10. Citat în Louise Anthony, ed., *Philosophers without Gods*, Oxford University Press, New York, 2007, p. 73.
11. Richard Swinburne, *Is There a God?* Oxford University Press, New York, 1996, p. 5.
12. Lewis Carroll, *Alice in Wonderland* [în rom., *Alice în Ţara Minunilor*, Prut, Bucureşti, 2003], Winston, Philadelphia, 1957, p. 190.
13. Dallas Willard, citat în Raphael Erwin McManus, *Soul Cravings*, Nelson, Nashville, 2006, capitolul 15.
14. C. S. Lewis, *Broadcast Talks*, Centenary, Londra, 1942, cartea 5, cap. 1, p. 33.

Capitolul 10. De ce cred

1. George MacDonald, *Thomas Wingfold, Curate*, Sunrise, Eureka, Calif., 1988, p. 31.
2. G. K. Chesterton, *Orthodoxy* [în rom., *Ortodoxia*, Humanitas, Bucureşti, 2008], p. 180.
3. Alvin Plantinga, *Warrant, the Current Debate*, Oxford University Press, New York, 1993.

4. C. S. Lewis, *Creştinismul redus la esenţe*, Societatea Misionară Română, Bucureşti, 1987, cap. 1.
5. Dinesh D'Souza, „What's So Great About Christianity?" manuscris nepublicat, cap. 15.
6. Povestea aceasta mi-a fost relatată de către Mark Nelson, care îmi este prieten şi profesor de filozofie la Westmont College şi ştie mai multe decât are dreptul să ştie orice fiinţă umană.
7. Chesterton, *Orthodoxy*, p. 166-167.
8. Blaise Pascal, *Pensées* [în rom., *Cugetări*, Aion, Oradea, 1998], trad. A. J. Krailsheimer, Penguin, New York, 1966, p. 64.
9. Steven Pinker, *The Blank Slate*, Viking, New York, 2000, p. 41 şi urm.
10. Prietenul meu, Mark Nelson, mi-a semnalat că filozoful Robert Nozick de fapt propune un exerciţiu de imaginaţie despre o „maşină de produs trăiri" foarte asemănător cu exemplul meu şi ajunge la o concluzie similară, şi anume că noi nu ne dorim doar nişte experienţe plăcute, ci ne dorim să avem contact cu realitatea şi să trăim în ea, dincolo de gândurile şi sentimentele noastre plăcute. Vezi Robert Nozick, *Anarhie, stat şi utopie*, Humanitas, Bucureşti, 1997.
11. Chesterton, *Ortodoxia*, p. 209-210.
12. Elton Trueblood, *A Place to Stand*, Harper & Row, 1969, p. 38.
13. MacDonald, *Thomas Wingfold, Curate*, p. 233.
14. Lee Strobel, *Pledoarie pentru credinţa creştină*, Cartea creştină, Oradea, 2005, p. 264-267.

Capitolul 11. Prinzătorul

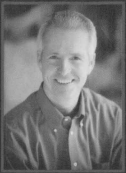
1. John Baille, *A Reasoned Faith*, Charles Scribner's Sons, New York, 1963, p. 118.
2. Ben Patterson, mesaj la capelă, Westmont College, 23 august, 2007.
3. Jean-Paul Sartre, citat în Frederick Buechner, *Wishful Thinking*, Harper & Row, New York, 1973, p. 3.
4. Jean-Paul Sartre, *The Words* [în rom., *Cuvintele. Greaţa* (2 cărţi într-un singur volum), RAO, Bucureşti, 2005], p. 253.
5. Frederick Dale Bruner, *The Churchbook: Matthew 13-28, Matthew: A Commentary*, Eerdmans, Grand Rapids, 2005, p. 456.

CREDINȚĂ ȘI ÎNDOIALĂ

Dacă cel mai important cuvânt este cel din mijloc?

Tânjești după certitudinea ce învinge orice urmă de îndoială că ai mizat cu viața ta pe adevăr și că de cealaltă parte a cerului, în veșnicie, nu vei avea surprize? Vreau însă să-ți spun că și cei mai renumiți creștini pentru credința lor profundă – oameni ca Billy Graham, Martin Luther și Maica Tereza – s-au luptat cu întrebări fără răspuns, de multe ori dureroase.

Deseori percepem îndoiala ca fiind opusul credinței, însă e posibil ca îndoiala să ne consolideze relația cu Dumnezeu? În opinia lui John Ortberg însăși natura credinței reclamă prezența incertitudinii. În această examinare sinceră a unei vieți de credință, el trasează linia de demarcație între credință și necredință; nu este atât de mult o linie despărțitoare între două tabere ostile, cât mai ales un tăiș care trece prin fiecare suflet. Inspirată din propria luptă a lui Ortberg cu credința și îndoiala, cartea aceasta te va provoca, te va mângâia și te va inspira cu adevărul că Dumnezeu ne vrea în întregime – cu tot cu îndoielile noastre.



John Ortberg este autor, conferențiar și pastor al Bisericii Prezbiteriene din Menlo Park, California. A publicat mai multe cărți, printre care: *Toți sunt normali până ajungi să-i cunoști*; *O dragoste mai presus de rațiune*; *Dumnezeu e mai aproape decât crezi*; și *Când se încheie jocul, totul se întoarce în cutie*. John și soția sa, Nancy, au trei copii.

ISBN 978-973-1813-39-4

EDITURA SCRIPTUM
www.scriptum.ro